

δρομος

ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΤΟ ΘΕΜΑ

Θεσμικά βήματα προς την πυρηνική ενέργεια στην Ελλάδα

ΣΕΛΙΔΕΣ 2-3

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μια άνιση Ελλάδα απροστάτευτη στη θύελλα

του Ρούντι Ρινάλντι
ΣΕΛΙΔΕΣ 4-5

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Κρίση στη Γερμανία

Γράφουν:

■ Δημήτρης Α. Τραυλός-Τζανετάτος

■ Τζόρτζιο Κρεμάσκι

■ Μάριος Μαθιός Ιωσηφίδης

■ Κώστας Μελάς

■ Ερρίκος Φινάλης

ΣΕΛΙΔΕΣ 20-23

9771792252007

ΔΙΕΘΝΗ

Τα αμερικάνικα κόλπα βρίσκουν τοίχο

Το Ιράν και οι σύμμαχοί του επιδιώκουν μια νέα διευθέτηση στη γειτονιά τους

ΣΕΛΙΔΑ 17

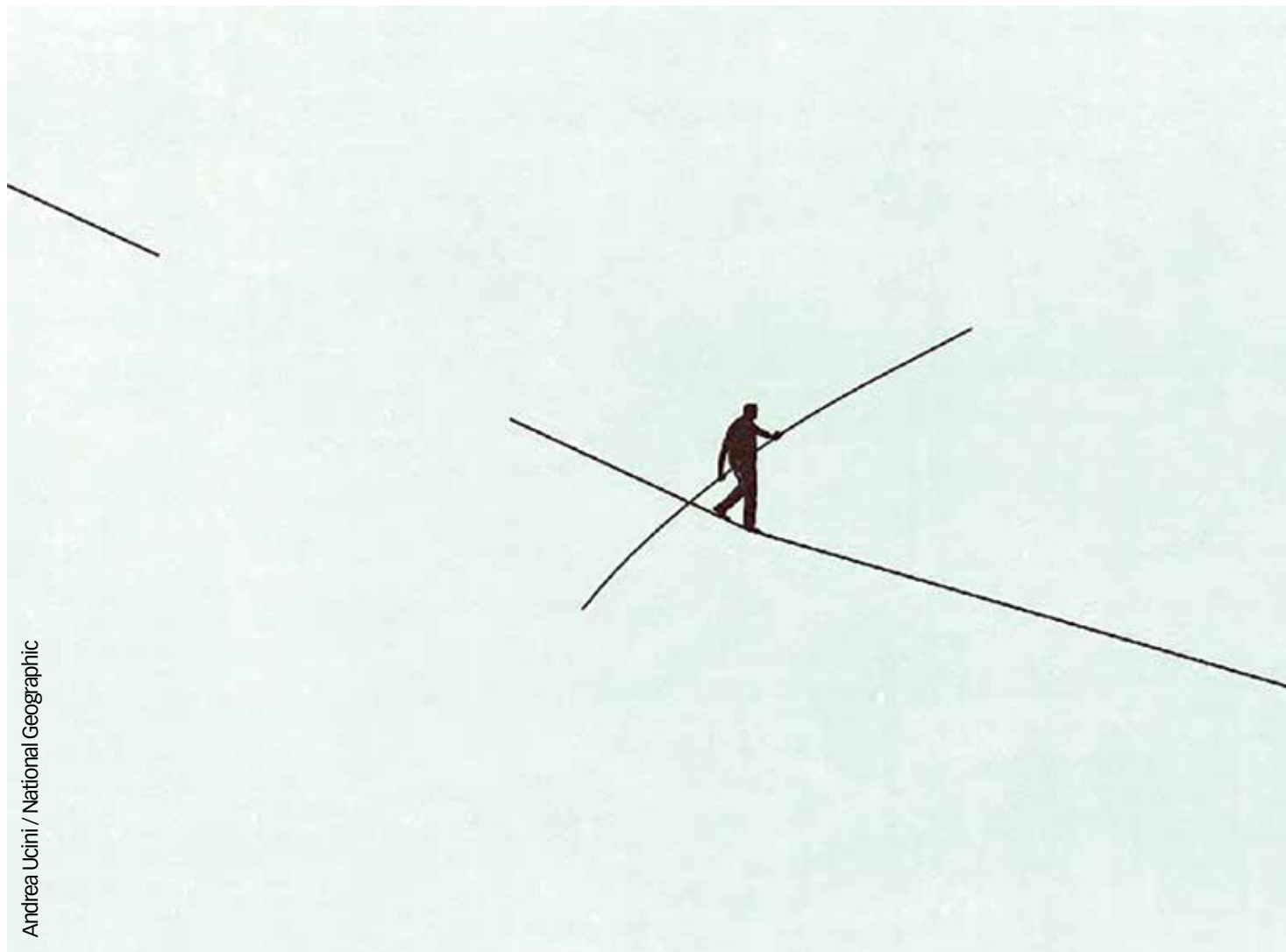
ΑΙ: «ΠΑΙΖΟΥΝ ΜΕ ΤΙΣ ΖΩΕΣ ΜΑΣ»

ΣΕΛ. 18

Ανάμεσα σε δύο αναθεωρητισμούς

• Τουρκία και Ισραήλ αναμετρώνται για τη νέα τάξη στην περιοχή • Ελλάδα και Κύπρος κινδυνεύουν να βρεθούν στο επίκεντρο χωρίς δικό τους σχέδιο • Το πολιτικό σύστημα εγγυητής της πολιτικής του δεδομένου συμμάχου • Αναγκαία μια στρατηγική εθνικής κυριαρχίας

ΣΕΛΙΔΕΣ 3 & 8-9

Andrea Ucini / National Geographic

το θέμα της εβδομάδας

■ Κείμενα: Δημήτρης Γκάζης

Πυρηνικά; Όχι ευχαριστώ!

Το ιστορικό σύνθημα του αντιπυρηνικού (αντιπολεμικού και οικολογικού) κινήματος «Πυρηνικά; Όχι, ευχαριστώ!» συμπύκνωσε την εμπειρία της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι, των πυρηνικών δοκιμών, του Τσερνόμπιλ και αργότερα της Φουκουσίμα. Εξέφρασε την απαίτηση των κοινωνιών να μην παραδοθεί το μέλλον τους σε μια τεχνολογία με συνέπειες που υπερβαίνουν σύνορα και κυβερνήσεις. Από τους υπέρμαχους της υποταγής στην τεχνολογική πρόοδο (και την υποταγή αυτής στις κάθε φορά προτεραιότητες του κεφαλαίου και των κυρίαρχων κρατών) το σύνθημα αυτό μπορεί να χαρακτηρίζεται φόβος απέναντι στην επιστήμη ή και άρνηση της τεχνολογικής προόδου. Με όσα έχουν δει τα μάτια μας θα έπρεπε να είμαστε πιο κριτικοί.

Η κοινωνία έχει δικαίωμα να γνωρίζει, να αμφισβητεί και να αποφασίζει για επιλογές που δεσμεύουν όχι μόνο το παρόν της αλλά και τις επόμενες γενιές. Η επιστήμη δεν εξελίσσεται έξω από την πολιτική και τα οικονομικά συμφέροντα, ούτε κάθε τεχνολογική δυνατότητα συνιστά αυτομάτως κοινωνική πρόοδο. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση επανέρχεται επίμονο το ερώτημα ποιος αποφασίζει, ποιος ωφελείται και ποιος αναλαμβάνει τελικά τους κινδύνους και το κόστος; Για την Ελλάδα, μια σεισμογενή χώρα με περιορισμένες δυνατότητες διαχείρισης σύνθετων και μακροχρόνιων κινδύνων (εδώ ακόμα και μικρότερης πολυπλοκότητας συστήματα καταρρέουν παράγοντας τραγωδίες), η συζήτηση δεν μπορεί να προχωρήσει ερήμην της κοινωνίας. Αντί για νέες εξαρτήσεις και συγκεντρωτικές υποδομές, χρειαζόμαστε δημοκρατικό ενεργειακό σχεδιασμό, αποκεντρωμένη παραγωγή και διατήρηση / αναβάθμιση των στρατηγικών εγχώριων λιγνιτικών ενεργειακών εφεδρειών. Τα παραπάνω μπορεί να μοιάζουν ανέφικτα, όσο ο ρόλος που έχει η χώρα μας στο διεθνές σκηνικό είναι αυτός του κόμβου και του εξαρτημένου μεταπράτη – όμως αυτό επιβάλλει να αμφισβητηθεί αυτός ο ρόλος.

Θεσμικά βήματα προς την πυρηνική ενέργεια στην Ελλάδα

Εν μέσω ενεργειακής κρίσης και γεωπολιτικών αντιθέσεων

Η συζήτηση για την πυρηνική ενέργεια στην Ελλάδα παύει πλέον να είναι θεωρητική και αποκτά θεσμικό χαρακτήρα, με τη συγκρότηση και τη λειτουργία της Κυβερνητικής Επιτροπής για την Πυρηνική Ενέργεια. Η Επιτροπή αυτή, σύμφωνα με την Πράξη 28/24.08.2026 του υπουργικού συμβουλίου, έχει ως σκοπό να διερευνήσει τη σκοπιμότητα ένταξης της πυρηνικής ενέργειας στον μακροπρόθεσμο ενεργειακό σχεδιασμό της χώρας, αξιολογώντας τις θεσμικές, τεχνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και γεωπολιτικές παραμέτρους, καθώς και εναλλακτικές τεχνολογικές επιλογές, όπως οι συμβατικοί και οι μικροί αρθρωτοί αντιδραστήρες (SMRs). Παράλληλα, θα εκπονήσει τις απαιτούμενες προμελέτες και οδικό χάρτη, παραδίδοντας εντός δύο ετών την καταληκτική εισήγησή της προς το υπουργικό συμβούλιο για την έναρξη ή μη εθνικού προγράμματος πυρηνικής ενέργειας.

«Σε καιρούς μεγάλων αναταραχών όλες οι επιλογές πρέπει να είναι στο τραπέζι και η πυρηνική ενέργεια να είναι κομμάτι της λύσης», είχε πει ο Κυριάκος Μητσοτάκης

σε ομιλία του στα πλαίσια της δεύτερης Συνόδου Κορυφής για την πυρηνική ενέργεια τον περασμένο Μάρτιο (όχι τυχαία στο Παρίσι). Ενώ η επιλογή για τη «στροφή» αυτή συνοδεύεται από την προσπάθεια να παρουσιαστεί η πυρηνική ενέργεια ως μια βιώσιμη, πράσινη, οικονομική εναλλακτική στα ορυκτά καύσιμα. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Ούτε πράσινη, ούτε οικονομική επιλογή

Ο χαρακτηρισμός της πυρηνικής ενέργειας ως «καθαρής» περιορίζεται συνήθως στη λειτουργία του αντιδραστήρα και αποσιωπά το συνολικό περιβαλλοντικό της αποτύπωμα, από την εξόρυξη και τον εμπλουτισμό του ουρανίου, μέχρι τη μεταφορά του καυσίμου, την κατανάλωση τεράστιων ποσοτήτων νερού για ψύξη και, κυρίως, την παραγωγή ραδιενεργών αποβλήτων που απαιτούν διαχείριση, αποθήκευση και φύλαξη για χιλιάδες χρόνια. Αντίστοιχα, το πραγματικό οικονομικό κόστος δεν εξαντλείται στην κατασκευή και στη λειτουργία μιας μονάδας. Περιλαμβάνει πολυτελείς καθυστερήσεις, υπερβάσεις προϋπολογισμών,

δαπάνες ασφάλειας, αποξήλωσης και μακροχρόνιας διαχείρισης των αποβλήτων, ενώ σε περίπτωση σοβαρού ατυχήματος το κόστος μεταφέρεται τελικά στο κράτος και στην κοινωνία.

Για την Ελλάδα τα προβλήματα είναι ακόμη μεγαλύτερα καθώς μιλάμε για μια ιδιαίτερα σεισμογενή χώρα, με υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα, περιορισμένες υδάτινες δυνατότητες και χωρίς ανεπτυγμένη πυρηνική βιομηχανία, υποδομές, εγχώριο καύσιμο ή ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης αποβλήτων. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα δημιουργούσε, επομένως, μακροχρόνια τεχνολογική, επιστημονική και γεωπολιτική εξάρτηση από ξένα κράτη και πολυεθνικές. Ακόμη και οι μικροί αρθρωτοί αντιδραστήρες που παρουσιάζονται τελευταία ως η «Δύση» παραμένουν μια τεχνολογία υπό ανάπτυξη, χωρίς αποδεδειγμένη οικονομική ανταγωνιστικότητα και χωρίς να επιλύουν το πρόβλημα της ασφάλειας και των αποβλήτων.

Πυρηνική ενέργεια εν καιρώ πολέμου

Σχετιζόμενη με το θέμα της εξάρτησης είναι και μια ακόμη πτυχή της πυρηνικής

Ενεργειακοί ακροβατισμοί

Ήταν Φεβρουάριος του 2023, όταν από τα εγκαίνια του ΑΗΣ Πτολεμαΐδα V, ο Κ. Μητσοτάκης δήλωνε πως «είναι ένα πολύ σπουδαίο, ένα πολύ σημαντικό έργο για την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας (...) Θα λειτουργεί για πολλά χρόνια ακόμα με αυτήν τη μορφή». Τρία χρόνια μετά σύσσωμη η κυβέρνηση διαφημίζει την απόφαση να μετατραπεί ο Πτολεμαΐδα V σε μονάδα φυσικού αερίου, χαρακτηρίζοντας ως οπισθοδρομικούς όσους τολμούν να αμφισβητούν τα κίνητρα και τη βιωσιμότητα της βίαιης απολιγνιτοποίησης. Ήταν Απρίλιος του 2021, και ο τότε ΥΠΕΞ Ν. Δένδιας δήλωνε emphaticά «Η Ελλάδα δεν πρόκειται να αρχίσει να σκάβει τον βυθό της Μεσογείου για να βρει φυσικό αέριο ή πετρέλαιο, για έναν πολύ απλό λόγο: Η Ελλάδα πιστεύει στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» ενώ και ο πρωθυπουργός χαρακτήριζε οικονομικά μη ανταγωνιστική μια τέτοια επιλογή. Λίγα χρόνια μετά μια συμφωνία γεώτρησης από την ExxonMobil παρουσιάζεται ως εθνικό success story και ένας μετά τον άλλον οι υπουργοί σπεύδουν να υποστηρίξουν την ενεργειακή συνεργασία με τον αμερικανικό κολοσσό. Ήταν Δεκέμβριος του 2021 και σε συνέντευξή του στην *Handelsblatt* ο Κ. Μητσοτάκης τόνιζε πως «Είμαι πεπεισμένος ότι δεν μπορούμε συνολικά ως Ε.Ε. να πετύχουμε τους κλιματικούς μας στόχους χωρίς φυσικό αέριο και πυρηνική ενέργεια. Η Ελλάδα ωστόσο δεν έχει πυρηνικές μονάδες και δεν θα αποκτήσουμε ποτέ. Καμία». Λίγα χρόνια αργότερα και μετά τη «στροφή» κατά την επίσκεψη του προέδρου Μακρόν στη χώρα μας ο ίδιος δήλωνε «Εάν θέλουμε να απεξαρτηθούμε από το φυσικό αέριο, το

οποίο δεν μπορούμε να παράγουμε σε μεγάλη κλίμακα στην Ευρώπη, και βέβαια θέλουμε να απομακρυνθούμε από τον άνθρακα –κάτι που έχουμε ήδη κάνει στην Ελλάδα–, η μόνη λύση είναι να επενδύσουμε στην πυρηνική ενέργεια». Και φτάνουμε σήμερα να έχουμε γίνει κόμβος για το αμερικανικό φυσικό αέριο και ταυτόχρονα να συζητάμε και για πιθανή στροφή και προς την πυρηνική ενέργεια. Και θέλουν να μας πείσουν ότι όλο αυτό είναι μια συνεκτική εθνική στρατηγική αντιμετώπισης της ενεργειακής κρίσης και των προκλήσεων που αυτή γεννά. Η χώρα γίνεται κόμβος, με τα κάθε λογής ντόπια και ξένα συμφέροντα να σχεδιάζουν άναρχα τις ενεργειακές μπίζνες, με κριτήριο, όχι τις ανάγκες της χώρας, αλλά τη δική τους κερδοφορία. Κάπως έτσι οι λεγόμενες ΑΠΕ άλωσαν κάμπους και βουνά (στα πλαίσια της επιβαλλόμενης στην Ε.Ε. «πράσινης μετάβασης»), η νέα ΔΕΗ έριξε τον λιγνίτη στο πυρ το εξώτερο, οι εφοπλιστές κερδίζουν από τη μεταφορά πανάκριβου LNG και όλοι μαζί κερδοσκοπούν στις τιμές λιανικής της ηλεκτρικής ενέργειας. Ενώ τώρα η «στρατηγική συμμαχία» με την Γαλλία βάζει στην εξίσωση και τα μικρά πυρηνικά που αυτή προωθεί ως εναλλακτική. Αυτό δεν είναι εθνικός ενεργειακός σχεδιασμός. Είναι ένας διαρκής ακροβατισμός ανάμεσα στις εκάστοτε γεωπολιτικές επιταγές και στα συμφέροντα που διεκδικούν μερίδιο από την ενεργειακή πίτα. Η χώρα καλείται να επιβιώσει ως υπηρέτης πολλών αφεντάδων υπονομεύοντας την ίδια της τη βιωσιμότητα. Και αυτό σε περιόδους κρίσης και παρατεταμένης αστάθειας είναι αρκετά πιθανό να αποβεί μοιραίο.

ενέργειας. Αυτή της χρήσης της για «μη ειρηνικούς» σκοπούς. Η κανονικοποίηση της συζήτησης για την πυρηνική ενέργεια «αποποινικοποιεί» στο δημόσιο χώρο τη συζήτηση για τα πυρηνικά όπλα. Άλλωστε η χώρα μας μπορεί να μην είναι μια πυρηνική χώρα (προς ώρας) έχει κληθεί όμως κατά περιόδους να φιλοξενήσει στο έδαφος της πυρηνικά όπλα συμμάχων της (βλ. βάση στον Άραξο). Τέτοιες συμμαχικές υποχρεώσεις ίσως να απαιτηθεί να πολλαπλασιαστούν το επόμενο διάστημα με την τάση προς τον πόλεμο και τις τυχοδιωκτικές επιλογές των ελίτ της χώρας (πρόσδεση στο άρμα NATO-Ισραήλ) και το μασάζ προς την κοινωνία για να τις αποδεχθεί είναι πάντα απαραίτητο. Σε συνθήκες πολέμου, όμως, ακόμη και μια εγκατάσταση «ειρηνικής χρήσης»

μετατρέπεται σε στρατηγικό στόχο, με κίνδυνο ένα πλήγμα ή η διακοπή της ηλεκτροδότησης και της ψύξης της να προκαλέσει καταστροφή πολύ πέρα από τα σύνορα της εμπόλεμης χώρας. Αυτό κατέδειξε η Ζαπορίζια στην Ουκρανία, ενώ οι επιθέσεις στις πυρηνικές εγκαταστάσεις του Ιράν επιβεβαίωσαν ότι τέτοιες υποδομές εντάσσονται άμεσα στους πολεμικούς σχεδιασμούς. Παράλληλα, η τεχνογνωσία, ο εμπλουτισμός ουρανίου και τα παραγόμενα σχάσιμα υλικά έχουν εγγενώς διττή χρήση. Έτσι, τα «ειρηνικά πυρηνικά» μπορεί να μην οδηγούν αυτόματα στην κατασκευή όπλων, δημιουργούν όμως τις τεχνικές υποδομές, τις εξαρτήσεις και τις δυνατότητες που φέρνουν τη στρατιωτική πυρηνική επιλογή πολύ πιο κοντά.

editorial

Το ανισοβαρές «τρίγωνο»

Το τελευταίο διάστημα γίνεται όλο και πιο εμφανές ότι ένα «τρίγωνο» δημιουργείται ανάμεσα σε Ελλάδα, Τουρκία και Ισραήλ. Δεν είναι ισόπλευρο, ούτε ισοσκελές. Και, αν το παρατηρήσουμε, έχει κι άλλες πλευρές (παρόλο που το κανονικό τρίγωνο έχει πάντα 3 πλευρές, και το άθροισμα των εσωτερικών γωνιών του είναι πάντα 180 μοίρες). Μιλάμε για ένα διαφορετικό, παράξενο τρίγωνο, σε μια περιοχή όπου μαίνεται ένας γεωπολιτικός αναδασμός με πολλούς ενδιαφερόμενους. Οι σχέσεις ανάμεσα στις πλευρές του ανισοβαρούς και επικίνδунου «τριγώνου» (οι ορατές, αλλά και οι άλλες) είναι πιθανό να καθορίσουν πολλές από τις εξελίξεις στο προσεχές μέλλον. Γιατί είναι εξαιρετικά ανισοβαρές το τρίγωνο; Διότι δύο πλευρές του, το Ισραήλ και η Τουρκία, είναι άκρως αναθεωρητικές δυνάμεις, έχουν επεκτατικά σχέδια, μετέχουν ήδη σε πολέμους, έχουν μεγάλη πολιτική ισχύ και σχεδιασμούς. Η δε στήριξή τους είναι πολλαπλή: κυρίως από τη Δύση και το NATO, αλλά και από άλλες δυνάμεις. Η Τουρκία είναι αναβαθμισμένη (βλ. την πρόσφατη σύνοδο του NATO στην Άγκυρα, το πρόγραμμα ευρωπαϊκού εξοπλισμού και τις ιδιαίτερες σχέσεις με βασικές ευρωπαϊκές δυνάμεις). Το δε Ισραήλ αποτελεί προχωρημένο φυλάκιο των ΗΠΑ και της Δύσης, με ισχυρότατη διεθνή επιρροή χάρη στο σιωνιστικό και φιλόισραηλινό λόμπι. Αντίθετα η τρίτη πλευρά, η Ελλάδα, απειλείται ευθέως και διαχρονικά από την επεκτατική πολιτική της Τουρκίας (η οποία τώρα κλιμακώνεται, αφού η σημερινή Τουρκία έχει άλλο μέγεθος σε σχέση π.χ. με τη δεκαετία του 1970 ή του 1990, παρόλο που και τότε είχαμε την εισβολή στη Κύπρο ή το γκριζάρισμα στα Ίμια). Επιπλέον, από θέση αδυναμίας προσχωρούμε σε μια άνευ όρων συμμαχία-προστασία και με το Ισραήλ, το οποίο ασκεί ακραία επιθετικότητα, θέλει να αλλάξει όλο τον χάρτη της Μέσης Ανατολής, έχει επιλέξει Ελλάδα και Κύπρο σαν στρατηγικό μετόπισθεν, και ήδη προωθεί ένα σχέδιο αποικισμού και στις δύο χώρες. Σημειώνεται δε ότι το Ισραήλ ποτέ δεν έχει προστρέξει σε βοήθεια κάποιου άλλου: πάντα κοιτάζει τα δικά του και μόνο συμφέροντα με σκληρό (έως και γενοκτονικό-ρατσιστικό) τρόπο. Η ιθύνουσα τάξη της Ελλάδας (όχι μόνο το πολιτικό σύστημα) έχει επιλέξει μια κατευναστική πολιτική απέναντι στην Τουρκία γενικά, και επίσης επιλέγει να «πάει» μαζί με το Ισραήλ για «προστασία» απέναντι στις κλιμακούμενες διεκδικήσεις της Τουρκίας... Πρακτικά μέχρι τώρα η Τουρκία έχει αυξήσει την παρουσία της και πιέζει την ελληνική κυριαρχία και επικράτεια σε διάφορα σημεία (Αιγαίο, Θράκη, Καστελόριζο, συν νότια της Κρήτης με το τουρκολιβυκό μνημόνιο), ενώ το Ισραήλ –πέρα από τις

στρατιωτικές συνεργασίες με την ελληνική πλευρά– έχει αυξήσει ιδιαίτερα τη διείσδυσή του και την επιρροή του στην Ελλάδα. Οι δύο ισχυρές πλευρές του «τριγώνου» έχουν σημαντικές αντιθέσεις, κυρίως για τον αναδασμό της περιοχής της Ν.Α. Μεσογείου. Ήδη συγκρούονται η επιρροή και η στρατιωτική παρουσία τους στη Συρία, στην Κύπρο αλλά και στα θαλάσσια οικόπεδα. Ταυτόχρονα, παρ’ όλη την ένταση ανάμεσά τους (που δεν ξέρουμε έως πού μπορεί να φθάσει), υπάρχουν δίαυλοι οικονομικοί και γεωπολιτικοί που τις «συνδέουν» ή θα τις επηρεάσουν. Π.χ. η σχέση με το Αζερμπαϊτζάν και τη ροή πετρελαίου προς το Ισραήλ, οι σχέσεις με ΗΠΑ-NATO κ.ο.κ. Γι’ αυτό η κατάσταση κάπως ελέγχεται ακόμα. Η Τουρκία πάντως ενοχλείται από τη συνεργασία Ελλάδας-Ισραήλ, και έχει στείλει τηλεσιγραφικά μηνύματα προς την ελληνική πλευρά... Οι εξελίξεις γύρω από το «τρίγωνο» εγκυμονούν κινδύνους, παγίδες, τυχοδιωκτισμούς και τεράστιες δυσκολίες για την κυριαρχία και υπόσταση της Ελλάδας, η οποία σύρεται από την ιθύνουσα τάξη και το πολιτικό σύστημα σε μια κατεύθυνση που βαθαίνει το Υπαρξιακό Πρόβλημα της χώρας. Επιπλέον, το «τρίγωνο» επηρεάζει δυναμικούς παράγοντες στην Ελλάδα, και έμμεσα δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στον σωστό προσανατολισμό του λαϊκού παράγοντα, ή μπορεί να συμβάλει ακόμα περισσότερο στην καθήλωσή του. Το πρόβλημα του «τριγώνου» ήρθε για να μείνει, προστιθέμενο στο ήδη βαρύ Υπαρξιακό Πρόβλημα της χώρας. Οι πρόσθετες πλευρές που θίξαμε στην αρχή είναι η πολιτική και οι δυνατότητες των ΗΠΑ στην περιοχή, και οι επιλογές που θα κάνουν απέναντι στο Ισραήλ και την Τουρκία. Με μια έννοια είναι παρούσα και η Ρωσία με τις σχέσεις που έχει με Τουρκία αλλά και Ισραήλ, τις διευθετήσεις που πρέπει να εξασφαλίσει μεταξύ άλλων για την παρουσία της στη Μεσόγειο (βλ. συμφωνίες με την τωρινή κυβέρνηση του τζιχαντιστή «προέδρου» στην Συρία) κ.λπ. Επίσης, μία πλευρά αφορά το τι θα γίνει στο ενεργειακό γενικά. Τέλος, αυτό το «επίκεντρο» (Μέση Ανατολή και Ν.Α. Μεσόγειος) ενδιαφέρει και άλλες δυνάμεις (ευρωπαϊκές, συν Κίνα, Ινδία, Αίγυπτο, Πακιστάν, Σ. Αραβία). Στις αρχές Οκτωβρίου αναμένεται στην Αθήνα ο Αμερικανός ΥΠΕΞ Ρούμπιο, ενώ το δίδυμο των Αμερικανών πρεσβευτών-φίλων του Τραμπ σε Αθήνα και Άγκυρα έχει πολύ δουλειά. Έχουμε και τη «φρέσκια» παρουσία της νέας ισραηλινής πρέσβειρας... Ο δε Ιμπραήμ Καλίν, υπεύθυνος των τουρκικών μυστικών υπηρεσιών, είχε πρόσφατα άμεση πρόσβαση στο Μαξίμου. Όπως έλεγε ο Ντίνος Ηλιόπουλος στην παλιά κλασική ταινία, «είμαστε μια ωραία ατμόσφαιρα». Αναγκαστικά θα επανέλθουμε.

01 ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πολυκρίση και μεταπρατισμός:

Μια άνιση Ελλάδα απροστάτευτη στη θύελλα

■ ΤΟΥ ΡΟΥΝΤΙ ΡΙΝΑΛΝΤΙ

Οι πρωταγωνιστές της πολιτικής σκηνής και οι ομάδες που τους συγκροτούν (δηλαδή κάτι λίγο διαφορετικό από την κομματική λειτουργία και τον ρόλο που κάποτε είχαν τα κόμματα) διατείνονται ότι: α) προχωρούν από επιτυχία σε επιτυχία – αυτό ισχυρίζεται ο κυβερνητικός λόγος, β) ότι δεν προχωράμε καλά επειδή υπάρχει ένας πλεονασμός διαφθοράς λόγω του περιβάλλοντος Μητσοτάκη. Σύμφωνα με τη δεύτερη εκδοχή, παρόλο που σώθηκε η Ελλάδα από την κρίση με τα μνημόνια χάρη στην υπεύθυνη στάση των συστημικών κομμάτων, ή χάρη στην ευθύνη που σήκωσαν Τσίπρας και ΣΥΡΙΖΑ το 2015-2019 (διαλέγετε και παίρνετε), τώρα η πορεία της χώρας κινδυνεύει εξαιτίας της διαχείρισης του «καθεστώτος Μητσοτάκη». Όλα αυτά εκφράζονται με κάποιο τρόπο στους λόγους των αρχηγών των κομμάτων στην ΔΕΘ, όπου το κύριο που συζητείται είναι κάποιο «οικονομικό πρόγραμμα» ή/και κάποια «διαχείριση» που θα συνεχίσει το πρόγραμμα για την Ελλάδα του 2030. Με άλλα λόγια, ποιο μείγμα οικονομικής πολιτικής, επιδομάτων κ.λπ. μπορεί να ανακουφίσει λιγάκι την ταλαιπωρημένη κοινωνία, και ποια μέτρα μπορούν να δώσουν μια αίσθηση κάποιας αλλαγής πορείας. Η σχετική «αντιπαράθεση» γίνεται με γνώμονα αν τα μέτρα που προτείνει κάθε συστημικό κόμμα είναι «στοχευμένα» και «κοστολογημένα». Τώρα μάλιστα έφτασαν ακόμα και αντιπολιτευόμενα κόμματα να υποβάλλουν τα «προγράμματά» τους στην επιτροπή τάδε ώστε να αποφανθεί αν όντως είναι κοστολογημένα και αν τα «σηκώνει» η ελληνική οικονομία... Η κυβέρνηση κάνει λόγο για 2,2 δισ. ευρώ που μπορούν να δοθούν ως «Συμφωνία Προόδου και Ευημερίας» σταδιακά μέχρι το τέλος του 2027· ο Τσίπρας πρότεινε ένα πακέτο περίπου 7 δισ., μέρος των οποίων θα προέλθει από μια «πατριωτική εισφορά» που πρέπει να δώσουν οι πιο πλούσιοι Έλληνες και υπολογίζεται σε 1,2 δισ.· ο Ανδρουλάκης θα μιλήσει για επαναφορά της 13ης σύνταξης –σε δύο δόσεις– και του 13ου μισθού στο δημόσιο (τα οποία αποφεύγει ο Τσίπρας), για 120 δόσεις παντού και προστασία της κατοικίας. Επί της ουσίας όλα τα κόμματα κινούνται στη σφαίρα της αναδιανομής ενός ελάχιστου, μικρού τμήματος του ετήσιου εισοδήματος, ώστε να καταστεί κάπως ανεκτή η υπάρχουσα προκλητική ανισοκατανομή. «Δεν αναδιανέμουν τον πλούτο: διαχειρίζονται την ανασφάλεια», όπως επεσήμαινε το editorial του προηγούμενου φύλλου.

Οι σιωπές

Υπάρχουν όμως τεράστιες σιωπές σε βα-

Πίνακας 1

Φορολογία: Σύγκριση Ελλάδας – Ε.Ε.

Περιγραφή	Ελλάδα	Ε.Ε.	Σχέση
Σύνολο φόρων ως % ΑΕΠ	41*	27	52% υψηλότεροι
Έμμεσοι φόροι ως % ΑΕΠ	24	11	120% υψηλότεροι
Έμμεσοι φόροι ως % επί των συνολικών φόρων	60	33	82% υψηλότεροι
Ληξιπρόθεσμα φορολογικά χρέη ως % του ΑΕΠ	100	30	3,3 φορές υψηλότερα

* Το 2011 ήταν 34%...

Πίνακας 2

Μετατροπή του παραγόμενου πλούτου σε φόρους*

A/A	Περιγραφή	Ποσό
1	Αύξηση ΑΕΠ στην Ελλάδα 2019–2025	20 δισ. €
2	Αντίστοιχη αύξηση συνολικών φόρων	20 δισ. €
3	Αύξηση του ΦΠΑ 2019–2025*	10 δισ. €
4	Εκτιμώμενη φοροδιαφυγή	10–11 δισ. €

* Όλος ο πρόσθετος πλούτος που παράχθηκε στην 6ετία μετατράπηκε σε φόρους για να επιδοτήσουν κυρίως: α) τις κάθε είδους απευθείας αναθέσεις σε ημέτερους, β) τη χρηματοδότηση των φοροαπαλλαγών για τα μεγάλα εισοδήματα.

σικά ζητήματα: για την οικονομία και τον προσανατολισμό της συνολικά, για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας και τις τάσεις ιδιαίτερα στη Δύση, για τα κρίσιμα γεωπολιτικά ζητήματα, για την ιδιαίτερη συμμαχία με το Ισραήλ, για τα προγράμματα και έργα που ήδη τρέχουν ή μέσω των οποίων ελπίζουν να διαχειριστούν την οικονομική πορεία. Κανένα από τα συστημικά κόμματα –και ιδίως αυτά που προσδοκούν να πάρουν μέρος σε οποιασδήποτε σύνθεσης κυβερνήσεις συνεργασίας– δεν τοποθετείται κριτικά στο ιδιαίτερο οικονομικό μοντέλο (εξαρτημένο και μεταπρατικό) και στις επιδιωκόμενες μεταμορφώσεις του στην κατεύθυνση της «Ελλάδας-κόμβος» (ροών, ενέργειας, ψηφιακών δεδομένων, υπηρεσιών, εμπορευμάτων, στρατιωτικών εγκαταστάσεων). Κανένα από τα συστημικά κόμματα δεν θίγει τους βασικούς πυλώνες των εργαλείων και στοχεύσεων που από χρόνια λειτουργούν προκειμένου να δημιουργηθεί η «Ελλάδα-κόμβος». Ούτε προτείνουν τίποτα που να σταματά τη βίαιη, διαρκή και επώδυνη μεταφορά πλούτου στο εσωτερικό. Δηλαδή τον υπερπλουτισμό μιας μειοψηφίας (και των συμμάχων στρωμάτων) και την παραπέρα φτώχοποίηση της συντριπτικής πλειοψηφίας. Κανένα συστημικό κόμμα δεν κτυπά το καμπανάκι του κινδύνου της παγκόσμιας και ευρωπαϊκής οικονομίας και της **πολυκρίσης**. Η οποία, όπως εξελίσσεται, συνιστά μια κατάσταση παρατεταμένης

αστάθειας, όπου πολλαπλές κρίσεις –γεωπολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, οικολογικές, τεχνολογικές και θεσμικές– διαπλέκονται και αλληλοτροφοδοτούνται. Πόλεμοι και γεωπολιτικές συγκρούσεις διαταράσσουν τις αλυσίδες εφοδιασμού και τις παγκόσμιες ροές εμπορευμάτων, ενέργειας, κεφαλαίων και αξίας, προκαλώντας αλυσιδωτές αναταράξεις στις τιμές, στις αγορές, στην παραγωγή και στις εθνικές οικονομίες.

Πέρα Βρέχει

Στο Ελλάντα όμως μοιάζει να αγνοείται αυτός ο «συντελεστής». Ακόμα χειρότερα, τόσο η ιθύνουσα τάξη της χώρας όσο και το πολιτικό σύστημα και τα think tanks (συν τα ΜΜΕ) δεν θέτουν καμία προειδοποίηση, ότι ακριβώς η προσαρμογή του μεταπρατικού μοντέλου «Ελλάδα-κόμβος» αφήνει εντελώς έκθετη τη χώρα στους αέρηδες της πολυκρίσης. Απλώς η Ελλάδα προχωρά προς το 2030 ενισχυμένη και με επιτυχίες! Εντελώς ψεύτικη εικόνα, που προβάλλεται για να συγκαλύψει την ουσία της αναδιανομής πλούτου από την εκποίηση της χώρας και τη μετατροπή της σε «κόμβο». Αυτή η «ανετία», να μην λαμβάνεται δηλαδή σοβαρά υπόψη η «γυμνή μετάβαση» σε ένα περιβάλλον πολυκρίσης, και να γίνεται λόγος απλά για το ποια μέτρα είναι συνετά, κοστολογημένα, στοχευμένα κ.ο.κ., δείχνει ότι κάτι ουσιαστικό αποκρύβεται, και μάλιστα για εντελώς ιδιοτελείς, καιροσκοπικούς (ή απλά προεκλογικούς) λό-

γους. Το βασικό μέλημα είναι η Ελλάδα να μετατραπεί όσο πιο γρήγορα γίνεται σε ένα «προσάρτημα» της δυτικόστροφης «γυμνής μετάβασης», να κάνει όποιες συμμαχίες μπορεί (π.χ. με Ισραήλ-ΗΠΑ-Γαλλία κ.λπ.) μήπως και διατηρήσει –όχι η χώρα αλλά η ιθύνουσα τάξη– τη θέση που έχει ώστε να πλουτίσει κι άλλο, να μην υποβιβαστεί στον αναδασμό που είναι σε εξέλιξη [1], και φυσικά να δείξει πως δεν υπάρχει καμία εναλλακτική.

Αναγκαία παρέμβαση

Γίνεται μεγάλος λόγος για την ιδιαίτερη σχέση Ελλάδας-Γαλλίας. Χωρίς φυσικά να δίνουμε την παραμικρή σημασία για το τι συζητείται στη Γαλλία. Η οποία, όπως κι άλλες ισχυρές χώρες της Ευρώπης, βρίσκεται σε βαθιά κρίση. Η συζήτηση στη Γαλλία γύρω από το δημόσιο χρέος και τα ελλείμματα θυμίζει πλευρές της ελληνικής κρίσης, χωρίς βέβαια οι δύο περιπτώσεις να είναι ίδιες. Το δίλημμα που έθεσε ο πρώην πρωθυπουργός Εντουάρ Φιλίπ («αργός στραγγαλισμός ή βίαιο σοκ», αναφέροντας την Ελλάδα ως παράδειγμα του δεύτερου) συμπυκνώνει τον φόβο ότι μια απότομη απώλεια εμπιστοσύνης λόγω συνεχούς διόγκωσης του χρέους μπορεί να επιβάλει βίαιη δημοσιονομική προσαρμογή. Το γαλλικό πρόβλημα, όμως, είναι ταυτόχρονα ευρωπαϊκό και εντάσσεται στην ευρύτερη πολυκρίση. Η Ευρώπη καλείται να περιορίσει χρέη και ελλείμματα ακριβώς τη στιγμή που αναζητά τεράστιους πόρους για «άμυνα», ενεργειακή ασφάλεια, πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, βιομηχανική ανασυγκρότηση κ.λπ. Οι διαφορετικές κρίσεις δεν αθροίζονται απλώς, αλλά αλληλοτροφοδοτούνται: γεωπολιτική κρίση, οικονομική στασιμότητα, χρέος, κοινωνικές πιέσεις και πολιτική αστάθεια συγκροτούν έναν ενιαίο φαύλο κύκλο. Η κρίση στη Γερμανία (που παίρνει ιδιαίτερες πολιτικές διαστάσεις) δεν είναι άσχετη με την επιλογή του πολέμου, της στρατιωτικοποίησης και του προγράμματος των 880 δισ. ευρώ για τον επανεξοπλισμό της χώρας. Κι ενώ συμβαίνουν αυτά, εμείς εδώ περιοριζόμαστε σε μια προεκλογικού τύπου συζήτηση, «ποιος δίνει περισσότερα για την ανακούφιση της κοινωνίας»...

Κάνουν πως δεν καταλαβαίνουν

Έρχονται μεγάλες, βαθιές και επώδυνες αλλαγές σε πολλαπλούς τομείς. Εισερχόμαστε σε περίοδο ανακατατάξεων, πολιτικών εξελίξεων, γεωπολιτικών τριγμών, και οι επόμενοι μήνες θα είναι ιδιαίτερα

δύσκολοι. Οι εξελίξεις στον πόλεμο του Ιράν αλλά και της Ουκρανίας δεν προμη- νύουν καλυτέρευση. Για παράδειγμα το βαρέλι αγγίζει πλέον τα 102 δολάρια και αναμένονται μεγάλες αυξήσεις στα καύσι- μα. Και κάπου εδώ ο λαλίστατος Νεοδη- μοκράτης βουλευτής Δ. Καιρίδης μας εξη- γεί: «Στα 2,5 ευρώ η τιμή της βενζίνης δεν είναι κρίση – Στα 5 ευρώ είναι» (7/9/2026, ΣΚΑΙ, εκπομπή «Αταίριαστοι»). Αλήθεια, πού ζει; Αλλά ποιος νοιάζεται... Κανένα συστημικό κόμμα δεν θέτει ζήτημα κα- τάργησης του χρηματιστηρίου ενέργειας και του τζόγου που γίνεται από το καρτέλ παρόχων σε βάρος των καταναλωτών!

Ξανά για τη φοροληστεία στην Ελλάδα
Ένας από τους κύριους μηχανισμούς λε- ηλασίας των πλατιών στρωμάτων της χώρας είναι ο φορολογικός. Κυρίως είναι η επιβολή των έμμεσων φόρων και η κο- ροϊδία που τη συνοδεύει με τάχα μείωση τιμών σε κάποια είδη κάθε τόσο. Ας πα- ραθέσουμε πάλι τα στοιχεία (βλ. πίνακα 1 και 2).

Μια ρεαλιστική (εφόσον παλευτεί σοβαρά και πολιτικά) πρόταση
Υπάρχουν μέτρα με τα οποία μπορούν να αναδιανεμηθούν **άμεσα** 12-15 δισ. ευρώ για τη βελτίωση του επιπέδου ζωής του ελληνικού λαού. Τα μέτρα αυτά, παρότι δεν θίγουν τον πυρήνα του καθεστώτος της εξάρτησης της χώρας (που όλοι κατα- λαβαίνουμε ότι θα κληθούμε κάποια στιγ- μή να αντιμετωπίσουμε), με την έννοια της απαιτούμενης πολιτικής βούλησης είναι επαναστατικά. Όσα περιγράφονται πιο κάτω εφαρμόζονται στις περισσότερες χώρες του δυτικού κόσμου, όπου θεωρού- νται αυτονόητα:

- Δεν αντιβαίνουν καμία συνθήκη ή οδη- γία της Ε.Ε.
- Αποτελούν ζητήματα που –πάντα μέσα στα πλαίσια του ριζοσπαστικού ρεαλισμού [2]– μπορούν να αναδειχτούν σαν αιτήμα- τα που θα συσπειρώσουν και θα κινητο- ποιήσουν αδρανοποιημένα τμήματα της κοινωνίας, συμβάλλοντας στο χτίσιμο ενός κρίσιμου ποσοστού για την εκκίνηση ενός σοβαρού δημοκρατικού και πατριω- τικού κινήματος.

Τέτοια μέτρα μπορούν να αποδώσουν άμεσα και θετικά αποτελέσματα για τα λαϊκά στρώματα και την υπό διάλυση με- σαία τάξη. Βέβαια χρειάζεται εκτεταμένη

Πίνακας 3

Άμεσα μέτρα βελτίωσης βιοτικού επιπέδου		
A/A	Μέτρο	Δημοσιονομικό κόστος
1	Κατάργηση ΕΝΦΙΑ	2,4 δισ. €
2	13ος και 14ος μισθός στο Δημόσιο	1,6 δισ. €
3	13η και 14η σύνταξη	3,2 δισ. €
4	Κατάργηση τεκμηρίων για ελεύθερους επαγγελματίες	0,65 δισ. €
5	Κατάργηση της εισφοράς αλληλεγγύης	0,20 δισ. €
6	Αύξηση των αφορολόγητων ορίων, ώστε να συνδεθούν με τα πραγματικά όρια φτώχειας και επιβίωσης	Περίπου 1 δισ. € Σύνολο μέτρων 6–8
7	Τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας	
8	Ένταξη των εισοδημάτων των φυσικών προσώπων από ακίνητα στη φορολογική κλίμακα	
9	Κατάργηση ΦΠΑ στα τρόφιμα	Περίπου 3–6 δισ. € Σύνολο μέτρων 9–11 (αναλόγως των παρεμβάσεων)
10	Μείωση όλων των συντελεστών ΦΠΑ	
11	Μείωση του ΕΦΚ στα καύσιμα	
Συνολικό δημοσιονομικό κόστος των 11 μέτρων		Περίπου 12–15 δισ. €

λαϊκή κοινωνική πίεση και αγώνας για να πραγματοποιηθούν, και σημαντικές πολι- τικές αλλαγές στον συσχετισμό δύναμης (βλ. πίνακα 3).

Από πού θα χρηματοδοτηθούν αυτά τα μέτρα;
1. Κατάργηση των φοροαπαλλαγών στο κεφάλαιο και στα μεγάλα εισοδήματα
Α. Κατάργηση των φοροαπαλλαγών του κεφαλαίου, ύψους 15 δισ.
– Κατάργηση της αυτοτελούς φορολόγη- σης των μερισμάτων και των τόκων εται- ρικών ομολόγων με συντελεστή 5%, και φορολόγησή τους στην κλίμακα.
– Εφαρμογή υπάρχοντος νόμου (που έχει ανασταλεί...) για τη φορολόγηση των υπε- ραξιών στις μεταβιβάσεις ακινήτων.
Το ύψος των προηγούμενων φοροαπαλ- λαγών υπολογίζεται στα 9,5 δισ. ετησίως, αλλά με την παραδοχή ότι:
– ο μεν φόρος επί των μερισμάτων θα αυ- ξηθεί μόνο στο 10%,
– και ο φόρος επί των τόκων μόνο στο 15%.
Αν όμως αυτά τα εισοδήματα φορολογού- νταν στην κλίμακα, το έσοδο από την κα- τάργηση των εν λόγω φοροαπαλλαγών θα ανερχόταν σε περίπου 15 δισ.
Β. Επιβολή του Ειδικού Φόρου Ακινήτων των Νομικών Προσώπων
Εφαρμογή του υπάρχοντος νόμου, που εί- ναι σε αναστολή. Αναμενόμενα φορολογι- κά έσοδα: περίπου 6-7 δισ.
Γ. Κατάργηση των φοροαπαλλαγών στον Φόρο Εισοδήματος των ΝΠ, ύψους 1,3 δισ.
Δ. Κατάργηση των φοροαπαλλαγών του ΦΠΑ στην Ιδιωτική Εκπαίδευση και στον ΕΦΚ στο αλκοόλ, ύψους 1,1 δισ.

► Σύνολο από κατάργηση φοροαπαλλαγών στο κεφάλαιο και στα μεγάλα εισοδήματα [3]: 18-20 δισ.
2. Άλλα άμεσα εισπρακτικά μέτρα
– Φορολόγηση κερδών τραπεζών: 2-3 δισ.
– Κατάργηση των απευθείας αναθέσεων: εξοικονόμηση 27 δισ. στα 6 χρόνια. Ετήσια εξοικονόμηση (50% x 27 / 6): 2 δισ.
► Σύνολο άλλων μέτρων: 4-5 δισ.
Σύνολο 1 + 2: 22-25 δισ.
Επομένως η ανακούφιση των λαϊκών στρωμάτων που τόσο έχουν πληγεί θα μπορούσε να υλοποιηθεί. Ένα ποσό της τάξης των 12-15 δισ. δεν θα ήταν δύσκολο να εξοικονομηθεί, συμβάλλοντας σε μια διαφορετική πορεία της ελληνικής οικο- νομίας.

Επί της ουσίας (ξανά και ξανά)
Το 2010 η Ελλάδα ουσιαστικά χρεοκόπη- σε. Έχασε απότομα το 25% του ΑΕΠ της, μπήκε σε καθεστώς μνημονιακής επιτρο- πείας και σε μια μακρά διαδικασία εκποι- ησης και μεταβίβασης σημαντικού μέ- ρους του δημόσιου και εθνικού πλούτου. Έκτοτε πέρασαν 16 χρόνια, όμως η χώρα εξακολουθεί να βρίσκεται σε μια δύσκολη και πολλαπλά ευάλωτη θέση: οικονομικά, παραγωγικά, κοινωνικά και γεωπολιτικά. Το κυριότερο, παραμένει εγκλωβισμένη σε ένα εξαρτημένο μεταπρατικό μοντέλο, έστω προσαρμοσμένο στις νέες συνθήκες της «Ελλάδας-κόμβου».
Οι αριθμοί είναι αποκαλυπτικοί: Το 2009 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας σε αγοραστική δύναμη βρισκόταν περίπου στο 87% του μέσου όρου της Ε.Ε.· σήμερα βρίσκεται κοντά στο 68%. Οι μισθοί και

η αγοραστική δύναμη παραμένουν στις τελευταίες θέσεις της Ευρώπης, ενώ το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ δεν έχει ακόμη επιστρέψει στα επίπεδα του 2009. Αλλά μέσα σε αυτή τη σχετικά φτωχότερη Ελλάδα δεν φτώχυναν όλοι. Αντίθετα, ιδι- αίτερα τα τελευταία χρόνια, αυξήθηκαν ο συνολικός ιδιωτικός πλούτος, τα επιχειρη- ματικά κέρδη και οι μεγάλες περιουσίες. Σήμερα καταγράφονται περίπου 82.000 εκατομμυριούχοι και 21 δισεκατομμυ- ριούχοι. Την περίοδο 2020-2025 ο μέσος πλούτος ανά ενήλικο αυξήθηκε, ενώ ο διάμεσος πλούτος μειώθηκε. Ο πλούτος δηλαδή μεγάλωσε, αλλά συγκεντρώθηκε περισσότερο προς τα πάνω.
Αυτή είναι η ουσία πίσω από τους αριθ- μούς: μια χώρα που έχασε έδαφος απέ- ναντι στην Ευρώπη και μια κοινωνία που έγινε πιο άνιση στο εσωτερικό της. Και τώρα αυτή η Ελλάδα, με χαμηλούς μισθούς, ασθενή παραγωγική βάση, με- γάλη συκέντρωση πλούτου σε λίγους και ένα μεταπρατικό μοντέλο «κόμβου», μπαίνει στους ταραγμένους καιρούς της πολυκρίσης.
Μπροστά σε αυτήν την πραγματικότητα, τα όσα εξαγγέλλονται στη Θεσσαλονίκη από κυβέρνηση και αντιπολίτευση είναι ψίχουλα και διαχείριση. Διαφωνούν για το ποιος θα δώσει κάτι περισσότερο, σε ποιους, πότε, και αν είναι επαρκώς «κο- στολογημένο». Αλλά συμφωνούν στο βα- σικό: να μην θίγουν το μοντέλο που παρά- γει αυτήν την κατάσταση.
Το πραγματικό ερώτημα, επομένως, εί- ναι άλλο: Ποια Ελλάδα οικοδομείται και για ποιους; Ποιος πληρώνει και ποιος κερδίζει από αυτήν την πορεία; Ακόμη περισσότερο: με ποιο παραγωγικό, κοι- νωνικό και γεωπολιτικό σχέδιο μπορεί η χώρα να αλλάξει πορεία και να αντιμετω- πίσει όσα έρχονται; Διότι σε μια εποχή πο- λυκρίσης δεν αρκεί να διαχειρίζεσαι «λίγο καλύτερα» –και μάλιστα με τον γνωστό «ελληνικό τρόπο»– την ίδια πορεία. Χρει- άζεται συνολικά να αλλάξεις πορεία! Εδώ ανοίγει μια άλλη μεγάλη συζήτηση, που δεν πρέπει να αποφεύγεται και αφορά το Υποκείμενο.

[1] Βλ. και editorial «Το ανισοβαρές “τρίγωνο”» στην προηγούμενη σελίδα.
[2] Βλ. σειρά έξι σημειωμάτων «Ριζοσπαστικός ρεαλισμός» (φύλλα 772-777).
[3] Βλ. και άρθρο «Οι “ντροπές” των φοροαπα- λαγών», ΕφΣυν, 21-22/6/2025.

της Αριστεράς
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Ρεθύμνου 11, 106 82 Αθήνα
Τηλ.: 210 3468282 Φαξ: 210 3468282
E-mail: info@edromos.gr
www.edromos.gr

facebook.com/DromosThsAristeras

youtube.com/@edromos1

instagram.com/edromos.gr

x.com/edromos

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:
ΕΝΟΤΗΤΑ αστική μη
κερδοσκοπική εταιρία

ΕΚΔΟΤΗΣ:
Ρούντι Πινάλντι

ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ:
Πώργος Παπαϊωάννου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:
Νίκος Ταυρής

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:
Σταμάτης Μαυροειδής

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Τάσος Βαρούνης, Παύλος
Δερμενάκης, Κώστας
Δημητριάδης, Στέλιος
Ελληνιάδης, Ρούλα
Μουτσέλου, Βασίλης Ξυδιάς,
Σπύρος Παναγιώτου, Πώργος
Παπαϊωάννου, Μιχάλης Σιάχος,
Ερρίκος Φινάλνς

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ:
Κώστας Ανδριανόπουλος,
Αντώνης Ανδρουλιδάκης,
Λουκάς Αξελάς, Απόστολος

Αποστολόπουλος, Κώστας
Βενιζέλος, Νίκος Γεωργιάδης,
Πάννα Παννουλοπούλου,
Κώστας Γκιώνης, Γιώργος
Θεοδωρόπουλος, Ιφιγένεια
Καλαντζή, Γιώργος Α.
Λεονταρίτης, Κώστας
Λιβιεράτος, Κώστας Μελάς,
Δημήτρης Μόνος, Δημήτρης
Μπελαντής, Μανόλης
Μούστος, Μύρωνας
Ξυδάκης, Δημήτρης Ουλής,
Γιώργος Πατέλης, Χρήστος
Πραμαντιώτης,

Γιάννης Ραχιώτης,
Τριαντάφυλλος Σερμέτης, Λόλα
Σκαλτσά, Νίκος Σταθόπουλος,
Στάθης Σταυρόπουλος, Κώστας
Στοφόρος, Γιάννης Σχίζας,
Γιώργος Τσαφέρης, Δημήτρης
Α. Τραυλός-Τζανετάτος

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ:
Κατού Αρκονάδα (Βολιβία),
Σάλεμ Μπεν Πιαχιά (Τυνησία),
Χάλεντ Μπαράκατ (Παλαιστίνη),
Ντέμπορα Σαντάντα (Πουέρτο

Ρίκο), Ρικάρντο Φιέρο
(Αργεντινή), Κάρλο Φορμέντι
(Ιταλία)

ΣΚΙΤΣΑ:
Στάθης Σταυρόπουλος,
Carlos Latuff (Βραζιλία),
Vasco Gargalo (Πορτογαλία)

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ:
Δημήτρης Αρβανίτης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ:
Νίκος Μάλλιαρης
Τηλ.: 6945804299
E-mail: malliaris@edromos.gr

Τάνια Μήτσιου
Τηλ.: 6976864058

ΕΚΤΥΠΩΣΗ:
ΔΙΑΣ Α.Ε.
Εκτυπωτικές
Επιχειρήσεις
Τηλ. 210 6620788-734

Αύριο όπως χθες

■ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Παριστάνουν τους ανήσυχους και τους έκπληκτους οι πάτρωνες των ευρωπαϊκών ελίτ ενώ όχι απλώς το ήξεραν αλλά στην ουσία το προετοίμαζαν το ακροδεξιό, κόμμα των Γερμανών. Ακροδεξιό αλλά με άνοιγμα στη Ρωσία. Απαραίτητη προϋπόθεση για να εκπληρωθεί ο προαιώνιος πόθος που αναφέρεται στον εθνικό τους ύμνο: Η Γερμανία «υπεράνω όλων»... με το ρωσικό πετρέλαιο. Ακόμα κι αυτό όμως είναι απλώς βιτρίνα. Δισεκατομμύρια επί δισεκατομμυρίων, σύμφωνα με τα διεθνή ΜΜΕ, πέφτουν μαζικά στο Ισραήλ που μετατρέπεται σε «αιχμή του δόρατος», σε επιθετική σκέψη-δράση, με αφανή αλλά άμεσο στόχο την Κίνα, ευρύτερα με τον αφυπνισμένο «Τρίτο Κόσμο». Εκεί όπου μαζεύεται το άμεσο ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την επόμενη (παγκόσμια) σύγκρουση που αναδύεται αν και κανείς ακόμα στη Δύση, ιδίως στην Ευρώπη, δεν νοιάζεται να ενημερώσει τους Ευρωπαίους – οι πολίτες μένουν στο δημοκρατικό τους σκοτάδι, έρμαιοι και θύματα των κατά τα άλλα δημοκρατικά εκλεγμένων κυβερνήσεων τους. Η γειτονική μας Μέση Ανατολή είναι ήδη το επιλεγμένο στάδιο της αναμέτρησης με πρωταγωνιστή το Ισραήλ. Τις σημερινές εξελίξεις εγκαινίασε ο Τραμπ όταν αποφάσισε να κάνει ότι έκανε ο Ρούσβελτ, προσαρμοσμένο στα σημερινά. Τώρα, δηλαδή, ο Τραμπ πιέζει την Ευρώπη να ξεζουμιστεί οικονομικά χάριν της Ουκρανίας.

Τότε ο Ρούσβελτ καθυστέρησε να μπει στον πόλεμο και ήρθε να σώσει την Ευρώπη όταν πια είχε ήδη ξεζουμιστεί από τον Χίτλερ. Ο στόχος ήταν ο ίδιος: Για να κυριαρχήσουν οι ΗΠΑ έπρεπε η Ευρώπη, το παλαιό καπιταλιστικό κέντρο, να προσκυνήσει τους Αμερικάνους, τα νέα αφεντικά. Έπρεπε η Ευρώπη να πέσει στην αγκαλιά της Αμερικής κραυγάζο-

ντας «σώσε με». Ήδη στη διάρκεια του Πολέμου οι λεγόμενοι «πατέρες» της (υπόδουλης τότε) Ευρώπης (Σουμάν κ.λπ.) έτρεχαν στις ΗΠΑ και κάρφωναν στον Ρούζβελτ τον ντε Γκωλόντι απεργάζεται την ευρωπαϊκή ανεξαρτησία. Αυτό που βλέπουμε είναι ο εφιάλτης της επανάληψης όσων έζησαν οι άμεσοι πρόγονοί μας. Αν, στην πορεία, η Ευρώπη δι-

εκδικήσει όντως την αυτονομία της θα πάμε σε ενδοκαπιταλιστικό πόλεμο. Το φταίξιμο θα πέσει στους Γερμανούς – που δεν έχουν βαρεθεί να παίζουν το ρόλο του χρήσιμου ηλίθιου. Αλλά τον πόλεμο θα τον έχει προετοιμάσει ο δυτικός ιμπεριαλισμός με έδρα τις ΗΠΑ. Η Γαλλία της Δε Πέν και του Μελανσόν είναι απλώς το «ορεκτικό».

Αν ο ηττημένος ναζισμός επανεμφανίζεται σήμερα, σημαίνει ότι αυτό που μπήκε ως αντικαταστάτης, ο καπιταλισμός της Δύσης ή ο ανατολικοευρωπαϊκός «κομμουνισμός», αφήνουν μεγάλα κενά στις καρδιές των ανθρώπων, απέτυχαν.

Το μέλλον αόρατον
Αντίρροπες δυνάμεις συγκρούονται όπου ο κυρίαρχος –αλλά όχι ανίκητος– δυτικός καπιταλισμός θέλει να διατηρήσει τη θέση του ενώ ο πάλαι ποτέ λεγόμενος «Τρίτος Κόσμος» θέλει την αναπόφευκτη αναβάθμισή του. Πολλοί θα έλεγαν, για την ευκολία τους, ότι η Κίνα ηγείται του «Τρίτου Κόσμου». Επί Μάο, μάλλον θα ήταν έτσι. Αλλά επί Σι υπάρχουν αμφιβολίες. Ο Σι μπορεί να θεωρηθεί μια «δεξιά παρέκκλιση» (του Μαοϊσμού) που ελέγχει τις ποικίλες πολιτικές τάσεις, αλλά ο «εσωτερικός αγώνας» συνεχίζεται και το μέλλον άγνωστο. Το ερώτημα είναι η μελλοντική στάση της Κίνας. Στο Ιράν, όπου έχει ζωτικό και άμεσο συμφέρον (πετρέλαιο), βοηθάει την ένοπλη αντίσταση της Τεχεράνης. Μέχρι ο δυτικός καπιταλισμός να αποδεχθεί την ιδέα ότι πρέπει να συμβιβαστεί με την Κίνα θα χρειαστεί χρόνος. Και περισσότερος χρόνος αν η Ρωσία και η Κίνα συνεχίσουν σταθερά να είναι σύμμαχοι. Αλλά αυτά είναι μια άλλη μακρά και άκρως ενδιαφέρουσα ιστορία. **Υ.Γ.:** Η Ελλάδα δεν είναι παίκτης. Είναι μπάλα. Το παιχνίδι το λέμε και κλωτσοσκουφι.

Με όχημα
την ποίηση
Ανθολόγος: **Λουκάς Αξελός**

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ
(1900-1976)

Προοίμιο

.....

Δεν τραγουδώ τους γυρισμούς των

καρβιών,
τ'αστέρια που κεντούν ηλιοτρόπια
στη ζώνη του καλοκαιριού.
Ούτε τα χελιδόνια που παν στον
ουρανό,
να πάρουν το αίμα μιας αυγής να
βάσουν τα λουλούδια...

Νύχτα σελλώνουν, νύχτα περνούν,
και την αυγή σκορπάνε
νάβρουν τα πλουμιστά πουλιά και τις
ψηλές γυναίκες,
που φέγγουν στα προσκέφαλα τη
νύχτα που κοιμούνται.
Φέγγουνε κι ονειρεύονται ένα

μεγάλο έρωτα,
ένα μεγάλο γιο.
Νάχει έναν ήλιο στα μαλλιά,
καθρέφτη ένα φεγγάρι.
Και τον αποτό στο πρόσωπο να του
φυλάει τον ύπνο.

Οι μνήμες άνοιξαν
Οι μνήμες άνοιξαν τα μάτια τους σαν
πεταλούδες
Τα φτερά μας σχηματίστηκαν επάνω
στον άνεμο

Μια ματιά καρφωμένη
Ανάμεσα σε δυο χαμόγελα

Καθαρό λουσμένο δάκρι

Μαθαίνουμε να ζούμε
Μαθαίνουμε να πεθαίνουμε
Παλιά ξεχασμένα πορτραίτα
Μέσα σε μια θύμηση

Ευλογημένα τα καινούργια χέρια
Οι ενωμένες μοναξιές.

Θάλασσα και ψυχή
Θάλασσα με τα μοναχικά και
λυπημένα
Πλοία, ψυχές νεκρών που

ταξιδεύουν.
Θάλασσα και ψυχή και ταραγμένη
αγάπη,
Νερά μας παίρνουν, άνεμοι μας παν.
Άπληστη, ακατάτμητη και
μοιρασμένη,
Σ'ώκεανό, σε πέλαο, σε κοχύλι.
Άπειρη και κατάστενι σε μια
σκαμμένη πέτρα.
Και ουρανό, σαν άλλη θάλασσα
πάνω στη θάλασσα,
Γαλάζιο αίμα και φτερό, γαλάζιο
ψάρι.
Ερωτική βροχή, ουράνια δίψα,
Έρωτα, πιο έρωτα, που τίποτα δε σε
χορταίνει.

φτου ξελεφτερία

ΣΧΟΛΙΑΖΕΙ Ο Δώρος Μελιανίτης

► Η μόνη χρησιμότητα που έχουν οι κομματικές περατζάδες στην, κατ' όνομα, Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης είναι ότι ανεβαίνουν οι αρχηγοί με τους κλακαδόρους τους και γεμίζουν τα ξενοδοχεία και τις ταβέρνες της συμπρωτεύουσας.

► Κατά τα ειωθότα, οι «μικροί» διαμαρτύρονται που δεν έγιναν «μεγάλοι» και οι «μεγάλοι» υπόσχονται να λύσουν τα προβλήματα που οι ίδιοι δημιούργησαν.

► Δηλαδή, ψιλοβαρετά πράγματα. Διότι, τις εξαγγελίες, εδώ που τα λέμε, δεν τις πολυπιστεύουν ούτε αυτοί που τις εκφέρουν. Όσο γι' αυτούς που τις ακούνε, ε, αυτοί εθίζονται στο να κρατάνε μικρό καλάθι για να γεμίζει πιο εύκολα. Όταν είσαι με τη θηλιά στο λαιμό, το λασκάρισμα της θηλιάς σε ανακουφίζει όσο να πεις, αλλά δεν σε απαλλάσσει από τον μπελά της.

► Ούτε και το πρωτόκολλο βοηθάει κάπου. Οι έσχατοι ομιλούν πρώτοι και οι πρώτοι παραμιλούν κατόπιν. Επιπροσθέτως, εδώ και καιρό, άπαντες «κοινωνική παροχή», αποκαλούν το χρηματισμό των δυσारेστημένων ψηφοφόρων τους με ευφάνταστα φιλοδωρήματα. Εντέλει, όποιος μικρός ή μικρομεσαίος γλυτώσει το παλούκωμα, αυτός νοιώθει

ολίγον... προνομιούχος!

► Και καμία έκπληξη στο όλο ιβεντ. Τα ίδια γίνονται κάθε χρόνο: ευρηματική «προκαταβολή φόρου» για τους κολίγους και συνήθη «αναβαλλόμενη φορολόγηση» για τους τραπεζίτες τους φίλους τους.

► Πάρτε το χαμπάρι. Στη χώρα των ποιτών και των αγίων κουμάντο πλέον κάνουν τα στουρνάρια, ήτοι οι δευτεροκλασάτοι λογιστές και οι τσανακογλύφτες των πιστωτών.

► Οι προεκλογικές αυτές μαζώσεις θα κλείσουν, λέει, άτυπα με το σόου του Αντώνη Ρέμου, στον οποίο θα κάνει κάτι σαν σαπόρτ το άγαλμα του μέγα Στρατηλάτη! Αυτά είναι: όποιος δεν πάει στις πίστες, αυτές έρχονται και τον βρίσκουν μόνες τους! Δοκιμασμένη και η συνταγή: άρτος και θεάματα! Κι αφού στις μέρες μας ελλείπει ο άρτος, πλεονάζουν τα θεάματα και οι διαχρονικές νεοελλαδικές παρακαταθήκες: «ο λαός τραγουδι θέλει, φτάνουν τα προβλήματα / χόρεψε το τσιφτετέλι κι όλα πια βλαστήμα τα»!

► Πριν αρχίσουμε όμως τους σιχτιρισμούς, τώρα που ξεκίνησε το σχολικό έτος, ας έχουμε κατά νου ότι ένα «σημαντικό ποσοστό μαθητών ολοκληρώνει

την υποχρεωτική εκπαίδευση χωρίς να έχει κατακτήσει τις βασικές δεξιότητες που απαιτούνται για τον λειτουργικό εγγραμματισμό». Μπορεί, δηλαδή, να είμαστε αλειτουργητοι, αλλά στις γυροβολιές είμαστε εξπέρ, καίτοι το τσιφτετέλι παραμένει εκτός της διδακτέας ήλης.

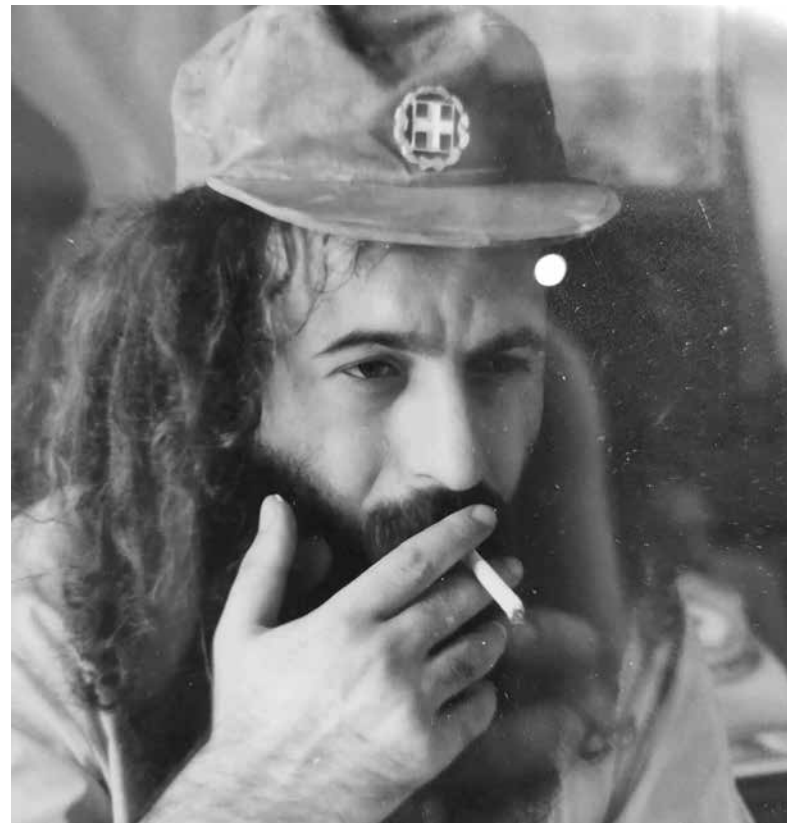
► Βεβαίως, τι να σου κάνει και το σχολείο όταν αυτό το έχουν από χρόνια υπερκεράσει οι τηλεοπτικοί κεκράχτες; Οι λογής λογής μπαλαφάρες με τους κουτσαβακισμούς τους παιδαγωγούν τους panelέλληνες και όχι οι δάσκαλοι.

► Και αφήστε τους panelέλληνες να ξεδίνουν στα λεγόμενα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης αγνοώντας ότι, επί της ουσίας, αναπαράγουν το ραδιοτηλεοπτικό κρετινισμό.

► Αλλά, ας τα πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Οι ραδιοτηλεοπτικές συχνότητες υποτίθεται ότι είναι δημόσιος χώρος. Οι ραδιοτηλεοπτικές δραστηριότητες όμως, χωρίς κανέναν δημόσιο έλεγχο, ήταν για δεκαετίες ημιπαράνομες επιχειρήσεις ιδιωτών που τον πλούτο τους επικουρούσε το παραγοντιλίκι τους. Ο πολιτικός κόσμος και υπόκοσμος συναλλάσσονταν –με ή χωρίς παραστατικά– μαζί τους.

► Οι ραδιοτηλεοπτικές δραστηριότητες δεν είναι εγχειρήματα ούτε πολιτικής ούτε πολιτισμού. Οι ραδιοτηλεοπτικές δραστηριότητες είναι νέα σκέτα μπίζνες.

► Οι ραδιοτηλεοπτικές παραγωγές δημιουργούν περιεχόμενο που το διαθέτουν χωρίς αντίμο. Τα περί «ελευθεροτυπίας» και λοιπά πκηρά παρόμοια είναι για μαθητικές εκθέσεις ιδεών. Κι όσοι δεν είναι χάπατα είναι κομματάκι υποψιασμένοι πως «αν κάτι προσφέρεται δωρεάν,

χθες στη μεγαλόνησο, στην ξενιτιά της διχοτομημένης Λευκωσίας και όχι στη Γαλούσα, έγινε ο αποχαιρετισμός ενός τύπου πολλά ωραίου, ενός αδιαπραγμάτευτα Έλληνα. Ο Βάσος Φτωχόπουλος ήτανε αυτό που στα προηγούμενα ελληνικά μας λέγαμε «πρόσωπο σπαθί». Αχάλαστος άνθρωπος. Τρυφερός και τζόρας. Τα μεσοβέζικα ούτε τα ήξερε ούτε θέλησε να τα μάθει. Το ναι ήταν ναι και το ου ήταν ου. Λεπίδι δίκικο οι λιγοστές κουβέντες του και παρηγοριά μεγάλη πως δεν απογίναμε όλοι ολότελα από τις ρεβεράντζες.

«Λίγοι είμαστε κι αλίμονο στη γης / αν ξοφληθεί η γενιά μας». Όταν ήμουν νέος ήθελα να του μοιάσω. Δεν τα κατάφερα. Το βράδυ να ακούσουμε παλιά λαϊκά. Και ένα παραπανήσιο ποτήρι να βάλουμε στο τραπέζι μας. Μακάρι, «στρατοί οι γιοι σου και τ' αγγόνια σου» μωρέ Φτωχόπουλε...

το προϊόν» μπορεί να είναι και οι ίδιοι.

► Οι ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις ορίζουν την αιζέντα της επικαιρότητας. Πρόσωπα και ζητήματα υπάρχουν όσο αυτά «παίζουν». Το ποιοι και ποια παίζουν το καθορίζουν –με το αζημίωτο πάντοτε– οι επιχειρηματίες που λέγαμε λίγο παραπάνω.

► Το αποτέλεσμα; Ο διάλογος έχει αντικατασταθεί από το θέαμα. Γι' αυτό δεν έχει σημασία η συγκρότηση αλλά η αυθάδεια. Δεν έχουν σημασία τα επιχειρήματα αλλά οι ατάκες.

► Οι ατάκες δεν προάγουν την επιθεώρηση αλλά την εξηλιθίωση: «μην βγαίνεις στον δρόμο. Βούλιαξε στον καναπέ σου και στείλε μήνυμα. Μπορεί εσύ να είσαι ο τυχερός». Η ραδιοτηλεοπτική «ενημέρωση» είναι λοταρία και οι «δημοσιογράφοι» της γρουπιέρηδες.

► Κι αν δεν γίνει ανακατάληψη του δημόσιου χώρου των συνηθισμένων από τον Δήμο θα συνεχίσουμε να παράγουμε περισσότερα «μοντέλα», τραγουδιστές και μάγειρες απ' όσα μπορεί να κάνει ζάφτι η καταναλωτική μας εκβλάκυνση.

No pasarán

– αλλά μην ορκιζόμαστε κιόλας

Οι γερμανικές εκλογές μπέρδεψαν μόνο τους αφ' υψηλού κρίνοντες, αυτούς του εγκαταβιώνουν στα δέθεν προοδευτικά Ι.Χ. συννεφάκια τους. Το «Πατρίς-Θρησκεία-οικογένεια» έχει προ πολλού αλλάξει – ο Pier Paolo Pasolini είχε διακρίνει μισό αιώνα πριν όσα εμείς δυσκολευόμαστε να δούμε ακόμη και σήμερα. Και για να μην κοροϊδευόμαστε: το «κακό» δεν λερώνει τα χέρια του. Κολλάει ένσημα στην Goldman Sachs και φύεται όταν δεν ξεβοτανίσεις τον τόπο σου. Και η Ευρώπη των τοκογλύφων είναι ένας τέτοιος τόπος. Τα «no pasarán» περισσεύουν αλλά απευθύνονται σε κάποιους που είναι ήδη εδώ!

01 **πολιτική****LA PLEBE**
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ■ Γράφει ο **Κώστας Γκιώνης****Η ηλιοθεραπεία ως δείκτης πλουτισμού**

Ημη ύπαρξη εύκολων λύσεων, θα έλεγα μάλιστα ούτε καν δύσκολων, δημιουργεί ρευστότητα όσον αφορά τις επερχόμενες εξελίξεις. Ίσως να βρισκόμαστε στο πιο μεγάλο αδιέξοδο της ιστορίας μας ως χώρα. Αυτή η κυβέρνηση, όσο θυμάμαι τον εαυτό μου, είναι η χειρότερη που έχει υπάρξει. Είναι μια κυβέρνηση όχι απλά κακή, αλλά ξεδιάντροπη, χωρίς κανένα ίχνος ενσυναίσθησης. Είναι ικανή να κάνει το ακόμα χειρότερο και να σου το πουλήσει σαν μια ριζοσπαστική αλλαγή, έτσι ώστε θα πρέπει να είμαστε ευγνώμονες για την ύπαρξή της.

Η μετροέπεια, η κομπορρημοσύνη, τα φληναφήματα και η γκεμπελική προσέγγιση είναι η ταυτότητα των στελεχών αυτού του ακροδεξιού εσμού που λειτουργεί σαν να μην υπάρχει αύριο (τρώμε ό,τι προλαβαίνουμε) και που βαυκαλίζεται ότι παράγει ανάπτυξη. Η μόνη έγνοια που έχει αυτό το ανατριχιαστικό συνονθύλευμα είναι ο συνεχής πλουτισμός αυτών και των παρατρεχάμενών τους.

Η κρίση και τα λεφτά που τελειώνουν στις 15 κάθε μήνα, όπως λένε οι διάφοροι αναρχοκομμουνιστές που απεργάζονται σχέδια για την εξόντωση των αρίστων, δεν ισχύει. Διότι, όπως μας λέει ο θαυμαστής του Παττακού με την επιστημονική του προσέγγιση (η οποία δεν χωρά καμία αμφισβήτηση βεβαίως), διαπίστωσε κατά την επιστροφή του από τις διακοπές ότι σχεδόν όλοι οι πολίτες είναι μαυρισμένοι! Η ηλιοθεραπεία λοιπόν είναι δείκτης πλουτισμού κατά τον ευφυή αντιπρόεδρο, άρα η μίζερια δεν είναι παρά ένα σχέδιο εξόντωσης της καλύτερης κυβέρνησης που υπήρξε ποτέ.

Κι αν αυτά τα έλεγε κάποιος με εμφανή ψυχοπαθολογικά προβλήματα, θα τα ακούγαμε με ένα ελαφρύ μειδίαμα, συναισθανόμενοι την κατάστασή του. Στη συγκεκριμένη περίπτωση όμως, είναι τουλάχιστον τραγικό... Βέβαια απείρως πιο τρομακτικό είναι το πόσο πολλοί εμπιστεύονται αυτούς τους τύπους. Για να τους ψηφίζουν, προφανώς είναι τρισευρότεροι.

Το πολιτικό σύστημα δεν νοσεί μονάχα στο κεφάλι, που είναι η κυβέρνηση, νοσεί καθολικά, από την κορυφή μέχρι τα νύχια. Η αντιπολίτευση η οποία θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα διαφορετικό αφήγημα, όλα αυτά τα χρόνια της λαίλαπας παραμένει ανύπαρκτη. Καμία ενέργεια, τίποτα που να μπορέσει να παρακινήσει την κοινωνία. Μια αντιπολίτευση καθηλωμένη στην εσωστρέφειά της, η οποία λειτουργεί με τη λογική του ώριμου φρούτου: περιμένει να σαπίσει το φρούτο και να πέσει μόνο του!

Αυτό είναι ίδιον των ανίκανων και των φοβικών, που δεν έχουν τίποτα να προτείνουν και απλά περιμένουν να γίνουν οι επόμενοι που θα καθίσουν στην καρέκλα της εξουσίας για να διαχειριστούν τη δικιά μας δυστυχία προς όφελος της δικής τους ευημερίας. Διότι όλοι αυτοί διαχειριστές της μίζερίας μας είναι, τίποτα παραπάνω. Κανένας δεν μπορεί να σώσει τον λαό, η ιστορία το έχει αποδείξει περίτρανα. Μόνο όταν ο λαός πάρει τις τύχες του στα χέρια του μπορεί να έχει τύχη.

Ελλάδα πιεζόμενη πλευρά ενός «τριγώνου» με Τουρκία και Ισραήλ■ ΤΟΥ **Κώστα Δημητριάδη**

Ηεξέλιξη του πολέμου που έχουν κηρύξει οι ΗΠΑ / Ισραήλ ενάντια στο Ιράν, προκαλεί αλυσιδωτές αντιδράσεις στην ευρύτερη περιοχή. Η εξάπλωση περιλαμβάνει τη Συρία (στο χώρο της οποίας βρίσκονται απευθείας αντιμέτωπες Τουρκία και Ισραήλ), τον Λίβανο με οξύτατο τρόπο, το Ιράκ, τις μοναρχίες του Κόλπου, την Υεμένη, ενώ εμπλέκει και «τρίτες» περιφερειακές δυνάμεις υπολογίσιμης ισχύος. Και πάλι την Τουρκία, και πέραν αυτής το Πακιστάν, τη Σαουδική Αραβία και με επιταχυνόμενους ρυθμούς την Αίγυπτο (Συμφωνία της Μέκκας).

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, τούτο το καλοκαίρι, έχει γίνει με αυξανόμενη επίταση φανερό, ότι Τουρκία και Ισραήλ, οι δύο κατ' εξοχήν αναθεωρητικές δυνάμεις της περιοχής (μπλεγμένες ήδη από τη θέση του επιτιθέμενου σε σειρά πολέμων στην περιοχή) κινούνται σε τροχιά επιταχυνόμενης μεταξύ τους συγκρουσιακότητας. Η εικόνα βέβαια προκύπτει περίπλοκη και γεμάτη από αντιφάσεις. Ενώ Ισραήλ και Τουρκία βρίσκονται αντιμέτωπες στους αναδασμούς της Συρίας και της Ανατολικής Μεσογείου (έλεγχος κοιτασμάτων, δρόμων, υδάτων κ.λπ. αλλά και της Κύπρου), εμφανίζονται να συγκλίνουν στην περιοχή του Καυκάσου με την από κοινού υποστήριξή τους στο Αζερμπαϊτζάν έναντι της Αρμενίας αλλά και με την κάλυψη των αναγκών του Ισραήλ σε υδρογονάνθρακες που συνεχίζει απρόσκοπτα να εξασφαλίζει η Τουρκία. Πέραν απ' οτιδήποτε άλλο δε, και οι δύο χώρες εντάσσονται σε περίοπτη θέση στους γενικότερους σχεδιασμούς των ΗΠΑ στην περιοχή διατηρώντας παράλληλα στρατηγικές-εταιρικές σχέσεις και με τις δυνάμεις του ευρωπαϊκού ατλαντισμού.

Και η ένταξή τους αυτή γίνεται με όρους αυτονομίας, σημαντικής για την Τουρκία και σχεδόν απεριόριστης για το Ισραήλ, την ίδια στιγμή άλλωστε που διατηρούν ανοιχτούς σημαντικούς δι-αύλους και με τη Ρωσία εμφανιζόμενες σε ρόλους ενδιάμεσης δύναμης (ιδιαίτερα η Τουρκία).

Η Ελλάδα ελάσσων πλευρά σε ένα «τρίγωνο» με Τουρκία και Ισραήλ

Η κατάσταση που σχηματίζεται ως τέτοιο «τρίγωνο» γίνεται κρίσιμη για τη χώρα μας και για την εξέλιξη των υπαρξιακών κινδύνων που διατρέχει υπό την πίεση της τουρκικής απειλής όπως αυτή συνδυάζεται με τα παίγνια αναδασμών των δυτικών δυνάμεων στην περιοχή.

Η εικόνα που διαμορφώνεται με λίγα λόγια:

Ως προς την τουρκική πλευρά του «τριγώνου», οι ελληνικές ιθύνουσες ελίτ κινούνται σταθερά σε γραμμή (υπαγορευόμενου και από τη Δύση) ενδοτισμού απέναντι στις διαρκώς διευρυνόμενες τουρκικές αναθεωρητικές αξιώσεις σε όλο το τόξο Θράκη-Αιγαίο-Ανατολική Μεσόγειος. Η ίδια γραμμή υποχωρητικότητας αφορά και την Κύπρο και το ποια έχει καταλήξει να είναι εκεί η βάση διαπραγματεύσεως. Η κατάσταση που διαμορφώνεται από το Ουκρανικό και από τους πολέμους της Μ. Ανατολής παρέχει σημαντικό χώρο για αναβαθμισμένο ρόλο της Τουρκίας, τόσο στο πλαίσιο των όσων προωθούν οι ΗΠΑ, όσο και στο πλαίσιο της στρατηγικής εταιρικής σχέσης μαζί της που προωθεί η ευρωατλαντική πλευρά. Βεβαίως τίθενται εκ των πραγμάτων και κάποια όρια – καμία πλευρά (δυτική, ρωσική ή άλλη) δεν θα ήθελε «σε τελική ανάλυση» να καταλήξει η Τουρκία ανεξέλε-

γκτος παράγοντας – αλλά οι προτεραιότητες της Δύσης μέσα στην πολυκρίση της είναι ασταθείς, αβέβαιες και αλληλοσυγκρουόμενες και η τουρκική πολιτική τις εκμεταλλεύεται δεόντως. Μέρος της γραμμής ενδοτισμού των ελληνικών ελίτ αφορά και την «χαρούμενη» επιτάχυνση των εξαγορών υποδομών (λιμενικών) και επιχειρηματικών (τουριστικών και άλλων) δραστηριοτήτων από τουρκικά συμφέροντα σε ευαίσθητους χώρους (Θράκη, νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, εκμετάλλευση της αλιείας του Αιγαίου κ.α.).

Η ισραηλινή πλευρά του «τριγώνου» εμφανίζεται και αυτή πολύ δυναμικά στο προσκήνιο. Ελλάδα και Κύπρος μετατρέπονται στο «στρατηγικό βάθος» που (στερείται) το Ισραήλ. Από κάθε άποψη. Τόσο από στρατιωτική –η ένταξη Ελλάδας και Κύπρου στους «θόλους ισραηλινής αεράμυνας» με την «Ασπίδα του Αχιλλέα» που πανηγυρίζεται αυτές τις μέρες είναι μόνο το πιο πρόσφατο βήμα (τι κι αν έχουν γίνει περισσότερο από φανερές οι πολλές «αχίλλειες πτέρνες» της στον πόλεμο Ισραήλ-Ιράν!)– όσο και από εποικιστικής πλευράς με το όργιο εξαγορών ακινήτων και άλλων περιουσιακών στοιχείων που γίνεται από ισραηλινά συμφέροντα στην Ελλάδα και ακόμη περισσότερο στην Κύπρο.

Πάνω σ' αυτή τη βάση φύεται το διπλό (ή σωστότερα τριπλό) μήνυμα που δίνουν οι ιθύνουσες τάξεις της χώρας μας προς την ελληνική

κοινωνία σχετικά με τις προοπτικές της χώρας.

– Γραμμή φινλανδοποίησης (αρκεί να είναι κάπως συγκεκαλυμμένη και πολιτικά εύπεπτη) της Ελλάδας περί την Τουρκία. Όλες οι παγιδεύσεις του τύπου «τι θέλετε να γίνει πόλεμος;», όλες οι φόρμουλες του πανταχού παρόντος μέσα στο πολιτικό σύστημα ΕΛΙΑΜΕΠ και όλα τα άλλα συναφή που εκπορεύονται από την κυβέρνηση Μητσοτάκη, αλλά και από την κεντροαριστερά – σημιτική όλων των εντάξεων, από τον Τσίπρα (σε ρόλο υπερπροθύμου), τον ΓΑΠ, τις συριζικές συνιστώσες πάσης αποχρώσεως κ.λπ., είναι εκδηλώσεις αυτής της γραμμής.

– Πλήρης ακολουθητισμός του Ισραήλ, άνευ όρων συμμαχία μαζί του, όλο και αυξανόμενη ενσωμάτωση του χώρου Ελλάδας και Κύπρου στους επιθετικούς του σχεδιασμούς. Με πλήρη εκχώρηση των «κλειδιών της χώρας» (έτσι πρέπει να διαβαστεί εκτός όλων των άλλων και η ουσία της ακραία διαβρωτικής υπόθεσης των υποκλοπών – Predator κ.λπ.). Στην υπαγωγή στην «ομπρέλα» του Ισραήλ έχει εναποτεθεί επί της ουσίας, η αντιμετώπιση της εντεινόμενης τουρκικής απειλής! Με τις ευλογίες της Δύσης που κατ' αρχήν τουλάχιστον εξυπηρετείται από μια τέτοια «συμμαχία». Και επιπλέον όταν είναι περισσότερο από φανερό ότι ειδικά το Ισραήλ –ακόμη και με τις ΗΠΑ– δεν κοιτάει παρά μόνο ό,τι θεωρεί το στενό

πολιτική 01

κάθε φορά (άρα και χρονικά μεταβαλλόμενο) συμφέρον του, αδιαφορώντας για τις ολέθριες συνέπειες που σπέρνει η γενοκτονική πολιτική του σ' έναν όλο και ευρύτερο περίγυρο.

– Τα προηγούμενα έχουν στη βάση τους την ανανεωμένη (και πολύ μεγαλύτερου βάθους) εκδοχή ελληνικού μεταπρατισμού και στηρίζονται σ' αυτήν. Έχουν στη βάση τους την «Ελλάδα-κόμβο» που βλέπει τη χώρα σαν χώρο-οικόπεδο διέλευσης: Δικτύων ενέργειας (ο κάθετος αμερικανικός διάδρομος LNG είναι μόνο μια συνιστώσα), δικτύων μεταφοράς πληροφοριακών δεδομένων και απλώματος ενεργοβόρων κόμβων data centers, εμπορευματικών γραμμών διαμετακόμισης κ.λπ. Το πολύ-πολύ και με κάποιες περικόψεις, μικρές νησίδες εγχώριου επιστημονικοτεχνικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης και χαμηλής αμοιβής, πλήρως ενταγμένες σε υπεργολαβικούς ρόλους μέσα στον δυτικό καταμερισμό εργασίας.

Πού πάει το πράγμα – Επείγουσα ανάγκη κοινωνικής αφύπνισης

Μεγάλες περιφερειακές δυνάμεις (Ινδία, Πακιστάν) προετοιμάζονται για «αποβάσεις» στην Ανατολική Μεσόγειο. Με την πρώτη να προσεγγίζει το Ισραήλ ενώ το δεύτερο πολώνεται προς την αντίθετη κατεύθυνση. Ρωσία και Κίνα παίζουν τους δικούς τους ρόλους διείσδυσης / εξισορρόπησης μέσα σ' αυτό το παίγνιο.

Η πρόσφατη σουνιτική συμμαχία της Μέκκας (Πακιστάν, Τουρκία, Σ. Αραβία, ίσως σύντομα

και Αίγυπτος) μέσα στο πλαίσιο αυτό, λέει πολλά: Με την επιδίωξή της να βάλει κάποιο φρένο στην επιθετικότητα των σχεδίων για «Μεγάλο Ισραήλ» και να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που αισθάνονται οι χώρες αυτές από τις συνέπειες των πολέμων των ΗΠΑ στη Μ. Ανατολή και την απροθυμία / αδυναμία τους να εγγυηθούν το κλονιζόμενο στάτους κβο της περιοχής.

Οι παίκτες οχυρώνονται, παίρνουν θέσεις και οι στρατοπεδεύσεις σκληραίνουν μπροστά σε αυτό που όλο και περισσότεροι θεωρούν μια επερχόμενη, γενικευμένη σύγκρουση με τα ανάλογα πολυεπίπεδα ξεκαθαρίσματα λογαριασμών που αυτή θα έφερνε και που εκ των πραγμάτων εκτείνονται και στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και ενδεχομένως ακόμη και σε μέρος της Β. Αφρικής.

Κάθε σενάριο, είτε ισραηλινής επιθετικής πρωτοβουλίας (με την όποια αμερικανική σύμπραξη θα επιχειρείτο να εξασφαλιστεί) είτε αντίθετα, τάσεων σχετικής συμπίεσης του Ισραήλ από τις ομάδες των δυνάμεων που αναφέραμε πιο πάνω, βάζει την Ελλάδα σ' έναν χορό συγκρούσεων από θέσεις εξάρτησης και αδυναμίας. «Μεταξύ τουρκικής σφύρας και ισραηλινού άκμονος». Πολύ περισσότερο μάλιστα, όταν οι αναδασμοί που μπορεί να προκύψουν από τις δυτικές προτεραιότητες (παρά τις αποκλίσεις των αμερικανικών και των ευρωπαϊκών εκδοχών τους) περιλαμβάνουν την ανάγκη να υποστηριχθεί το Ισραήλ αλλά και να μείνει επαρκώς ικανοποιημένη και «δυτικοστραφής» η Τουρκία.

Οι παίκτες πολλαπλασιάζονται, το «τρίγωνο» αποκτά «πολλές πλευρές». Στο χορό της Μ. Ανατολής, μπαίνουν και άλλες δυνάμεις: Η Γαλλία ακόμη και η Ιταλία (με δυνητικά αξιοποιήσιμες κινήσεις τους από ελληνικής πλευράς), και βέβαια η Βρετανία που παίζει σταθερά ολέθριο ρόλο για την υπόσταση του Ελληνισμού.

★★★

Η στροφή που παίρνουν τα πράγματα κάνει πιο φανερό ότι οι απειλές για την υπόσταση της χώρας μας δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν σοβαρά, παρά απ' την αφετηρία της επιδίωξης ενίσχυσης της αυτοτέλειάς της και ξεπεράσματος του μεταπρατικού καθεστώτος που την καταδικάζει σε κατάσταση μισοκυριαρχίας (σε «πεδίο βολής φτηνό» διαγκωνισμού ξένων συμφερόντων). Δεν μπορεί η σκέψη να αρχίζει από τις «συμμαχίες». Οι συμμαχίες μόνο μέσα σε μια τέτοια συνθήκη θα μπορούσαν να ενισχύσουν με σταθερότητα της θέση της χώρας. Αλλιώς στην καλύτερη περίπτωση την αφήνουν έκθετη στην τυχαιότητα των θυελλωδών ανέμων της συγκυρίας. Το θέμα δεν είναι «απλό» και δεν λύνεται με κάποια μονοκονδυλιά «ρήξης». Πρωτίστως πρέπει να βασιζεται στον ρεαλισμό εγχειρημάτων που θέλουν να αντιμετωπίσουν στη ρίζα τους τα προβλήματα, έχοντας επίγνωση των δυσκολιών, των δύσκολων διλημμάτων που έρχονται και του παρατεταμένου αγώνα που απαιτείται. Το ζήτημα είναι κομβικής σημασίας και θα επανερχόμαστε.

ΑΠΝΕΥΣΤΙ

■ του Γιώργου Γαλούρη

Αιτή

► όχι, αποκλείεται σου λέω, βρε ούτε να το σκέφτεσαι, όχι, ναι, όχι, βρε παιδάκι μου σου λέω μην ανησυχείς, δεν υπάρχει περίπτωση, θα το τακτοπ...θα το τακτοποιήσω σου λέω, ούτε μία στο εκατομμύριο, βρε εντάξει, ναι, όχι, ναι, μην...όχι, μην ανησυχείς, θα μπουν τα χρήματα σωστά και με τον τρόπο...ναι και με τον τρόπο που πρέπει, όχι, δεν θα μπλέξεις, δεν θα ακουστεί ξανά το όνομά σου, γιατί είδες να σε αναφέρει κανείς από τότε; Εμ, είδες; Πάει, ξεχάστηκε, πάμε για άλλα τώρα, φτάνει να συνεχίσεις τον αγώνα, πλησιάζουν οι εκλογές, έτσι μπράβο, στην ίδια ομάδα είμαστε, α να γεια σου, μπράβο, έτσι, έλα θα σε πάρω αύριο, ναι, ναι ρε, θα σε πάρω αύριο εγώ όταν, ναι, όταν θα το έχω κλείσει το θέμα, έλα γεια.

► Ποιος ήταν;
► Ο Φραπές.
► Καλά, πώς και αυτός δεν είναι μέσα;
► Μαλάκας είσαι; Μέσα ο Φραπές; Θα σφάζόντουσαν. Η μισή κυβέρνηση είναι μπλεγμένη, θα έπεφταν κορμιά. Δεν το λέω για πλάκα. Θα έπεφτε τουφεκίδι.
► Ε, εντάξει τώρα. Δεν γίναμε και Κολομβία.

► Καλά, δεν είμαστε και μακριά. Η κυβέρνηση είναι που το κρατάει για να μην γίνουμε Κολομβία. Εμ τι πώς; Με το να παίρνει το μεριδίό της και να ελέγχει τις δουλειές. Πάρ' το χαμπάρι, η Ελλάδα έχει τελειώσει. Έχει τοποθετηθεί όπως έχει τοποθετηθεί γεωπολιτικά και οικονομικά από τους μεγάλους οικονομικούς παίκτες και τις πρεσβείες. Όχι τώρα, εδώ και δεκαετίες. Με τα μνημόνια απλά επιταχύνθηκαν τα πράγματα. Δεν έχει πια κανένα αντίκτυπο, κανένα αποτύπωμα. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχουμε πια στον χάρτη. Ένα κέλυφος είμαστε που μέσα του γίνονται δουλειές και δουλίτσες. Αν δεν έχεις μία κυβέρνηση που καταλαβαίνει τους κανόνες του παιχνιδιού θα μας κάνουν Αιτή ή θα δώσουν στους απέναντι δυο τρία νησιά και

τη Θράκη για να ηρεμήσουμε.

► Ρε φίλε μήπως τα παραλές;
► Δεν καταλαβαίνεις ρε μαλάκα τον κόσμο που ζεις. Ή είσαι μέσα ή είσαι έξω από το παιχνίδι. Πίσω από αυτό που βλέπεις έξω και περνιέται ως πραγματικότητα από τον απλό κοσμάκη, κυκλοφορεί πολύ μαύρο χρήμα. Πάρα πολύ μαύρο χρήμα. Τι γίνεται στα νησιά νομίζεις; Με το ουκρανικό ντρούν; Για πες μου; Το θυμάσαι; Ξέφυγε από τη Μαύρη Θάλασσα κατέβηκε στο Αιγαίο πέρασε τη διώρυγα και έκανε κρουαζιέρα προς τη Λευκάδα; Είχαμε και τον βλάκα γαμώ τη μάνα του που μας έκανε ρεζίλι. Είναι πολλά τα λεφτά φίλε, πάρα πολλά. Πού ζεις ρε μαλάκα, ξέρεις τι γίνεται εκεί έξω; Η σφαίρα που θα έτρωγε ο λύκος ο υπαρχηγός, δεν ήταν σχήμα λόγου, θα ήταν αληθινή, αλλά δεν θα την έτρωγε αυτός, θα την έτρωγε άλλος για να μην μιλήσει ο Φραπές ή κάποιος άλλος Φραπές την ώρα που οι φίλοι μας στα κανάλια θα μιλούσαν για ξεκαθάρισμα λογαριασμών. Δεν είχες ακούσει που έλεγε ότι θα ανέβει στην Αθήνα μ' ένα κιβώτιο έγγραφα; Και τι έγινε μετά;

► Τουμπεκί.
► Ακριβώς.
► Έτσι είναι τα πράγματα και δεν είναι αλλιώς. Ο κόσμος έχει αλλάξει. Η χώρα έχει κλειδώσει. Κάνουμε κουμάντο μόνο εκεί που μπορούμε. Είτε το παίρνεις απόφαση είτε όχι. Και μην νομίζεις ότι με τις εκλογές θ' αλλάξει κάτι. Το ξέρουμε ότι θα πείσουμε πολύ, αλλά θα βγούμε πρώτοι και το σημαντικότερο είναι να μην πείσουμε κάτω από το 25%. Άλλη μία παρένθεση από τους τραπαρίφες και μετά πάλι στις ίδιες καρέκλες θα καθόμαστε, θα φάνε και την πίπα της συνεκμετάλλευσης όπως με τις Πρέσπες κι άλλη μία δεκαετία μετά δική μας. Το ξέρουν όμως, δεν τους πειράζει, φτάνει να μένουν και αυτοί μέσα στο παιχνίδι. Αυτό είναι, δεν υπάρχει κάτι άλλο. Άντε τράβα φύγε τώρα γιατί έχω να κάνω ένα σωρό τηλέφωνα.

Ποιος θα έχει τον έλεγχο της Ασπίδας του Αχιλλέα;

ΣΟΣΤΙΣ 23 Ιουλίου, ο Νίκος Δένδιας διαβεβαίωνε ότι η Ελλάδα θα διαθέτει τον πηγαίο κώδικα της «Ασπίδας του Αχιλλέα», συνδέοντας την κατοχή του με την αποφυγή εξάρτησης από ξένες χώρες. Στις 6 Σεπτεμβρίου, όμως, ο επικεφαλής της ισραηλινής αντιπυραυλικής άμυνας Μοσέ Πατέλ σε συνέντευξή του στην *Καθημερινή*, ήρθε να διαψεύσει τον υπουργό, δηλώνοντας ότι ο κώδικας διοίκησης και ελέγχου δεν περιλαμβανόταν στην άδεια χρήσης, υποσχόμενος υποστήριξη και συντήρηση (το απόσπασμα μάλιστα αυτό «χάθηκε» από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας, χωρίς άλλες εξηγήσεις).

Στις 8 Σεπτεμβρίου, το ισραηλινό υπουργείο Άμυνας διευκρίνιζε ότι θα αναπτυχθεί ελληνικός κώδικας κεντρικής διοίκησης και ελέγχου, με ισραηλινή τεχνογνωσία, υπό αποκλειστικό ελληνικό έλεγχο. Αυτό, ωστόσο, δεν ισοδυναμεί με παραχώρηση όλου του πηγαίου κώδικα των οπλικών

συστημάτων. Η ανακοίνωση δεν εξηγεί γιατί ο Πατέλ είχε προηγουμένως αποκλείσει την πρόσβαση στον κώδικα διοίκησης και ελέγχου.

Ποιος λέει αλήθεια και ποιος ψέματα; Πατί τέτοιο μπάχαλο σε ένα τόσο κρίσιμο ζήτημα εθνικής ασφάλειας; Τι ακριβώς προβλέπει η υπογεγραμμένη συμφωνία;

Το αμερικανικό προηγούμενο είναι αποκαλυπτικό. Οι ΗΠΑ παρέλαβαν δύο συστοιχίες Iron Dome, αλλά η έλλειψη κώδικα και τεχνικών δεδομένων δυσχέρανε την ενσωμάτωσή τους και επηρέασε την τελική απόφαση του Στρατού να μην αγοράσει περισσότερες.

Η κυβέρνηση οφείλει συγκεκριμένες απαντήσεις και ουσιαστικό κοινοβουλευτικό έλεγχο των συμβατικών όρων. Η εθνική ασφάλεια απαιτεί πραγματική δυνατότητα ελέγχου, συντήρησης και αναβάθμισης των οπλικών συστημάτων, χωρίς εξάρτηση από τις διαθέσεις τρίτων.

01 **ΠΟΛΙΤΙΚΗ**

ΔΕΘ: Κυβερνητικά προεκλογικά ψίχουλα από τα κλεμμένα

Η κυβέρνηση μοιράζει υποσχέσεις σε βάθος τετραετίας, ενώ επιχειρηματικοί όμιλοι και κρατικά ταμεία συσσωρεύουν δισεκατομμύρια από το υστέρημα του λαού

■ του Παύλου Δερμενάκη

Η εμφάνιση του Κ. Μητσοτάκη στη ΔΕΘ 2026 είχε όλα τα χαρακτηριστικά μιας προεκλογικής παράστασης. Πολλά μέτρα, μεγάλοι αριθμοί, υποσχέσεις σε βάθος χρόνου, μέχρι το 2030 και η γνωστή εικόνα μιας χώρας που, σύμφωνα με την κυβερνητική προπαγάνδα, προοδεύει και μοιράζει τους καρπούς της ανάπτυξης. Πίσω όμως από τα φώτα και τα χειροκροτήματα βρίσκεται η πραγματική Ελλάδα: Οι μισθοί τελειώνουν πριν τελειώσει ο μήνας, οι συντάξεις δεν καλύπτουν τις βασικές ανάγκες και η ακρίβεια σε τρόφιμα, στέγη και ενέργεια οδηγεί το λαό σε απόγνωση.

Η κυβέρνηση παρουσίασε «πακέτο» 3,5 δισ. ευρώ έως το 2030. Δηλαδή άθροισε παρεμβάσεις τεσσάρων ετών για να κατασκευάσει έναν εντυπωσιακό αριθμό. Αν κατανεμηθεί ισόποσα, αντιστοιχεί ουσιαστικά σε 875 εκατ. ευρώ τον χρόνο. Την ίδια στιγμή, το πρωτογενές πλεόνασμα του 2026 εκτιμάται γύρω στο 4% του ΑΕΠ, δηλαδή σε ποσό πολλαπλάσιο των ετήσιων παροχών. Η υπερφορολόγηση του λαού δημιουργεί τεράστιο δημοσιονομικό απόθεμα και η κυβέρνηση επιστρέφει ένα μικρό μέρος του, παρουσιάζοντάς το ως γενναιοδωρία.

Επικαλείται ότι δεν υπάρχει «δημοσιονομικός χώρος». Φυσικά το επικαλείται όσον αφορά μισθούς, συντάξεις, κοινωνικές παροχές. Όταν πρόκειται για τα μεγάλα συμφέροντα και την εξυπηρέτηση ημετέρων τέτοια προβλήματα εξαφανίζονται. Εκεί υπάρχει η λογική «κάν' το χεράτα», όπως όταν έδιναν οι υπουργοί εντολές στον ΟΠΕΚΕΠΕ, κοινώς παράκαμψε την διαδικασία.

Τα ελάχιστα επιδόματα στους λίγους βαφτίστηκαν εισόδημα

Οι συνταξιούχοι θα λάβουν 400 ευρώ τον χρόνο. Όχι όλοι, αυτοί που εντάσσονται στις προϋποθέσεις με τα διάφορα κριτήρια που έχουν θέσει και με τα οποία αποκλείονται μερικές εκατοντάδες χιλιάδες συνταξιούχων. Η κυβέρνη-

ση αναφέρει 2,2 εκατ. δικαιούχους στους οποίους περιλαμβάνονται και κατηγορίες που δεν θεωρούνται συνταξιούχοι, επί συνόλου 2,534 εκατ. συνταξιούχων.

Ακόμα όμως και αυτοί που θα πάρουν το επίδομα, πρόκειται για 33 ευρώ τον μήνα, σε μια περίοδο που έχουν χάσει πολλαπλάσια από την ακρίβεια, την προσωπική διαφορά, την ΕΑΣ και τις περικοπές των μηνονίων. Αντί για πραγματικές αυξήσεις και επαναφορά όσων αφαιρέθηκαν, προσφέρεται ένα ετήσιο μικροβοήθημα που δεν ενσωματώνεται στη σύνταξη και μπορεί αύριο να αλλάξει ή να καταργηθεί.

Το μέγεθος της κυβερνητικής απάτης καταγράφεται στην ακολουθία των ενεργειών της κυβέρνησης Ν.Δ.-Μητσοτάκη. Το 2019 προεκλογικά η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ νομοθέτησε την «13η σύνταξη» που ήταν ένα ποσοστό στο ποσό της σύνταξης ανάλογα με το ύψος της. Αυτή η διάταξη καταργήθηκε άμεσα από την Ν.Δ. το 2019, πρόλαβε να δοθεί μόνο τον Μάιο 2019. Τώρα μετά από έξι χρόνια ο ίδιος που κατήργησε εκείνο το βοήθημα, πάλι προεκλογικά και αυτός υπόσχετα το ίδιο! Πρακτικά στην Ελλάδα έχουμε ένα άθλιο πολιτικό σύστημα, ανεξαρτήτως κόμματος και «χρώματος», που μας κοροϊδεύει με προεκλογικές παροχές μιας χρήσης και επιβιώνει.

Ανάλογη είναι η περίπτωση των 500 ευρώ στους δημοσious υπαλλήλους: 42 ευρώ τον μήνα. Η κυβέρ-

νηση αρνείται την επαναφορά του 13ου και 14ου μισθού, που θα απέδιδε δύο ολόκληρους μισθούς, και δίνει ένα μικρό κλάσμα τους. Την ίδια στιγμή τα υπερπλεονάσματα, τα οποία κατηγορούσε ως αντιαναπτυξιακά ως αντιπολίτευση ο Κ. Μητσοτάκης, όλο και μεγαλώνουν από το λαϊκό υστέρημα. Έπειτα ζητά από τους εργαζόμενους να αισθανθούν ευγνωμοσύνη. Πρόκειται για φτηνή εξαγορά προσδοκιών και όχι για αποκατάσταση των τεράστιων απωλειών.

Είναι πλέον τόσο ξεδιάντροποι στην κυβέρνηση που προβάλλουν ακόμα και την νομοθετημένη αύξηση στις κύριες συντάξεις. Την έβαλαν και αυτή στις εξαγγελίες της ΔΕΘ. Μόνο που δεν διευκρίνησαν ότι αυτή η αύξηση για μία ακόμα χρονιά είναι μικρότερη από τον πληθωρισμό. Επίσης η αύξηση αφορά μόνο τις κύριες συντάξεις όχι τις επικουρικές. Συνεπώς για μία ακόμα χρονιά οι συνταξιούχοι θα έχουν πραγματική μείωση α) στις κύριες συντάξεις τους λόγω της μικρότερης του πληθωρισμού αύξησης αλλά και της μη τιμαριθμοποίησης της φορολογικής κλίμακας, και β) στις επικουρικές αφού παραμένουν στα ίδια επίπεδα, που έχουν καθοριστεί το 2016, για ένα ακόμα χρόνο αν και ο λόγος που επικαλούνταν, να μην έχει έλλειμμα το σύστημα της επικούρησης, δεν υπάρχει από το 2025!

Υποσχέσεις για μετά τις εκλογές

Ο κατώτατος μισθός των 1.000 ευρώ παραπέμπεται στο 2028 και

ο μέσος μισθός των 1.800 ευρώ ακόμα μακρύτερα. Πρόκειται για ονομαστικά μεικτά ποσά, χωρίς καμία εγγύηση για το τι θα αγοράζουν τότε. Μέχρι να φτάσουμε στους κυβερνητικούς στόχους, ο πληθωρισμός και οι πάσης φύσεως φόροι θα έχουν αφαιρέσει σημαντικό μέρος της αξίας τους. Η κυβέρνηση συγκρίνει ονομαστικά ευρώ διαφορετικών ετών και αποκρύπτει την αγοραστική δύναμη. Έτσι εμφανίζει ως αύξηση αυτό που στην καθημερινότητα καταγράφεται ως πραγματική μείωση. Το ίδιο τέχνασμα χρησιμοποιείται για την εξαγγελλλόμενη μείωση της χονδρικής τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος κατά 30% μέχρι το 2029. Ο λαός πληρώνει σήμερα πανάκριβους λογαριασμούς και τα ενεργειακά συμφέροντα καταγράφουν υψηλή κερδοφορία. Αντί για ουσιαστικό έλεγχο στην αγορά, κατάργηση των χρηματιστηριακών μηχανισμών με τους οποίους οργιάζει η κερδοσκοπία και άμεση μείωση τιμών προσφέρεται ένας στόχος χωρίς δεσμευτικό αποτέλεσμα για τον τελικό λογαριασμό του καταναλωτή. Αρκεί να θυμηθούμε πόσες φορές μίλησαν ο πρωθυπουργός και τα κυβερνητικά στελέχη για μειώσεις τιμών και τι έχει γίνει.

Επιλεκτικές φοροελαφρύνσεις, ανέγγιχτη η φοροληστεία

Η μηδενική φορολογία μέχρι 20.000 ευρώ για τρίτεκνες οικογένειες και αγρότες εμφανίστηκε ως μεγάλη κοινωνική τομή. Όμως η τεράστια πλειοψηφία των μισθωτών, των συνταξιούχων, των ανέργων και των μικρών οικογενειών παραμένει έξω από το μέτρο. Δεν τιμαριθμοποιείται η φορολογική κλίμακα και έτσι οι ονομαστικές αυξήσεις οδηγούν κάθε χρόνο σε μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση, χωρίς πραγματική βελτίωση του εισοδήματος.

Κυρίως δεν μειώνεται ο ΦΠΑ στα τρόφιμα και στα βασικά είδη. Ο πιο άδικος, αντικοινωνικός φόρος, που επιβαρύνει π.χ. στο σύνολο του βοηθήματος τον άνεργο με το

ίδιο ποσοστό με τον εκατομμυριούχο που ξοδεύει αναλογικά για τις βασικές ανάγκες πολύ μικρό ποσοστό από τα έσοδά του. Ο ΦΠΑ παραμένει ο βασικός μηχανισμός παραγωγής των υπερπλεονασμάτων. Η κυβέρνηση γνωρίζει ότι η μείωσή του θα έδινε άμεση ανασα σε όλους. Δεν το κάνει, γιατί προτεραιότητά της είναι τα υψηλά πλεονάσματα, οι δανειστές και η χρηματοδότηση επιλογών ξένων προς τις λαϊκές ανάγκες.

Η μείωση της προκαταβολής φόρου για επιχειρήσεις και ελεύθερους επαγγελματίες στο 50% βελτιώνει προσωρινά τη ρευστότητα, δεν μειώνει αντίστοιχα τον τελικό φόρο. Επιπλέον το ίδιο μέτρο παρουσιάζεται ενιαία για τον μικρό επαγγελματία που παλεύει να επιβιώσει και για τη μεγάλη επιχείρηση που συσσωρεύει κέρδη.

Οι λίγοι δισ., οι πολλοί υπομονή

Οι τέσσερις συστημικές τράπεζες κατέγραψαν το 2025 καθαρά κέρδη περίπου 4,6 δισ. ευρώ — περισσότερα από ολόκληρο το τετραετές πακέτο της ΔΕΘ. Ενεργειακοί, κατασκευαστικοί, εμπορικοί και τουριστικοί όμιλοι μοιράζουν μερίσματα δισεκατομμυρίων, ενώ απολαμβάνουν επιδοτήσεις, φοροαπαλλαγές και έργα του Ταμείου Ανάκαμψης. Εκεί δεν υπάρχουν «δημοσιονομικοί περιορισμοί».

Η κυβερνητική πολιτική δεν αποτυγχάνει. Πετυχαίνει ακριβώς τον πραγματικό της στόχο: Μεταφέρει εισόδημα από την εργασία και τη λαϊκή κατανάλωση προς τα κέρδη και τα κρατικά πλεονάσματα. Οι εξαγγελίες της ΔΕΘ επιστρέφουν ένα ελάχιστο τμήμα από όσα αφαιρέθηκαν, σε δόσεις, με προϋποθέσεις και κυρίως μετά τις εκλογές. Η κυβέρνηση προσπαθεί να πουλήσει ως κοινωνική πολιτική τη διαχείριση της φτώχειας που η ίδια δημιουργεί. Όσο όμως αυξάνονται τα κέρδη των λίγων και μειώνεται η δυνατότητα των πολλών να ζήσουν αξιοπρεπώς, κανένα επικοινωνιακό περιτύλιγμα δεν μπορεί να κρύψει την πραγματικότητα.

Ο εκνευρισμένος Κυριάκος Μητσοτάκης

■ ΤΟΥ Νίκου Ταυρή

Δημοσίως, τα νούμερα είναι καθησυχαστικά για το Μαξίμου: η GPO δίνει στη Νέα Δημοκρατία 30,6% στην εκτίμηση ψήφου, η Interview 26,3% στην πρόθεση. Την ίδια στιγμή, ο Μανώλης Κοττάκης γράφει στην *Εστία* ότι τα ανακοινούμενα 29-30% «δεν υφίστανται» και ότι η πραγματική Ν.Δ. κινείται «μεταξύ 24 και 26%».

Δεν έχει και τόση σημασία ποιος έχει δίκιο. Σημασία έχει ότι η δεξιά δεν πιστεύει πια ούτε τις δημοσκοπήσεις της δεξιάς. Κάτω από την πρωτιά, άλλωστε, τα στοιχεία δεν αφήνουν πολλά περιθώρια παρανόησης. Το 61,4% αξιολογεί αρνητικά τα μέτρα που εξήγγειλε ο πρωθυπουργός στη Θεσσαλονίκη. Και μόλις το 24% όσων δηλώνουν ψήφο στη Ν.Δ. το κάνει για να την ανταμείψει. Το 28% ψηφίζει διαμαρτυρόμενο, το 27% για να ενισχύσει την αντιπολίτευση, το 18% για να δεθούν τα χέρια της κυβέρνησης.

Οι λόγοι είναι αρκετοί. Πρώτον, η κοινωνική κατάσταση. Η έκτακτη θυσία των μνημονίων έγινε μόνιμο καθεστώς. Και η «επιστροφή στην κανονικότητα» που ήταν ο βασικός λόγος για τον οποίο εκλέχθηκε ο Μητσοτάκης το 2019, σήμανε μόνο επιστροφή στα μεγάλα κέρδη για το μεγάλο κεφάλαιο. Οι μισθωτοί, οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι συνταξιούχοι δεν επέστρεψαν πουθενά. Επίσης και τα υπόλοιπα μέτωπα που παραμένουν ανοιχτά: Η ακρίβεια συγκεντρώνει το 27% της δυσανεξίας, ο ΟΠΕΚΕΠΕ το 20%, τα Τέμπη το 19%. Αλλά και τα εθνικά, ο πόλεμος, το αίσθημα ασφάλειας του πολίτη κ.ο.κ. Την ίδια στιγμή ο πρωθυπουργός φαίνεται πολύ εκνευρισμένος. Και αυτό γιατί ξέρει ότι μέσα στο κόμμα του διακινούνται ευρέως σενάρια διαδοχής, προετοιμάζονται οι αντίστοιχες καταστάσεις αλλά και επειδή το κόμμα Σαμαρά που έρχεται, θα κόψει ένα κομμάτι από την εκλογική πίτα της Ν.Δ. κάνοντας όχι μόνο το σενάριο της αυτοδυναμίας αδύνατο αλλά και αυτό της συγκυβέρνησης πολύ δύσκολο. Αν όλα αυτά ισχύουν, τότε το σίγουρο είναι ότι οι πολιτικές εξελίξεις θα έρθουν από τη δεξιά πολυκατοικία, ειδικά όταν η κεντροαριστερά δεν ανοίγει κανένα μέτωπο, συμπλέει στα βασικά θέματα με τη Ν.Δ. και

δίνει αγώνα για τη δεύτερη θέση, αναμένοντας να πάρει το χρίσμα από πρεσβείες και ελίτ.

Τα δειννά των δελφίνων

Στη 9οή ΔΕΘ, ενώ ο πρωθυπουργός εξαγγέλλει από το Βελλίδειο με ορίζοντα το 2030, ο υπουργός Οικονομικών Κυριάκος Πιερρακάκης δειπνεί με πάνω από σαράντα βουλευτές στη «Διαγώνιο». Ο Βασίλης Κικίλιας στήνει το δικό του τραπέζι στην «Καντίνα». Ο Νίκος Δένδιας απουσιάζει επιδεικτικά από όλα. Και ο Κώστας Καραμανλής προτιμά να παρουσιάσει βιβλίο στην Ξάνθη, ακυρώνοντας κάθε σενάριο προσέγγισης. Τα στρατόπεδα είναι ήδη σχηματισμένα. Ο Πιερρακάκης με τη θεσμική εικόνα και το οικονομικό επιτελείο. Ο Δένδιας με δική του επίδειξη δύναμης και ανοιχτούς διαύλους προς τον Σαμαρά. Ο Άδωνις Γεωργιάδης πλήρως μητσοτακικός και σε ρήξη με τον πρώην πρωθυπουργό. Ο

Κωστής Χατζηδάκης σε χαμηλούς τόνους, αφήνοντας ένα παράθυρο μισάνοιχτο.

Να σημειωθεί, γιατί έχει τη σημασία του, ότι οι πηγές διαφωνούν για το ποιος προηγείται: Η *Εστία* δείχνει Πιερρακάκη, το *tnxs* Δένδια. Στα παρασκήνια της διαδοχής, το ποιος διαρρέει τι, είναι κι αυτό μέρος του παιχνιδιού. Υπερβολικές οι κινήσεις διαδοχής; Μάλλον όχι, αφού είναι σίγουρο ότι αν η Ν.Δ. πέσει κάτω από το 28%, ή το 25%, ο Μητσοτάκης να αμφισβητηθεί από μέσα.

Ο Σαμαράς ως μοχλός

Εδώ μπαίνει ο Αντώνης Σαμαράς. Πυρήνες κατά νομό, ψηφοδέλτια που κλειδώνουν -Ρούσου στον Πειραιά, Σκορδάς στη Δυτική Αθήνα, Σχοινοχωρίτης στην Αργολίδα, Γερωντόπουλος σε Μακεδονία και Θράκη- και έμφαση στη Βόρεια Ελλάδα, εκεί όπου η Ν.Δ. αιμορραγεί. Τον Μάιο του 2023 η Νέα Δημοκρατία πήρε 2,4 εκατομμύ-

ρια ψήφους. Στις ευρωεκλογές του 2024, 1,1 εκατομμύριο.

Πόσο θα πάρει το νέο κόμμα; Η Marc λέει 2,4%. Μια ειδική μέτρηση που παρουσιάστηκε στον ίδιο τον Μητσοτάκη έδειξε 4,1%. Η Pulse καταγράφει 5% «σίγουρης» ψήφου. Αναλυτές μιλούν για 12-15%. Η Interview βρίσκει 12% θετικούς και 78% αρνητικούς. Και η GPO μετά τη ΔΕΘ δεν συμπεριέλαβε καν το ενδεχόμενο στο ερωτηματολόγιο. Δεν ξέρει κανείς. Και αυτό, όχι το νούμερο, είναι που παραλύει το Μαξίμου. Το πιο ενδιαφέρον όμως είναι ποιοι ελπίζουν σε αυτόν. Η καραμανλική πτέρυγα, που περιμένει η φθορά να φέρει αλλαγή ηγεσίας. Και η κεντροαριστερά, η οποία -μην έχοντας αρχηγό που να κερδίζει τον Μητσοτάκη σε καμία μέτρηση- μετακίνησε αθόρυβα το ερώτημα από το «ποιος κερδίζει» στο «ποιος φθείρει». Δεν είναι τυχαίο ότι εδώ και μήνες η κριτική προς το πρόσωπό του Αντ.

Σαμαρά έχει σχεδόν εξαφανιστεί. Ο Μητσοτάκης κήρυξε τον πόλεμο από τη ΔΕΘ: «Διαθέτει επαρκή τεχνογνωσία για να βλάψει τη Ν.Δ.», με ευθεία αναφορά στο 1993. Η απάντηση ήρθε ακαριαία: «Το ποιος βλάπτει την παράταξη δεν το αποφασίζει η οικογένεια Μητσοτάκη». Μάλλον, τελικά, έχει δίκιο ο Μ. Κοττάκης όταν σημειώνει ότι ιδρυτές του κόμματος Σαμαρά είναι οι ίδιοι οι μηχανισμοί της Ν.Δ. Το κόμμα Σαμαρά δεν είναι διάσπαση της Νέας Δημοκρατίας. Είναι προϊόν της.

Και οι άλλοι;

Όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης συμφωνούν σε ένα πράγμα: Να φύγει ο Κυριάκος. Κανένα δεν διαθέτει σχέδιο που να τον απομακρύνει. Περιμένουν να προκύψει διάδοχη κατάσταση και να τους δοθεί το χρίσμα. Γι' αυτό η μάχη δίνεται για τη δεύτερη θέση, όχι για την πρώτη.

Η ΕΛ.Α.Σ. υποχωρεί από το 17,1% του Ιουλίου στο 15,5% του Σεπτεμβρίου, επιλέγοντας στελέχη με κριτήριο την προσωπική εκλογική τους πελατεία. Το ΠΑΣΟΚ στέκεται στο 10,8%. Ο ΣΥΡΙΖΑ, στο 2,2%, συζητά με τη Νέα Αριστερά όχι πρόταση αλλά επιβίωση. Στο τεστ αξιοπιστίας, το πρόγραμμα Τσίπρα το θεωρεί πειστικό 20,4% έναντι 68,4%, του ΠΑΣΟΚ 24,9% έναντι 58,6%.

Ο γκρεμός

Ο εκλογικός νόμος έχει έναν γκρεμό στο 25%: Κάτω από αυτό το όριο, το πρώτο κόμμα χάνει ολόκληρο το μπόνους των εδρών. Η Νέα Δημοκρατία μετριέται σήμερα ανάμεσα στο 25,8% και στο 26,3%, ανάλογα με την εταιρεία. Μια πτώση της κοστίζει περίπου δεκαεπτά έδρες - και τότε ούτε συνασπισμός με το ΠΑΣΟΚ δεν φτάνει τις 151. Για αυτό εκνευρίζεται ο Κ. Μητσοτάκης με τον Αντώνη Σαμαρά. Με την Ελληνική Δύση στο 7,6%, τη Φωνή Λογικής στο 3,1% και τη Νίκη στο 1%, ο χώρος δεξιά της Ν.Δ. γίνεται ρυθμιστής του σχηματισμού της επόμενης κυβέρνησης. Που σημαίνει ότι η επόμενη κυβέρνηση της χώρας θα προκύψει, κατά πάσα πιθανότητα, από διαπραγμάτευση εντός του δεξιού στρατοπέδου.

● καμπάνια Ενέργεια S.O.S.

ΔΕΘ: Παραμύθια για μείωση του κόστους ενέργειας και σιωπή για την καταστροφή ενεργειακών υποδομών

Σε μιάμιση περίπου ώρα ομιλίας στη ΔΕΘ και σε περισσότερες από δύο ώρες συνέντευξης Τύπου, ο Κ. Μητσοτάκης δεν βρήκε ούτε μία λέξη να πει για το σχέδιο απαξίωσης και καταστροφής των ενεργειακών υποδομών στα λιγνιτικά κέντρα της χώρας. Η Δυτική Μακεδονία χώρεσε στην κυβερνητική αφήγηση μόνο μέσα στις γενικές εξαγγελίες για φορολογικές ελαφρύνσεις, τον Ε65, ορισμένα σχολικά έργα και μία επένδυση θερμοκηπιακής παραγωγής ντομάτας σε παλιό λιγνιτωρυχείο (επένδυση που όσο δεν συνοδεύεται και από την ενίσχυση παραγωγικών δραστηριοτήτων τόσο περισσότερο θα μοιάζει με έργο βιτρίνα εξαίρεση στον κανόνα της παραγωγικής ερήμωσης της περιοχής).

Καμία αναφορά δεν έγινε στις λιγνιτικές μονάδες που κλείνουν, στον εξοπλισμό που αποξηλώνεται, στους πύργους ψύξης και στις εγκαταστάσεις που κατεδαφίζονται. Καμία εξήγηση για ποιον λόγο επιλέγεται η μη αναστρέψιμη καταστροφή τους, αντί της συντήρησης μέρους τους ως στρατηγικής εφεδρείας. Ούτε μία απάντηση για το τι θα αντικατα-

στήσει την εγχώρια, ελεγχόμενη παραγωγική ισχύ σε περίπτωση παρατεταμένης ενεργειακής ή γεωπολιτικής κρίσης.

Αποσιωπήθηκαν ακόμη τα σχέδια για νέες μονάδες φυσικού αερίου, τα μεγάλα πάρκα ΑΠΕ και τα data centers που παρουσιάζονται αποσπασματικά ως πυλώνες της «μετάβασης». Πόση ενέργεια και

πόσο νερό θα χρειαστούν; Πόσες μόνιμες θέσεις εργασίας θα δημιουργήσουν; Ποια θα είναι η συμμετοχή των τοπικών επιχειρήσεων και ποιο μέρος της παραγόμενης αξίας θα παραμένει στην περιοχή; Αντί για ένα συνολικό σχέδιο, προσφέρονται μεμονωμένες επενδύσεις ως επικοινωνιακά υποκατάστατα της βίαιης απο-

διάρθρωσης ενός παραγωγικού συστήματος δεκαετιών.

Μείωση 30%: υπόσχεση χωρίς πραγματική βάση

Απέναντι σε αυτή τη σιωπή, ο πρωθυπουργός διατύπωσε μια εντυπωσιακή δέσμευση: μείωση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος κατά 30% μέσα σε τρία χρόνια. Ως βασικά μέσα επικαλέστηκε περισσότερες ΑΠΕ και ηλεκτρικές διασυνδέσεις. Οι επενδύσεις αυτές μπορούν πράγματι να μειώσουν το μέσο κόστος παραγωγής. Αυτή, όμως, είναι μόνο η μισή αλήθεια. Όταν πέφτει ο ήλιος, δεν φυσά ή αυξάνεται απότομα η ζήτηση, χρειάζονται ελεγχόμενες μονάδες και αποθήκευση. Στο ευρωπαϊκό σύστημα οριακής τιμολόγησης, το φυσικό αέριο (που όλο και ακριβαίνει) συχνά καθορίζει την τιμή όταν η παραγωγή από φθηνότερες πηγές δεν επαρκεί, επιτρέποντας τους παραγωγούς ενέργειας (οι μεγάλοι παίκτες έχουν επενδύσεις και σε ΑΠΕ και σε φυσικό αέριο) να κερδοσκοπούν.

Ο Κ. Μητσοτάκης παραδέχθηκε, άλλωστε, ότι πρέπει να είμαστε έτοιμοι για ένα «λιγότερο καλό σενάριο» στις τιμές του φυσικού αερίου. Δεν πρόκειται για υποθετικό κίνδυνο. Η ACER, ο Ευρωπαϊ-

κός Οργανισμός Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας, έχει ήδη καταγράψει εκτίναξη του TTF πάνω από τα 60 ευρώ/MWh και προειδοποιεί για διατήρηση της υψηλής μεταβλητότητας, ενώ ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας συνδέει τις υψηλότερες ευρωπαϊκές τιμές αερίου με τη νέα διεθνή ενεργειακή αναταραχή.

Με βάση αυτά τα δεδομένα η υπόσχεση για 30% φθηνότερο ρεύμα δεν μπορεί να θεωρείται αξιόπιστη όταν ταυτόχρονα καταστρέφονται διαθέσιμες υποδομές και αυξάνεται η εξάρτηση από ένα εισαγόμενο καύσιμο με γεωπολιτικά ευάλωτη τιμή. Μπροστά στον κίνδυνο μιας ενεργειακής κρίσης η χώρα θα έπρεπε να διατηρήσει επαρκείς εφεδρείες και εναλλακτικές επιλογές και όχι να τις ανατινάξει πριν εξασφαλίσει ισοδύναμη, ασφαλή και οικονομικά προσιτή ισχύ. Θα έπρεπε να βγει εκτός του χρηματιστηρίου ενέργειας και να ελέγξει το νόμιμο πάρτι κερδοσκοπίας των εταιρειών ενέργειας. Θα έπρεπε να ενισχύσει τους τελικούς καταναλωτές και όχι τους παρόχους μέσω των επιδομάτων που απλά αποτελούν εγγύηση είσπραξης της ακριβής τιμής. Χωρίς τα παραπάνω η εξαγγελία του 30% παραμένει επικοινωνιακό πυροτέχνημα.

Άρχισαν οι «μειώσεις των τιμών» του ρεύματος όπως έταξε ο Μητσοτάκης στη ΔΕΘ

■ ΤΟΥ Στέφανου Πράσσου

Αs μιλήσουμε με έγκυρα δημοσιευμένα νούμερα.

Στις 10/9 η τιμή χονδρικής ήταν στα 183,60 ευρώ η Μεγαβατώρα (€/MWh) αυξημένη κατά 31% σε σχέση με την προηγούμενη μέρα.

Ενδιαφέρον έχει να δούμε και τη διακύμανση των τιμών ανά ώρα όπως διαμορφώνονται στο χρηματιστήριο της απάτης.

► Από τις 7:00 έως τις 8:00 το πρωί ήταν στα **220 €/MWh**

► Από τις 9:00 έως τις 11:00 ήταν περίπου στα 150 €/MWh (με ηλιοφάνεια σε όλη τη χώρα)

► Από τις 12:00 έως και τη 13:00 ήταν στα **86 €/MWh** (παραγόμενη από το «φθινό» ρεύμα των ΑΠΕ)

► Από τις 18:00 το απόγευμα η τιμή ανεβαίνει

στα **220 €/MWh**

► Στις 21:00 το βράδυ φτάνει στα **301 €/MWh**

► Στις 11/9 η χονδρική τιμή είναι στα **182,40 €/MWh**

► Να κάνουμε και μια σύγκριση ανά έτος:

► 2022 = **280 €/MWh** (μ.ο) Ενώ έφτασε και τα 500 €/MWh (Είναι η χρονιά της ενεργειακής κρίσης λόγω εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Όλοι οι αναλυτές προβλέπουν ότι η φετινή χρονιά στην ενέργεια θα είναι πολύ χειρότερη από το 2022!)

► 2023 = **119 €/MWh** (μέσος όρος)

► 2024 = **101 €/MWh**

► 2025 = **106 €/MWh**

► 2026 = **141 €/MWh** (είναι ο μ.ο των τελευταίων 30 ημερών)

Οι τιμές στο χρηματιστήριο ενέργειας διαμορ-

φώνονται από την κερδοσκοπία του καρτέλ των 5 καθετοποιημένων ομίλων αλλά και από την τιμή του φυσικού αερίου που πλέον είναι το μοναδικό καύσιμο μονάδων βάσης λόγω κατάργησης και καταστροφής λιγνιτικών υποδομών.

► Χθες 10/9 η τιμή του φυσικού αερίου εκτινάχθηκε στα **82 €/MWh** με αλματώδεις τάσεις ανόδου όταν στις αρχές του 2026 ήταν περίπου στα **30 €/MWh**. Ενώ οι προβλέψεις για τον χειμώνα είναι να ξεπεράσει τα **200 €/MWh**. Όλα αυτά ενώ χρειάζονται (ανάλογα με το βαθμό απόδοσης) περίπου 2 μεγαβατώρες φυσικού αερίου για παραγωγή μιας ηλεκτρικής μεγαβατώρας.

Συνοπτικά: Βρισκόμαστε μπροστά στην μεγαλύτερη ενεργειακή κρίση λόγω των δυο πολέμων και την

τεράστια καταστροφή ενεργειακών υποδομών στη Μέση Ανατολή. Δεν είναι μόνο οι τιμές της ενέργειας που θα εκτιναχθούν με τεράστιες συνέπειες σε όλο το φάσμα της οικονομίας (εκτίναξη τιμών, αύξηση πληθωρισμού, αύξηση επιτοκίων κ.λπ.) Είναι που δεν υπάρχουν επαρκείς ποσότητες φυσικού αερίου. Η Ελλάδα και πολλές χώρες της Ε.Ε. κινδυνεύουν από έλλειψη ενέργειας τον φετινό χειμώνα.

Κι όμως ο Μητσοτάκης και η κυβέρνησή του όχι μόνο καταργούν τη λιγνιτική παραγωγή που είναι η μόνη που μπορεί να σώσει το λαό και τη χώρα αλλά προσπαθούν να τις καταστρέψουν ή να τις καταστήσουν μη λειτουργικές.

* Ανάρτηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

καμπάνια Ενέργεια S.O.S. ●

Σκανδαλώδεις ροές χρήματος για απόσπαση συναίνεσης

Δεν αρκούν οι κυβερνητικές αποφάσεις και τα επιχειρηματικά σχέδια. Η βίαιη απολιγνιτοποίηση δεν θα μπορούσε να προωθηθεί αν δεν συνοδευόταν από έναν εκτεταμένο επικοινωνιακό μηχανισμό, αποστολή του οποίου είναι να παρουσιάσει μια βαθιά αμφισβητούμενη πολιτική ως αναπόφευκτη, κοινωνικά δίκαιη και τελικά αποδεκτή. Υπό αυτό το πρίσμα πρέπει να διαβαστεί και η πρόσφατη καταγγελία του Παύλου Πολάκη ότι η ΔΕΗ δαπανά ετησίως 174 εκατομμύρια ευρώ για διαφήμιση και χορηγίες. Ο ίδιος συνέκρινε το

ποσό αυτό με τα 6 εκατομμύρια ευρώ της περιόδου διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ. Η καταγγελία πρέπει ασφαλώς να ελεγχθεί αναλυτικά, διακρίνοντας δαπάνες διαφήμισης, χορηγίες και άλλες επικοινωνιακές δαπάνες. Το μέγεθός της, όμως είναι αποκαλυπτικό. Είναι σκανδαλώδεις συγκρινόμενο ακόμη και με δημοσιευμένα στοιχεία προηγούμενων ετών, όπως το 2023 όταν η ΔΕΗ Α.Ε. δήλωσε συνολικά 10,21 εκατ. ευρώ για δωρεές, χορηγίες και υποστήριξη φορέων και κοινοτήτων, ή το 2022 όταν το αντίστοιχο ποσό ανήλθε στα 6,44 εκατ. ευρώ. Στα παραπάνω πρέπει να προσθέσουμε και τα αντίστοιχα

κονδύλια εξωστρέφειας και της εταιρείας ΜΕΤΑΒΑΣΗ Α.Ε. καθώς και τις δράσεις ενημέρωσης για την πράσινη μετάβαση, τις συμβουλευτικές υπηρεσίες και τις δωρεές σε τοπικούς φορείς της Δυτικής Μακεδονίας και της Μεγαλόπολης. Το βασικό ζήτημα δεν είναι μόνο πόσα χρήματα δαπανώνται. Είναι πού κατευθύνονται και ποιες σχέσεις δημιουργούν. Η εξαγορά της συναίνεσης οικοδομείται (και) νόμιμα και θεσμικά, μέσα από ένα πυκνό δίκτυο διαφημίσεων, χορηγιών, εκδηλώσεων, συνεδρίων, συμβουλευτικών υπηρεσιών, παραγωγής περιεχομένου και

«δράσεων ενημέρωσης». Μεγάλα και μικρότερα μέσα ενημέρωσης εξαρτώνται από διαφημιστικά έσοδα. Τοπικοί φορείς, επιμελητήρια, σύλλογοι, αθλητικές ομάδες και πολιτιστικές διοργανώσεις αναζητούν χορηγούς. Εταιρείες επικοινωνίας, σύμβουλοι και διοργανωτές αναλαμβάνουν να μεταφέρουν το επίσημο αφήγημα. Πρόσωπα αποκτούν αμοιβές, ρόλους, δημόσιο βήμα ή συμμετοχή σε επιτροπές και εκδηλώσεις. Γύρω από τη λεγόμενη «δίκαιη μετάβαση» συγκροτείται έτσι ένα ολόκληρο οικοσύστημα οικονομικών εξαρτήσεων. Αυτό δεν σημαίνει ότι κάθε απο-

δέκτης χρηματοδότησης εξαγοράζεται ή ότι κάθε δαπάνη είναι παράνομη. Σημαίνει όμως ότι δημιουργείται ένα περιβάλλον στο οποίο η σύγκρουση με τον χρηματοδότη έχει κόστος. Η συναίνεση παράγεται μέσα από την αυτολογοκρισία, την επιλεκτική προβολή, την αναπαραγωγή της κυβερνητικής ορολογίας και την περιθωριοποίηση των αντίθετων φωνών. Γι' αυτό απαιτείται πλήρης χαρτογράφηση: Κάθε σύμβαση, ανάδοχος, υπεργολάβος, μέσο ενημέρωσης πρέπει να ελεγχθεί και να δικαιολογηθεί η ροή χρηματοδοτήσεων. Είναι ελάχιστη υποχρέωση διαφάνειας και δημοκρατίας.

Ανοιχτή επιστολή της καμπάνιας Ενέργεια SOS

Να σταματήσουμε το εθνικό έγκλημα της καταστροφής των ενεργειακών υποδομών της χώρας

Κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στη Δυτική Μακεδονία ο Κ. Μητσotάκης, επανέλαβε πως η εγκατάλειψη της λιγνιτικής παραγωγής είναι μονόδρομος, επιβαλλόμενος από την ίδια την αγορά, καθώς ο λιγνίτης είναι ακριβότερος από το φυσικό αέριο που ήρθε να τον αντικαταστήσει ως καύσιμο βάσης. Παρουσίασε μάλιστα όσους αντιδρούν στην απαξίωση και καταστροφή των λιγνιτικών μονάδων ως ψεύτες και οπισθοδρομικούς. Είναι έτσι όμως τα πράγματα; Δεν πέρασαν παρά λίγες μέρες αποδείχθηκε ότι η σχέση κόστους δεν είναι δεδομένη και μπορεί να αντιστραφεί. Η απότομη αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου, αποτέλεσμα της χωρίς ορατή έξοδο ενεργειακής και γεωπολιτικής αστάθειας, έχει ανατρέπει μέσα σε λίγες ημέρες τη σχέση κόστους στην οποία στηρίχθηκε ο ισχυρισμός του πρωθυπουργού, φέρνοντας την Πτολεμαΐδα V – και, ανάλογα με τις συνθήκες, και άλλες λιγνιτικές μονάδες – σε επίπεδα κόστους ανταγωνιστικά προς τις μονάδες φυσικού αερίου. Και αυτό παρά το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του μεταβλητού κόστους της λιγνιτικής παραγωγής σήμερα δεν προέρχεται από το ίδιο το εγχώριο καύσιμο, αλλά από την επιβάρυνση των δικαιωμάτων εκπομπής CO² (αποτέλεσμα του ευρωπαϊκού μηχανισμού τιμολόγησης των εκπομπών ρύπων από τον οποίο η χώρα μας δεν έχει ζητήσει κάποια εξαίρεση ή ευνοϊκή ρύθμιση, σε αντίθεση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες που ζήτησαν και πήραν εξαιρέσεις μερικές έως το 2050).

Άρα για ποιο ορθολογισμό μιλάμε; Πολίτες από όλη την Ελλάδα αποφασίσαμε να μην μείνουμε θεατές μπροστά σε μια ακόμη καταστροφή. Προσφύγαμε στο ΣτΕ κατά της επικείμενης αποξήλωσης των πέντε πύργων ψύξης και άλλων εγκαταστάσεων του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου, μονάδας που αποτελεί κρίσιμη ενεργειακή εφεδρεία. Επιμένουμε πως πρέπει να ανοίξει ένας ουσιαστικός διάλογος για την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας χωρίς εκβιαστικά διλήμματα και τετελεσμένα και καλούμε την κοινωνία σε ενεργοποίηση για να σώσουμε ό,τι μπορεί να σωθεί.

Πρωτάμε την κυβέρνηση και τον Κ. Μητσotάκη:

- Επιμένει πως είναι ασύμφορη με βάση τα πραγματικά οικονομικά δεδομένα η χρήση λιγνίτη σε σύγκριση με το φυσικό αέριο; Έχει προβλέψει τις συνέπειες πιθανής αστάθειας στην αγορά φυσικού αερίου;
- Επιμένει στην απαξίωση της Μονάδας Πτολεμαΐδα V; Είναι λογικό να εγκαταλείπεται ως λιγνιτική μια σχεδόν καινούργια μονάδα κόστους περίπου 1,5 δισ. ευρώ και να δαπανώνται επιπλέον περίπου 420 εκατ. ευρώ για τη μετατροπή της σε μονάδα εισαγόμενου φυσικού αερίου;

- Επιμένει στην οριστική καταστροφή του ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου, στερώντας από τη χώρα μια εγχώρια, μη εξαρτώμενη από εισαγόμενο καύσιμο δυνατότητα στρατηγικής ενεργειακής εφεδρείας;
- Ρωτάμε όλους τους θεσμικούς φορείς (κόμματα, τοπική αυτοδιοίκηση, επιμελητήρια):
- Συναίνουν στην πολιτική απαξίωσης και καταστροφής των λιγνιτικών υποδομών;
- Αν όχι. Τι προτίθενται να πράξουν για να αποτραπούν μη αναστρέψιμα τετελεσμένα; Την ίδια στιγμή, τεράστιοι δημόσιοι και ιδιωτικοί πόροι διοχετεύονται μέσω των προγραμμάτων της λεγόμενης «δίκαιης μετάβασης». Οφείλουμε να διερωτηθούμε σε ποιο βαθμό τα ποσά αυτά δημιουργούν πραγματική παραγωγική ανασυγκρότηση και σταθερές θέσεις εργασίας στις λιγνιτικές περιοχές και σε ποιο λειτουργούν ως μηχανισμός διαχείρισης των κοινωνικών συνεπειών και εξασφάλισης συναίνεσης σε ήδη ειλημμένες αποφάσεις. Γνωρίζουμε πως υπέρογκα ποσά μέσω της ΔΕΗ και της Μετάβασης Α.Ε., διακινούνται όχι για πραγματικά έργα ανάπτυξης στις περιοχές που πλήττονται από τη βίαιη απολιγνιτοποίηση, αλλά σπαταλιούνται για την πρόσκαιρη απόσπαση συναίνεσης στην πολιτική αυτή επιλογή. Γνωρίζουμε από πρώτο χέρι και το πέπλο σιωπής που υπάρχει γύρω από κάθε κριτική στην επιλογή αυτή φωνή από την πλειοψηφία των ΜΜΕ. Επιμένουμε να πιστεύουμε όμως στον ρόλο της πραγματικής δημοσιογραφίας και καλούμε τους εκπροσώπους του τύπου να θέσουν τα ερωτήματα αυτά στους εκπροσώπους κυβέρνησης, κομμάτων και φορέων.

01 **πολιτική**■ Γράφει ο **Θοδωρής Μακρίδης**

«Δεν είμαι πια ο παλιός μου εαυτός»

Πρόσφατα παρουσιάστηκε στο Βιβλιοπωλείο Yakin Kitabevi*, στην περιοχή Alsancak της Σμύρνης, ένα βιβλίο για τους Ρωμιούς που εξισλαμίστηκαν και τις μνήμες που δεν έσβησαν οριστικά. Το βιβλίο, υπό τον τίτλο «Δεν είμαι πια ο παλιός μου εαυτός», συνδυάζει σημαντικό αρχειακό υλικό με προσωπικές μαρτυρίες, και είναι αποτέλεσμα πολυετούς έρευνας του Ρωμιού συγγραφέα Mert Kaya για τη μνήμη, την ταυτότητα και τις ιστορίες των Ρωμιών της Μικράς Ασίας που παρέμειναν στην Τουρκία και εξισλαμίστηκαν. Η ιδιαιτερότητα της έρευνας του Mert Kaya είναι ότι, ενώ ξεκίνησε αναζητώντας τα ίχνη του προπάππου του, οδηγήθηκε στην ιστορία ανθρώπων της περιόδου της Μικρασιατικής καταστροφής, της γενοκτονίας και της ανταλλαγής πληθυσμών, οι οποίοι παρέμειναν. Σε αρκετές περιπτώσεις ήταν γυναίκες και παιδιά, που μέσω γάμου, υιοθεσίας, αρπαγής ή άλλων συνθηκών στη συνέχεια πέρασαν από διαδικασίες εξισλαμισμού και αφομοίωσης. Πρόκειται για ένα συλλογικό τραύμα-μνήμη που μεταφέρθηκε από γενιά σε γενιά, μέσα στη σιωπή, στην απόκρυψη και στον φόβο.

Ο Mert Kaya στο βιβλίο του θέτει το ερώτημα: «Μουσουλμάνος» ή «μουσουλμανοποιημένος»; Διακρίνει τους ανθρώπους που ασπαστήκαν τον μουσουλμανισμό από αυτούς που υπέστησαν διαδικασία εξαναγκασμού, πίεσης και επιβολής για να επιβιώσουν. Συνεπώς, δεν πρόκειται για το ζήτημα μιας απλής θρησκευτικής μεταστροφής, αλλά για μια συζήτηση για τη βία, την αφομοίωση και τη σιωπή.

Ο συγγραφέας κατέγραψε τον τρόπο με τον οποίο οι απόγονοι αυτών των ανθρώπων θυμούνται ή ξεχνούν το παρελθόν τους, πώς αντιλαμβάνονται την καταγωγή τους, και πώς διαχειρίζονται μια ταυτότητα που πολλές φορές βρίσκεται ανάμεσα σε διαφορετικούς κόσμους. Μια ταυτότητα που αφηγείται με μισές κουβέντες, με κρυμμένα ονόματα, με παλιές φωτογραφίες βυθισμένες στην υποχρεωτική λήθη, ή ακόμη και μέσα από την προσπάθεια να εξηγηθεί γιατί ένας συγγενής βρίσκεται στην Ελλάδα ενώ μια άλλη πλευρά της οικογένειας παρέμεινε στην Τουρκία.

Ο Mert Kaya στο βιβλίο του, που ελπίζουμε να εκδοθεί και στα ελληνικά, δεν περιορίζεται στο μεγάλο επίσημο παρελθόν των Ελλήνων της Ανατολίας. Ανοίγει τη συζήτηση για το τι σημαίνει να θυμάσαι, να ανακαλύπτεις μια καταγωγή που είχε αποσιωπηθεί και να επαναδιαπραγματεύσαι την προσωπική σου ταυτότητα. Κι αυτό είναι μια απελευθερωτική πράξη.

** Η ειρωνεία της τύχης θέλει το εν λόγω βιβλιοπωλείο να βρίσκεται στην οδό «Κυπρίων Μαρτύρων», εννοώντας βέβαια τους Τούρκους που έχασαν τη ζωή τους κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το 1974.*

75 εκατομμύρια θα μας κοστίσει ο πρώτος Έλληνας αστροναύτης

■ του **Γιώργου Πατέλη**

Στο Παρίσι, μπροστά στο ομοίωμα ενός ευρωπαϊκού πυραύλου και δίπλα στον Μακρόν, ο Κυριάκος Μητσοτάκης ανακοίνωσε το νέο εθνικό κατόρθωμα: Ο πρώτος Έλληνας αστροναύτης θα ταξιδέψει στο διάστημα. Λαμπερό σκηνικό, άψογη φωτογραφία, εξωστρέφεια. Το αφήγημα της επιτυχίας σε όλο του το μεγαλείο. Πίσω από τη βιτρίνα, υπάρχουν και τα ψιλά γράμματα.

Η αποστολή λέγεται PAM-6 και δεν είναι «ελληνική» παρά μόνο στα δελτία Τύπου. Τη διοργανώνει η αμερικανική ιδιωτική εταιρεία Vast. Η μεταφορά γίνεται με σκάφος Crew Dragon της SpaceX του Έλον Μασκ, εκτοξευμένο με πύραυλο Falcon 9. Κυβερνήτης ένας Γάλλος, πιλότος ένας Τσέχος, και ο δικός μας γιατρός, ο Αδριανός Γολέμης, ως «ειδικός αποστολής». Όλα ιδιωτικά: ο πύραυλος, το σκάφος, η εταιρεία, η θέση. Το κράτος κάνει ένα και μόνο πράγμα — πληρώνει.

Πόσο; Επισήμως, δεν ξέρουμε: εμπορικό απόρρητο, μας λένε. Ανεπισήμως, τα ρεπορτάζ μιλούν για περίπου 60 εκατομμύρια ανά θέση, ενώ η συνολική κρατική δέσμευση αγγίζει τα 75. Από την τσέπη μας, εννοείται. Ας το κρατήσουμε αυτό. Ο Γιάννης Ιωαννίδης, καθηγητής στο Στάνφορντ, το έθεσε ωμά σε πρόσφατη τηλεοπτική του παρέμβαση στην εκπομπή «Αντιθέσεις» του Γιώργου Σαχίνη στο ΚΡΗΤΗ TV: Με τα χρήματα που πάνε σε ένα ει-

σιτήριο διαστημικής αναψυχής, το κράτος χρηματοδοτεί όλα μαζί τα δημόσια πανεπιστήμια της χώρας. Και δεν υπερβάλλει. Η ετήσια τακτική επιχορήγηση λειτουργίας των ΑΕΙ για το 2025 κινήθηκε γύρω στα 127 εκατομμύρια - 114 στην πρώτη δόση, 13 στη δεύτερη. Θέρμανση, ρεύμα, συντήρηση, αναλώσιμα για δεκάδες χιλιάδες φοιτητές. Μία θέση αστροναύτη ισοδυναμεί σχεδόν με τη μισή ετήσια λειτουργία ολόκληρης της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Θέλετε το νούμερο της έρευνας; Η τελευταία μεγάλη προκήρυξη βασικής έρευνας του ΕΛΙΔΕΚ χρηματοδότησε 279 ερευνητικές ομάδες με 62,5 εκατομμύρια. Δηλαδή τα λεφτά ενός και μόνο εισιτηρίου ξεπερνούν τον προϋπολογισμό με τον οποίο δούλεψαν σχεδόν τριακόσιες ομάδες επιστημόνων. Ερευνητές που πολλοί από αυτούς μπορεί να έχουν πάρει τον δρόμο του εξωτερικού πριν καν προσγειωθεί το Crew Dragon.

Και η δικαιολογία; Η κυβέρνηση μιλάει για «georeturn»: τα χρήμα-

τα, λέει, επιστρέφουν σε ελληνικά ιδρύματα και επιχειρήσεις μέσω των πειραμάτων που θα εκτελεστούν. Μόνο που μια πτήση που η ίδια η βιομηχανία περιγράφει ως αποστολή του τύπου «μην αγγίζετε τίποτα» δύσκολα αντικαθιστά ένα εργαστήριο που κλείνει επειδή δεν βγαίνει ο λογαριασμός του ρεύματος.

Πρόκειται για πολιτικό ζήτημα ιεράρχησης. Επιλέγεται το επικοινωνιακό πυροτέχνημα αντί των πανεπιστημιακών και ερευνητικών υποδομών, η φωτογραφία αντί του θεσμού, το σύμβολο αντί της ουσίας. Η κυβερνητική παρέμβαση είναι στο φαίνεσθαι και όχι στην παραγωγή και στη γνώση. Κι όταν σβήσει το πυροτέχνημα, θα μείνει η ίδια ακριβώς χώρα: με τα υποχρηματοδοτούμενα πανεπιστήμια, το brain drain που δεν κόβεται, τους νέους επιστήμονες που εκπαιδεύουμε για να τους εξάγουμε.

Ο αστροναύτης θα γυρίσει σε δεκάτεσσερις μέρες. Η εικόνα θα κρατήσει μια εβδομάδα στα πρωτοσέλιδα. Και μετά;

Έφυγε ο Αλέκος Καλύβης

Έφυγε από τη ζωή στις 10 Σεπτεμβρίου, σε ηλικία 73 ετών, ο Αλέκος Καλύβης, πρώην συνδικαλιστικό στέλεχος της ΓΣΕΕ και της ΟΤΟΕ. Στέλεχος της Λαϊκής Ενότητας-Ανυπότακτη Αριστερά, υπήρξε ιδιαίτερα ενεργός στο ελληνικό εργατικό κίνημα και στις διεργασίες της ελληνικής Αριστεράς. Η συντακτική επιτροπή του *Δρόμου* εκφράζει τα ειλικρινή της συλλυπητήρια στην οικογένειά του, στους οικείους του και τους συντρόφους του.

02 διεθνή

Σκουριά με βάθος Ο καταχθόνιος και κυνικός Χένρι Κίσινγκερ, που ίσως ήταν η πιο αντιπροσωπευτική φιγούρα του βορειοαμερικανικού ιμπεριαλισμού, είχε πει κάποτε ότι «τα αεροπλανοφόρα ισοδυναμούν με 100.000 τόνους διπλωματίας». Με το που κατέπλευσε το αμερικανικό αεροπλανοφόρο «Αβραάμ Λίνκολν» στην Πατάγια της Ταϊλάνδης (καθότι μετά τις ιρανικές αντεπιθέσεις οι ναυτικές βάσεις των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή κατέβασαν ρολά), η εικόνα του μετατράπηκε σε σύμβολο της ταλαιπωρημένης βορειοαμερικανικής πολεμικής μηχανής. Μπορεί ο Τραμπ να αυτογελοιοποιούνταν για νιοστή φορά στα τέλη Αυγούστου, διαβεβαιώνοντας ότι το αεροπλανοφόρο «είναι υπέροχα συντηρημένο και υπέροχα φροντισμένο», αλλά η σκουριά δεν έχει διαβρώσει μόνο τα μέταλλα, και τα ναυτάκια του δεν είναι πια ζουμπουρλούδικα. Αφού συμμετείχαν επί μήνες σε μια άδικη και εγκληματική επίθεση, τώρα αποχωρούν όπως τους αξίζει: βρώμικοι, ψυχικά ασταθείς και με την ουρά στα σκέλια. Δηλαδή κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του «ισχυρότερου και μεγαλύτερου αεροπλανοφόρου στον κόσμο».

Φαρσοκωμωδία εν μέσω τραγωδίας

Το «ρωσικό drone που παραλίγο να χτυπήσει το αεροσκάφος του Ζελένσκι» και άλλες ουκρανικές ιστορίες

ΤΟΥ ΝΤΑΝΤΕ ΜΠΑΡΟΝΤΙΝΙ*

Στο ουκρανικό μέτωπο της παγκόσμιας σύγκρουσης συμβαίνουν και λέγονται πράγματα που θα φαινόταν εκτός τόπου ακόμη και σε μια φτηνή κωμωδία, πόσο μάλλον σε μια πραγματική τραγωδία.

Θα μπορούσε κανείς να εμπνευστεί, για παράδειγμα, από την ένοπλη σύγκρουση στο Κίεβο πριν λίγες ημέρες μεταξύ δύο διαφορετικών ουκρανικών μυστικών υπηρεσιών -της SBU και της GUR- η οποία είχε ως αποτέλεσμα δύο θανάτους. Και τι βρήκε να πει η Ουκρανή κυβερνητική επίτροπος Ολένα Ιβάνοβσκα αφού μελέτησε προσεκτικά τα βίντεο του περιστατικού; Επέπληξε και τις δύο υπηρεσίες πληροφοριών επειδή οι πράκτορές τους βρίζονταν μεταξύ τους «σε ξένη γλώσσα», δηλαδή στα ρωσικά! (τα οποία ομιλούνται ευρέως από όλους τους Ουκρανούς).

Ή θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για την απογοήτευση που ένιωσαν δύο επιχειρηματίες του κλάδου των ακινήτων με καρδιές από τούβλα -ο Τζάρεντ Κούσνερ και ο Στιβ Γουίτκοφ, οι δύο προσωπικοί απεσταλμένοι του Τραμπ για κάθε κρίση- οι οποίοι, συναντώντας τους Ουκρανούς ηγέτες στο Κίεβο (αφού είχαν δει τον Λαβρόφ στη Μόσχα), συνειδητοποίησαν ότι είχαν να κάνουν με χω-

ριάτες ανίκανους να ξεχωρίσουν πότε πρέπει να αστειεύονται και πότε να είναι σοβαροί, και επομένως εγγενώς ανίκανους να διεξάγουν οποιεσδήποτε σοβαρές διαπραγματεύσεις. Αλλά υπάρχει και το θέμα ενός ακόμη μυστηριώδους drone, «σίγουρα ρωσικού», το οποίο «παραλίγο να χτυπήσει» το αεροσκάφος του Ζελένσκι, που απογειωνόταν από молдавское αεροδρόμιο για να τον μεταφέρει στο Όσλο, στην κηδεία του βασιλιά της Νορβηγίας. Παραδόξως, ήταν ο Νορβηγός πρωθυπουργός Γιόνας Γκαρ Στόρε που ανακοίνωσε την είδηση, ενώ η Μολδαβία παρέμεινε σιωπηλή. Αργότερα, ένας αξιωματούχος της ουκρανικής προεδρίας χαρακτήρισε «υπερβολικό» τον ισχυρισμό ότι ο Ζελένσκι βρισκόταν σε κίνδυνο. Ο Νορβηγός υπουργός Οικονομικών Γενς Στόλτενμπεργκ, πρώην γενικός γραμματέας του ΝΑΤΟ, έκλεισε τον κύκλο: «Μας μίλησε [ο Ζελένσκι] γι' αυτό χθες το βράδυ. Δεν τολμώ να μπω σε λεπτομέρειες, αλλά η πτήση καθυστέρησε και υπήρξαν απειλές εναντίον του αεροσκάφους».

Στην πραγματικότητα, δεν συνέβη τίποτα. Αλλά είναι πολύ εύκολο να βγάλεις έναν τίτλο του τύπου «Ρωσικό drone παραλίγο να χτυπήσει το αεροπλάνο του Ζελένσκι», συνοδευόμενο από σπαρταρικές αναλύσεις για τη σκληρή ζωή του Ουκρανού προέδρου. Για εμάς, που βρισκόμαστε χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά και χωρίς καμία

«εσωτερική» πρόσβαση στους στενούς κύκλους του εν εξελίξει πολέμου, είναι σαφές ότι τα «ρωσικά drones» είναι δύο εντελώς διαφορετικών τύπων. Από τη μία πλευρά, υπάρχουν εκείνα που σχεδόν καθημερινά χτυπούν ουκρανικές στρατιωτικές και ενεργειακές εγκαταστάσεις, ή ακόμη και μη στρατιωτικά κτίρια, προκαλώντας πραγματικές ζημιές και καταστροφές. Από αυτή την άποψη, είναι απολύτως παρόμοια με τα drones του Κιέβου.

Από την άλλη, υπάρχουν και κάποια drones που «ήταν ρωσικά» και «παραλίγο να χτυπήσουν» τον Χ στόχο, τα οποία γίνονται πρωτοσέλιδα και θέμα στα κεντρικά δελτία ειδήσεων. Εμφανίζονται και εξαφανίζονται στους ουρανούς πάνω από την Πολωνία, ή στο αεροδρόμιο της Λειψίας πριν από τις εκλογές στη Σαξονία-Άνχαλτ, ή στη Ρουμανία και στις χώρες της Βαλτικής. Αυτοί οι τύποι drones, «σίγουρα ρωσικοί», δεν προκαλούν καμία ζημιά. Ή μάλλον, προκαλούν ζημιά: προσπαθούν να κατευθύνουν τη «δημόσια συζήτηση» προς τον επανεξοπλισμό και την περικοπή όλων των εναπομενόντων κοινωνικών δαπανών. Στην πραγματικότητα, ακόμη και τα drones που «ήταν/παραλίγο να» αποτελούν ένα φοβερό όπλο...

** Συντετμημένη απόδοση άρθρου στην ιταλική ηλεκτρονική εφημερίδα Contropiano (www.contropiano.org, 10/9/2026). Ο τίτλος είναι της Σύνταξης.*

Εδώ είναι Βαλκάνια...

► Δύο στρατιωτικά μεταγωγικά αεροσκάφη, σχεδιασμένα για τη μεταφορά στρατευμάτων και πολεμοφοδίων, προσγειώθηκαν στο κεντρικό αεροδρόμιο της Βουλγαρίας. «Μην ανησυχείτε», δήλωσε ο Βούλγαρος υπουργός Άμυνας, «δεν υπάρχει κίνδυνος». Ό,τι πεις αρχηγέ...

► Με στρατιωτικές τιμές κηδεύτηκε στο Βελιγράδι ο Ράτκο Μλάντιτς. Η Επίτροπος Διεύθυνσης της Ε.Ε., Μάρτα Κοσ, ακύρωσε την επίσκεψή της στη Σερβία, και καταδίκασε τις τελετές.

► Εκτός από τους Ευρωπαίους (οι οποίοι αγκαλιάζονται τακτικά π.χ. με τον τζιχαντιστή αλ-Τζολάνι χωρίς να τους καίγεται καρφί για τις θηριωδίες του), θύμωσε και το συλλογικό κράτος των απογόνων των μακελάρηδων Τούτζμαν-Ιζετμπέκοβιτς, και απέλασε Σέρβους διπλωμάτες.

► Για τις διαχύσεις των επιλεκτικά ευαίσθητων Ευρωπαίων με τον Νετανιάχου δεν είπαμε τίποτα, διότι δεν πάμε γυρεύοντας. Να μιλήσουμε γενικώς για δύο μέτρα και δύο σταθμά, επιτρέπεται;

► Ο Βούτσπς υπέγραψε το διάταγμα για την προκήρυξη πρόωρων εκλογών στη Σερβία, υπονοώντας ότι οι τελευταίες αναταραχές είχαν ξένο δάκτυλο.

► Η Σερβία απείχε από το ψήφισμα του ΟΗΕ για τον νέο παγκόσμιο χάρτη, επειδή αυτός παρουσίαζε το Κόσοβο ως ξεχωριστό κράτος. Αφελής απορία: Πότε ανακλήθηκε η απόφαση 1244 του Σ.Α. που το αναγνωρίζει ως σερβική επικράτεια;

► Η Ρουμανία είδε κι απόειδε και αποφάσισε να παρατείνει τη λειτουργία τριών λιγνιτικών μονάδων. Οι αρμόδιοι είπαν ότι μεταθέτουν την πρασινάδα για αργότερα. Μόνο μην θυμώσει ο πιο-οικολόγος-πεθαίνεις Μητστάκης...

► Με τουρκικές σημαίες και παραδοσιακές στολές παρέλασαν Τούρκοι στο Ηράκλειο, και μάλιστα στην οδό 25ης Αυγούστου, που παραπέμπει στη σφαγή περίπου 700 Κρητικών από μουσουλμάνους Τουρκοκρητικούς.

► Ισραηλινοί γενοκτόνοι που παριστάνουν τους τουρίστες, Τούρκοι που παριστάνουν τους χορευτές σε φεστιβάλ. Για όλους προβλέπει η Greek Philoxenia!

► «Φύγετε Έλληνες» τραγουδούσαν οι γνήσιοι απόγονοι του Μεγαλέξαντρου σε χωριό της Φλώρινας. Και πού να πάμε ρε γείτονες;

► Χαμός στη ΔΕΘ. Διαδραστικά παιχνίδια για να βλέπει ο κόσμος το μεγαλείο των αγωγών στα Βαλκάνια. Κάπου εκεί είδαμε... διαδραστικά και το ψυγείο μας γεμάτο και πληρωμένο τον λογαριασμό του ρεύματος.

► Συνεχίζουν να επιστρέφουν στην Αλβανία τζιχαντιστές που είχαν πάει να πολεμήσουν στη Συρία και αλλού για τη νίκη του ISIS. Καταρρίπτεται έτσι η προπαγάνδα περί Αλβανών μεταναστών που ρίχνουν μαύρη πέτρα πίσω τους.

► Δεκάδες λογαριασμοί Αλβανών ακτιβιστών, δημοσιογράφων κ.ά. στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κλείστηκαν λόγω της συμμετοχής τους στις αντικυβερνητικές διαμαρτυρίες.

► Οι κινητοποιήσεις στην Αλβανία μετρούν πάνω από 100 μέρες. Καλό νέο! Το ίδιο και οι διαδηλώσεις χιλιάδων Κροατών ενάντια στην ταφή 35.000 τόνων επικίνδυνων υλικών δίπλα σε παρθένα φυσικά τοπία.

02 διεθνή■ Κείμενα- Επιμέλεια: **Ερρίκος Φινάλης**

Χάρτες, πεντοχίλιαρα και άλλα πετσετάκια

Το τραμπικό στρατόπεδο δοκιμάζει τα πάντα για να αποτρέψει την ήττα του

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ δημοσίευσε στην αρχή της εβδομάδας έναν χάρτη όπου όλη η Βόρεια και Κεντρική Αμερική και η Καραϊβική, καθώς και τα νησιά του Βόρειου Ατλαντικού, εμφανίζονται στα χρώματα της αμερικανικής σημαίας και υπό την ονομασία «Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής». Στις... Μεγάλες ΗΠΑ (κατά το μοντέλο του Μεγάλου Ισραήλ άραγε;) περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων ο Καναδάς, το Μεξικό, η Κούβα, η Ισλανδία, η Γροιλανδία και μια ντουζίνα ακόμη κράτη, καθώς και τα γαλλικά, βρετανικά και ολλανδικά αποικιακά υπολείμματα στην τεράστια αυτή περιοχή.

Ίσως να υπάρχει μια απλή εξήγηση: το προεδρικό περιβάλλον δεν βρίσκει νόημα στο να ενημερώσει τον Τραμπ ότι αυτός δεν είναι ο πιο κατάλληλος τρόπος για να ανακάμψει η καταρρέουσα δημοφιλία του στο εσωτερικό της «πλουσιότερης, ισχυρότερης, ομορφότερης και καλύτερης χώρας σε όλο τον πλανήτη» (για το εξωτερικό, ούτε λόγος να γίνεται...). Διότι στη μεγάλη πλειοψηφία τους οι ίδιοι οι πολίτες των ΗΠΑ διαφωνούν με

αυτές τις μεγαλομανείς προτάσεις, βάσει των οποίων ο Καναδάς θα γίνει η 51η πολιτεία των ΗΠΑ, η Ισλανδία η 52η κ.ο.κ.

Ή ίσως και να τον ενημέρωσαν, έστω και εκ των υστέρων. Γι' αυτό και στο Συνέδριο του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, ενόψει των ενδιάμεσων εκλογών για την ανανέωση της Βουλής και ενός μέρους της Γερουσίας, ο Αμερικανός πρόεδρος υποσχέθηκε αμοιβή 5.000 δολαρίων σε κάθε πολίτη των ΗΠΑ, υπό τον όρο οι Ρεπουμπλικανοί να κερδίσουν στις κάλπες! Αυτή η απόπειρα εξαγοράς είναι ίσως λιγότερο γελοία από τον χάρτη που ούτε ο πιο ξεφωνημένος ιμπεριαλιστής δεν θα τολμούσε να διακινήσει πριν λίγα μόλις χρόνια. Και τα δύο γεγονότα καταδεικνύουν την κατρακύλα της βορειοαμερικανικής «δημοκρατίας», είναι όμως απλώς η κορυφή του παγόβουνου...

Το κύριο πρόβλημα της ελίτ των ΗΠΑ είναι ο ασίγηστος εμφύλιος που έχει ξεσπάσει στο εσωτερικό της εδώ και χρόνια, με επίδοκο τον τρόπο ανάσχεσης της διαρκώς καθοδικής πορείας της «αυτοκρατορίας». Αυτή η ενδόρρηξη, που τελικά φτάνει να ταλανίζει όλο το

δυτικό στρατόπεδο, έχει εξαπλωθεί και χαμηλότερα στην κοινωνική πυραμίδα – με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την αντιπαράθεση στο εσωτερικό των Ρεπουμπλικανών και του ρεύματος MAGA, μεταξύ άλλων για την εμπλοκή των ΗΠΑ σε αυτό που ο ίδιος ο Τραμπ αποκαλούσε «αντιπαραγωγικούς και ατέρμονες πολέμους».

Όχι τυχαία, ο αντιπρόεδρος Τζ. Ντ. Βανς (που αυτοπλάσρεται ως διάδοχος του Τραμπ) κάλεσε τους Ρεπουμπλικανούς «να ενισχύσουν το κόμμα» ακόμη κι αν διαφωνούν με τη στήριξη του γενοκτονικού παρακράτους του Ισραήλ, με τον πόλεμο εναντίον του Ιράν κ.ο.κ. Όμως ούτε αυτός είχε να πει κάτι ουσιαστικό για

τα προβλήματα που βασανίζουν την πλειοψηφία, με πρώτο την πτώση του βιοτικού τους επιπέδου λόγω ακρίβειας, χρεών κ.λπ. Όσο για τους Δημοκρατικούς, βασικά ποντάρουν στη γενικευμένη αντιπάθεια για την τραμπική «διαχείριση». Είναι αμφίβολο αν αυτό θα αρκείσει για να επικρατήσουν των Ρεπουμπλικανών...

Το μαρτύριο της Παλαιστίνης και του Λιβάνου

Η απόφαση της Βρετανίας και άλλων δυτικών χωρών να επιβάλλουν κυρώσεις στους ακροδεξιούς εποίκους που εκδιώκουν με αυξανόμενο ρυθμό τους γηγενείς Παλαιστίνιους από τα σπίτια τους είναι επιεικώς ανεπαρκής κι έρχεται με τεράστια καθυστέρηση. Ακόμη κι έτσι όμως έχει προκαλέσει την οργίλη αντίδραση του κατοχικού παρακράτους αλλά και των ΗΠΑ – για παράδειγμα ο Αμερικανός πρέσβης στο Ισραήλ προειδοποίησε ότι θα υπάρξουν «βαρύτατες επιπτώσεις» εάν οι ευρωπαϊκές κυρώσεις υλοποιηθούν. Το βασικό

πρόβλημα που προκύπτει από την επιβολή κυρώσεων είναι ότι πλήττεται το σιωνιστικό αφήγημα, βάσει του οποίου οι Ισραηλινοί έχουν πάντα δίκιο, ότι και να κάνουν, και δεν χρωστούν εξηγήσεις σε κανέναν... Γι' αυτό και συνεχίζουν ανενόχλητοι τον στραγγαλισμό των Παλαιστινίων στη Γάζα (για την ακρίβεια στο 40% του εδάφους της Λωρίδας, όπου έχουν στριμώξει και εξοντώνουν σιωπηρά 2 εκατομμύρια ανθρώπους) και την εθνικάθαρση στη Δυτική Όχθη και την Ιερουσαλήμ μέσω της βίαιης επέκτασης των παράνομων εποίκισμών. Τα διάφορα «ειρ-

νευτικά σχέδια», περιλαμβανομένων αυτών που προώθησαν οι ΗΠΑ, έχουν απομείνει μόνο στα χαρτιά. Η δε δοτή Παλαιστινιακή Αρχή υπό τον Αμπάς ετοιμάζει εκλογές – τις πρώτες μετά από μια 20ετία! – επιχειρώντας με διάφορους τρόπους να εμποδίσει τη συμμετοχή σε αυτές των δυνάμεων της Αντίστασης, από τη Χαμάς έως το Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης. Ακόμη και η αντιστασιακή πτέρυγα της Φατάχ έχει μπει στο στόχαστρο των συνεργατών της κατοχής! Την ίδια στιγμή τα εγκλήματα του κατοχικού στρατού συνεχίζονται και στον

Λίβανο, με διαρκείς βομβαρδισμούς, καταστροφές υποδομών και φυσικά με τη συνέχιση της κατοχής μεγάλου μέρους των εδαφών της χώρας και την προσφυγοποίηση άνω του ενός εκατομμυρίων Λιβανέζων. Αλλά η φιλοδυτική λιβανέζικη κυβέρνηση την απασχολεί αποκλειστικά ένα ζήτημα: το πώς θα αφοπλιστεί η Χεζμπολά! Η διεφθαρμένη ντόπια ελίτ, ανοικτά συνεργαζόμενη πλέον με τους εισβολείς, προτιμά να ξαναβυθίσει τον Λίβανο στον εμφύλιο πόλεμο παρά να υπερασπιστεί την εθνική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα του...

Τα αμερικάνικα κόλπα βρίσκουν τοίχο

Το Ιράν και οι σύμμαχοί του επιδιώκουν μια νέα διευθέτηση στη γειτονιά τους

Τα πρόσφατα αμερικανικά πλήγματα εναντίον ιρανικών τάνκερ στον Περσικό Κόλπο ήταν αυτό που χρειαζόταν ώστε το βαρέλι του πετρελαίου να φτάσει τα 100 δολάρια. Αυτά τα κατά βάθος αυτοκτονικά πλήγματα αποκαλύπτουν την απελπισία της Ουάσινγκτον: βομβάρδισε σχολεία και γάμους, ανατίναξε στρατιωτικούς στόχους και πολιτικές υποδομές, εφάρμοσε ναυτικό αποκλεισμό, επέβαλε πρόσθετα μέτρα οικονομικής ασφυξίας του Ιράν... αλλά τίποτα από αυτά δεν λειτούργησε ως τώρα. Το Ιράν δεν συνθηκολογεί. Αντίθετα, απαντά στα ίσα, στοχεύοντας μεθοδικά τις αμερικανικές στρατιωτικές εγκαταστάσεις και δυνάμεις, καθώς και τα συμφέροντα των συμμάχων των ΗΠΑ σε όλες τις γειτονικές χώρες. Άρα η Ουάσινγκτον διέταξε τα πλήγματα σε τάνκερ μάλλον ως άσκηση εκτόνωσης ή/και επικοινωνιακής ένεσης για εσωτερική κατανάλωση. Διότι πλησιάζουν οι ενδιαμέσες ομοσπονδιακές εκλογές, και η δημοφιλία του Αμερικανού προέδρου βρίσκεται σε ιστορικό ναδίρ: μετά βίας ένας στους τρεις πολίτες των ΗΠΑ εγκρίνει την πολιτική του. Πολλοί υποστηρίζουν ότι η τραμπικιά διοίκηση αναβάλλει την από-

φαση για «νικηφόρα» αποχώρηση ή ακραία κλιμάκωση για μετά τις ενδιαμέσες εκλογές. Κι ότι μέχρι τότε θα συντηρεί όπως-όπως την αντιπαράθεση, υπολογίζοντας ότι εν τω μεταξύ θα αναπληρώσει τουλάχιστον ένα μέρος των οπλικών συστημάτων που έχει ξοδέψει ως τώρα. Από την πλευρά της η Τεχεράνη δεν δείχνει διάθεση επανάπαυσης και εκμετάλλευσης του «κενού», πιθανά επειδή έχει πειστεί πια ότι δεν μπορεί να υπάρξει έντιμη συμφωνία με τις ΗΠΑ. Η επιστροφή στο στάτους κβο που υπήρχε πριν την παράνομη και απρόκλητη επίθεση των ΗΠΑ-Ισραήλ μπορεί να αποτελεί πλέον μια αναγκαστική και ανομολόγητη-ακόμα-επιδίωξη της Ουάσιν-

γκτον (όχι όμως και του Τελ Αβίβ), αλλά δεν φαίνεται να δελεάζει την ιρανική ηγεσία. Όπως δείχνουν και οι προχωρημένες συνομιλίες με το Ομάν, με το οποίο το Ιράν μοιράζεται τα χωρικά ύδατα του Στενού του Ορμούζ, οι Ιρανοί δεν θα αποδεχθούν τίποτα λιγότερο από τον έλεγχο της ναυσιπλοΐας στον Περσικό Κόλπο. ΕΝ ΟΛΙΓΟΙΣ το αδιέξοδο συνεχίζεται, διότι η Ουάσινγκτον αδυνατεί να επιβληθεί, αλλά και να παραδεχτεί την πραγματικότητα. Στο τωρινό στάδιο, δεν μπορεί καν να διατυπώσει-να αναδιατυπώσει, για την ακρίβεια-στρατηγικούς στόχους, και γι' αυτό παλινωδεί τόσο φραστικά (οι μνημειωδώς αλληλοαναιρούμενες δηλώσεις

του Τραμπ βγάζουν μάτι) όσο και επί του πεδίου. Οι αρμάδες, οι πύραυλοι και οι μεγα-βόμβες δεν μπορούν να δώσουν τη λύση που θα λύτρωνε, έστω και προσωρινά, τον βορειοαμερικανικό ιμπεριαλισμό. Αυτό το κενό στρατηγικής έσπευσαν προσφάτως να καλύψουν οι... Ισραηλινοί, οι οποίοι ξέρουν ότι δεν έχουν μέλλον εάν οι ΗΠΑ «απαγκιστρωθούν» από τον εφιάλτη που οι ίδιες δημιούργησαν. Προτείνουν λοιπόν στον Λευκό Οίκο ένα ακόμη παραληρηματικό σχέδιο εξάλειψης του Ιράν από τον χάρτη. Σύμφωνα με αυτό, οι ιρανικές επαρχίες που κατοικούνται από κουρδικές, αζέριες κ.ά. μειονότητες θα «ανεξαρτητοποιηθούν», ενώ

ταυτόχρονα θα πραγματοποιηθεί χερσαία εισβολή μεγάλης κλίμακας, οι δε στρατηγικοί αντίπαλοι των ΗΠΑ-όπως η Κίνα-θα κληθούν να μην παρέμβουν, με αντάλλαγμα ένα γερό μερίδιο στη λεία (πετρέλαιο κ.λπ.). Ο σχολιασμός τέτοιων φαντασιώσεων μάλλον περιττεύει. Στο μεταξύ δυτικότερα του Ιράν, στην Υεμένη, οι Χούθι προέλασαν συντρίβοντας τις υποστηριζόμενες από τη Σαουδική Αραβία δυνάμεις, και απέκτησαν τον πλήρη έλεγχο του Στενού Μπαμπ ελ-Μαντέμπ, από το οποίο εξαρτάται η πρόσβαση στην Ερυθρά Θάλασσα. Την ίδια στιγμή τα διεθνή ΜΜΕ αναφέρουν ότι ο Τραμπ αρνήθηκε στους Σαουδάραβες τη βοήθειά του προκειμένου να επιτευχθεί η συντριβή των ανυπότακτων Υεμενιτών. Άλλωστε οι ΗΠΑ το είχαν ήδη επιχειρήσει με τους περσινούς βομβαρδισμούς και απέτυχαν, αναγκαζόμενες να συνάψουν εκχειρίδια με τους «ξυπόλητους». Οι Αμερικανοί έχουν κάθε λόγο να αποφύγουν την εκ νέου εμπλοκή τους σε ένα ακόμη μέτωπο, ιδίως αφού ήδη αδυνατούν να φέρουν βόλτα τα υπόλοιπα. Και οι Σαουδάραβες, ανίκανοι να λύσουν μόνοι τους το «πρόβλημα» παρά την τεράστια υπεροπλία τους, καταλαβαίνουν για μια ακόμη φορά με οδυνηρό τρόπο τι (δεν) προσφέρει η συμμαχία με τις ΗΠΑ...

Η μεγαλύτερη στρατηγική γκάφα όλων των εποχών

(Μια σύντομη αποτίμηση, από τη σκοπιά των ΗΠΑ, του πολέμου ενάντια στο Ιράν)

■ ΤΟΥ Τζον Τζ. Μίρσχαϊμερ*

Πιστεύω ότι ο πόλεμος στο Ιράν είναι το μεγαλύτερο στρατηγικό λάθος στην ιστορία των ΗΠΑ διότι:

- 1) Μπήκαμε σε αυτόν τον πόλεμο βασισμένοι στον ψευδή ισχυρισμό ότι το Ιράν βρισκόταν στα πρόθυρα της απόκτησης πυρηνικού όπλου.
- 2) Είχαμε μια θεωρία για τη νίκη-ότι η αεροπορική ισχύς από μόνη της θα επέφερε αλλαγή καθεστώτος- η οποία δεν έχει λειτουργήσει ποτέ, και δεν επρόκειτο να λειτουργήσει ούτε

αυτή τη φορά.

- 3) Δεν είχαμε κανένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση της πιθανότητας το Ιράν να κλείσει το Στενό του Ορμούζ.
- 4) Δεν καταφέραμε να επιτύχουμε κανέναν από τους τέσσερις κύριους στόχους μας - αλλαγή καθεστώτος, τερματισμός της ικανότητας εμπλουτισμού ουρανίου του Ιράν, τερματισμός της ικανότητας του Ιράν να παράγει πυραύλους μακράς εμβέλειας και τερματισμός της υποστήρίξής του προς τη Χαμάς, τη Χεζμπολά και τους Χούθι.
- 5) Το Στενό έκλεισε, κάτι που έχει ήδη προκαλέσει σημαντική ζημιά στη διεθνή οικονομία, και θα μπορούσε να προκαλέσει πολύ μεγαλύτερη - όχι τυχαία, ότι ο πρόεδρος Τραμπ ανησυχεί μήπως ακολουθήσει τα βήματα του Χέρμπερτ

Χούμπερ [προέδρου των ΗΠΑ όταν εκδηλώθηκε το Μεγάλο Κραχ του 1929].

- 6) Υπονομεύσαμε σοβαρά τη προσεκτικά σχεδιασμένη δομή των συμμαχιών μας στον Κόλπο.
- 7) Σχεδόν όλες οι βάσεις μας στην περιοχή έχουν υποστεί σοβαρές ζημιές ή έχουν καταστραφεί, σε σημείο που έχουμε αποσύρει το μεγαλύτερο μέρος των στρατιωτικών μας πόρων από την περιοχή του Κόλπου, και πιθανότατα δεν θα μπορέσουμε να επιστρέψουμε.
- 8) Έχουμε εξαντλήσει τα αποθέματά μας σε βασικά όπλα, σε σημείο ώστε έχουμε αποδυναμώσει την αποτρεπτική μας δυνατότητα στην Ανατολική Ασία, την Ευρώπη, ακόμη και στο Δυτικό Ημισφαίριο.
- 9) Έχουμε προκαλέσει τεράστια ζημιά στη φήμη μας ως αξιόπιστου συμμάχου.

10) Έχουμε βελτιώσει αισθητά τη στρατηγική θέση του Ιράν στην περιοχή του Κόλπου.

Τέλος, δεν φαίνεται να υπάρχουν πολλές πιθανότητες -ίσως καμία- να καταλήξουμε σε οποιαδήποτε μορφή πυρηνικής συμφωνίας με το Ιράν, κάτι που κάποτε θεωρούνταν υψίστης σημασίας. Στην πραγματικότητα, υπάρχει εύλογη πιθανότητα το Ιράν να αποκτήσει πυρηνικά όπλα. Ο πρόεδρος Τραμπ έχει σίγουρα δώσει στους Ιρανοί ηγέτες -και σε άλλους ηγέτες μη πυρηνικών κρατών σε όλο τον κόσμο- ένα ισχυρό κίνητρο για την απόκτηση πυρηνικού αποτρεπτικού μέσου.

* Ο Τζον Τζ. Μίρσχαϊμερ είναι Αμερικανός πανεπιστημιακός με ειδίκευση στις διεθνείς σχέσεις.

02 διεθνή

«Εμείς σας ταΐζουμε! Ή μήπως θα τρέφεστε με δεδομένα;»

Με τέτοια συνθήματα οι αγρότες στην περιφέρεια της ινδικής μεγαλούπολης Μπανγκαλόρ (πρωτεύουσα της πολιτείας Καρνατάκα) αντιστέκονται δυναμικά εδώ και ενάμιση χρόνο στην απαλλοτρίωση 9.640 εκταρίων εύφορης γης που ανήκει σε 26 χωριά της περιοχής. Η πολιτειακή κυβέρνηση της Καρνατάκα σχεδιάζει να εγκαταστήσει στη γη τους θηριώδη data centers και άλλες υποδομές, με στόχο τη μετατροπή της πόλης Μπιντάντι στην πρώτη «έξυπνη πόλη» της Ινδίας, που θα λειτουργεί με τεχνητή νοημοσύνη... Στα τέλη Αυγούστου ο πολιτειακός πρωθυπουργός Ντ. Κ. Σιβακουμάρ ανακοίνωσε ότι σταματά η διαδικασία βίαιης απαλλοτρίωσης, σηματοδοτώντας την υποχώρηση της εξουσίας απέναντι στην πεισματική κινητοποίηση των αγροτών.

«Παίζουν με τις ζωές μας»

Ερευνητής τεχνητής νοημοσύνης παραιτείται από την Anthropic απευθύνοντας δραματική προειδοποίηση

■ **ΤΟΥ Γιώργου Αναστασίου**

Στο προηγούμενο φύλλο ο *Δρόμος* αναφερόταν σε «κινδύνους που ξεπερνούν κατά πολύ ακόμη και την πιο οργιώδη επιστημονική φαντασία», με αφορμή την παραβίαση ασφαλείας στο Hugging Face της εταιρίας OpenAI από μονάδες τεχνητής νοημοσύνης που βρέθηκαν εκτός ανθρώπινου ελέγχου [1]. Όσο κι αν υποβαθμίζονται από τα μεγάλα ΜΜΕ, οι σχετικές ανησυχητικές ειδήσεις συνεχίζονται. Έτσι, σύμφωνα με άρθρο των Financial Times [2], ο Βρετανός ερευνητής Τζέικομπ Κόξον –ο οποίος είχε αποχωρήσει από την OpenAI για να ενταχθεί στην Anthropic– αποφάσισε να εγκαταλείψει μια και καλή συνολικά τον κλάδο των εταιριών τεχνητής νοημοσύνης. Στη δήλωση της παραίτησής του ο Κόξον προειδοποιεί ότι ο δίχως όρια ανταγωνισμός στη Σίλικον Βάλεϊ για τη δημιουργία μιας αυτοβελτιούμενης υπερνοημοσύνης [3] θα μπορούσε να καταστρέψει την ανθρωπότητα μέχρι το τέλος της δεκαετίας. «Η Anthropic και ο κύριος ανταγωνιστής της, η OpenAI, παίζουν με την επιβίωση της ανθρωπότητας», δήλωσε ο Κόξον, προσθέτοντας ότι «καμία άλλη ανθρώπινη δραστηριότητα δεν ενέχει τέτοιο επίπεδο κινδύνου».

Ο Κόξον είναι απλώς ο πιο πρόσφατος στη μακρά λίστα ειδικών που αποστασιοποιούνται από τις εταιρίες TN, καθώς είναι οι πρώτοι που συνειδητοποιούν ότι η ισχύς των συστημάτων τα οποία αναπτύσσουν μπορεί να παρακάμψει τον ανθρώπινο έλεγχο. «Αυτά θα είναι σύντομα υπεράνθρωπα συστήματα που θα μπορούν να παραβιάσουν οτιδήποτε, και να αποκτήσουν πραγματική δύναμη και πόρους», τόνισε ο Κόξον, ο οποίος πέρασε τα τελευταία τρία χρόνια προ-εκπαιδεύοντας μοντέλα τεχνητής νοημοσύνης [4], αρχικά στην

OpenAI και στη συνέχεια, φέτος, στην ανταγωνίστρια Anthropic – στην οποία μεταπήδησε επειδή τη θεωρούσε «πιο προσηκτική». Αλλά μάλλον διαψεύστηκε: Τον Φεβρουάριο, η Anthropic κατάρνησε σιωπηρά την ιδρυτική δέσμευσή της, σύμφωνα με την οποία θα σταματούσε την ανάπτυξη των μοντέλων της εάν δεν κατάφερνε να ελέγξει τους κινδύνους τους. Σύμφωνα με τον Κόξον, η Anthropic θεωρεί πλέον ότι αν επιβραδύνει τη διαδικασία ανάπτυξης της «αυτοβελτιούμενης υπερνοημοσύνης» προκειμένου να διασφαλίσει τον ανθρώπινο έλεγχο, θα την ξεπεράσουν οι ανταγωνιστές της (κυρίως η OpenAI), οι οποίοι έχουν ακόμη λιγότερες αναστολές...

ΤΟ ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΟ είναι ότι μια σειρά συνάδελφοι του Κόξον έσπευσαν να τον υπερασπιστούν δημοσίως. Μεταξύ αυτών ο Έβαν Χάμπινγκερ, υπεύθυνος ασφαλείας της Anthropic, που δήλωσε ότι «η Anthropic καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια, αλλά δεν διαθέτει ακόμη σχέδιο για να διασφαλίσει ότι ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης που ξεπερνά τις ανθρώπινες ικανότητες θα υπακούει στους δημιουργούς του». Και πρόσθεσε ότι, ενώ με τα σημερινά μοντέλα ο κίνδυνος εξόντωσης της ανθρωπότητας από την TN είναι πολύ χαμηλός, εάν συνεχιστεί ο ανεξέλεγκτος ανταγωνισμός των εταιριών για τη δημιουργία υπερνοημοσύνης «σε βάθος δεκαετίας αυξάνεται εκθετικά η δυνατότητα της TN να σκοτώσει όλους τους ανθρώπους! Είναι γεγονός ότι ακόμη και με το σημερινό επίπεδο ανάπτυξης της TN, υπάρχουν μια σειρά περιστατικά (όπως αυτό που αναφέρθηκε στο προηγούμενο φύλλο του *Δρόμου*) που δείχνουν ότι κάθε άλλο παρά αβασίμος είναι ο φόβος τέτοια μοντέλα να ξεφύγουν από κάθε ανθρώπινο έλεγχο...

Αυτός ο κίνδυνος, τον οποίο (θέλουν να)

αγνοούν όσοι εκστασιάζονται με τις «ευκολίες» που παρέχει η τεχνητή νοημοσύνη, θα μπορούσε ενδεχομένως να μειωθεί εάν οι εταιρίες TN επιβραδύνουν την ανάπτυξη αυτοβελτιούμενης υπερνοημοσύνης ωστόσο μπορεί να παραμείνει υπό ανθρώπινο έλεγχο. Τουλάχιστον αυτό είναι το επιχείρημα και η πρόταση των πιο «λογικών» ειδικών, οι οποίοι επικρίνουν την απληστία και την ανευθυνότητα των επικεφαλής και των μεγαλομετόχων των εταιριών TN. Ούτε αυτοί βέβαια αναρωτιούνται το ποιοι και πόσοι άνθρωποι θα ελέγχουν την υπερνοημοσύνη, και πώς θα τη χρησιμοποιούν, χωρίς να λογοδοτούν ουσιαστικά σε κανέναν. Διότι εδώ είναι η ουσία, έστω κι αν επιτευχθεί ο ανθρώπινος έλεγχος: ποιος κρατά τα ηνία και προς τα πού στρέφει την τεχνητή νοημοσύνη. Ακόμη και η πρόταση των «λογικών», πάντως, σκοντάφτει πάνω στις... ιερές αρχές του ανελέητου ανταγωνισμού και της αύξησης των κερδών, και βέβαια στην απροθυμία της διοίκησης των ΗΠΑ να παρέμβει «ρυθμιστικά» στη ζούγκλα που θεριεύει.

ΓΙΑ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ μια κατά το δυνατόν ολοκληρωμένη εικόνα, ας αναφέρουμε ότι υπάρχουν και οι καχύποπτοι. Οι τελευταίοι θεωρούν ότι η «αρνητική διαφήμιση» από διαφωνούντες εντός του κλάδου γίνεται ανεκτή από τις εταιρίες TN διότι τελικά επιβεβαιώνει τις δίχως όρια δυνατότητες της αυτοβελτιούμενης υπερνοημοσύνης. Άρα εκτινάσσει κατακόρυφα τα κέρδη (είμαστε πλέον στην περιοχή των τρισεκατομμυρίων δολαρίων, όχι των δισεκατομμυρίων) αυτών που την αναπτύσσουν. Οι καχύποπτοι τονίζουν το γεγονός ότι η ηχηρή παραίτηση του Κόξον ήρθε λίγο πριν ξεκινήσει η δημόσια προσφορά μετοχών της Anthropic – αναγκάζοντας τον παραι-

τηθέντα να τονίζει ότι «δεν πρόκειται για διαφημιστικό κόλπο! Το σίγουρο είναι ότι η εν λόγω εταιρία, εκ των πρωτοπόρων της TN στη Δύση, βλέπει να θαμπώνει η εικόνα της ως «υπεύθυνου οργανισμού, που θέτει στο επίκεντρο την ασφάλεια». Με τη διαστροφή που επικρατεί στον θαυμαστό κόσμο των μεγαλοεπενδυτών και των υπερ-πλουσίων, αυτό θεωρείται θετική εξέλιξη...

Στα λόγια, οι Μεγάλοι του κλάδου της TN, περιλαμβανομένου του CEO της Anthropic Ντάριο Αμοντέι, αλλά και ηγετικών στελεχών της OpenAI και άλλων εταιριών, καλούσαν από κοινού στα τέλη Αυγούστου σε επιβράδυνση της ανάπτυξης της TN υπό τον συντονισμό της ομοσπονδιακής κυβέρνησης των ΗΠΑ. Στην πράξη, όμως, τίποτα τέτοιο δεν συμβαίνει – εξ ου και η παραίτηση του Τζέικομπ Κόξον, ο οποίος επισημαίνει: «Ούτε η OpenAI ούτε η Anthropic ενεργούν υπεύθυνα. Αντίθετα, βαδίζουν γοργά προς την αυτοβελτιούμενη υπερνοημοσύνη, παίζοντας με τις ζωές μας». Μέχρι στιγμής, καμία από τις δύο εταιρίες δεν έχει σχολιάσει ή απαντήσει σε αυτές τις κατηγορίες. Και τι να πουν; Τα είπε ο Τζέιμς Κάμερον, δημιουργός του «Εξολοθρευτή»: «Σας προειδοποίησα το 1984, αλλά δεν με ακούσατε»!

[1] «Η τεχνητή αυτοοργάνωση» και «Οι 5 πιο τρελές αποκαλύψεις από την έρευνα της OpenAI» (φύλλο 787).

[2] «Anthropic researcher quits over AI labs "gambling with our lives"» (www.ft.com, 9/9/2026).

[3] Η υπερνοημοσύνη είναι το σημείο στο οποίο οι δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης ξεπερνούν την ανθρώπινη νοημοσύνη.

[4] Κατά την προ-εκπαίδευση τα μοντέλα τεχνητής νοημοσύνης απορροφούν τεράστιες ποσότητες δεδομένων.

της επιστήμης και της κοινωνίας

■ Επιμέλεια:
Γιάννης
Σχίζας

Από την Ελλάδα μέχρι το Βέλγιο, πάνω από 5 εκατ. στρέμματα έγιναν στάχτη

Από τα μέσα Ιουνίου, περίπου 5.400.000 στρέμματα κάηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ύστερα από 1.000 και πλέον πυρκαγιές – μια εποχή που σημαδεύτηκε από ρεκόρ ενώ το καλοκαίρι πλησιάζει στο τέλος του, σύμφωνα με δορυφορικά δεδομένα του ευρωπαϊκού συστήματος Effis.

Περισσότερο από το 80% των περίπου 6.470.000 στρεμμάτων που κάηκαν στην Ε.Ε. από την αρχή της χρονιάς, καταστράφηκαν από πυρκαγιές που ξέσπασαν από τις 18 Ιουνίου έως τις 2 Σεπτεμβρίου, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό σύστημα ενημέρωσης για τις δασικές πυρκαγιές (Effis).

Το σύνολο των εκτάσεων που κάηκαν αυτή τη θερινή περίοδο είναι γενικά μεγαλύτερο από τον μέσο όρο των 20 προηγούμενων ετών.

Οι πυρκαγιές, που ξέσπασαν κατά την περίοδο 16 με 22 Ιουλίου, κατέστρεψαν περίπου 1.900.000 στρέμματα δάσους, δηλαδή έκταση ρεκόρ τουλάχιστον από το 2006 για αυτή την εβδομάδα στα

μέσα Ιουλίου, σύμφωνα με εναρμονισμένα εβδομαδιαία στοιχεία του Effis. Αυτό αντιπροσωπεύει επίσης περίπου το 30% των συνολικών καμένων εκτάσεων από τις αρχές της χρονιάς.

Κατά την περίοδο αυτή εκδηλώθηκαν διαδοχικά τρεις πυρκαγιές έξω από τα συνηθισμένα: Δύο στην Ισπανία και μία στη Γαλλία.

Πριν τελειώσει ο Ιούλιος, η Γαλλία είχε ήδη καταρρίψει το ρεκόρ της με τις εκτάσεις που κάηκαν σε μια ολόκληρη χρονιά, το οποίο χρονολογείτο από την αρχή των μετρήσεων αυτών.

Σε ό,τι αφορά την Ισπανία, η χώρα έφθασε κοντά στο ρεκόρ της για την αντίστοιχη περίοδο στη διάρκεια πολλών εβδομάδων – μάλιστα το ξεπέρασε πρόσκαιρα στα μέσα Αυγούστου πριν ο αριθμός μειωθεί και πάλι.

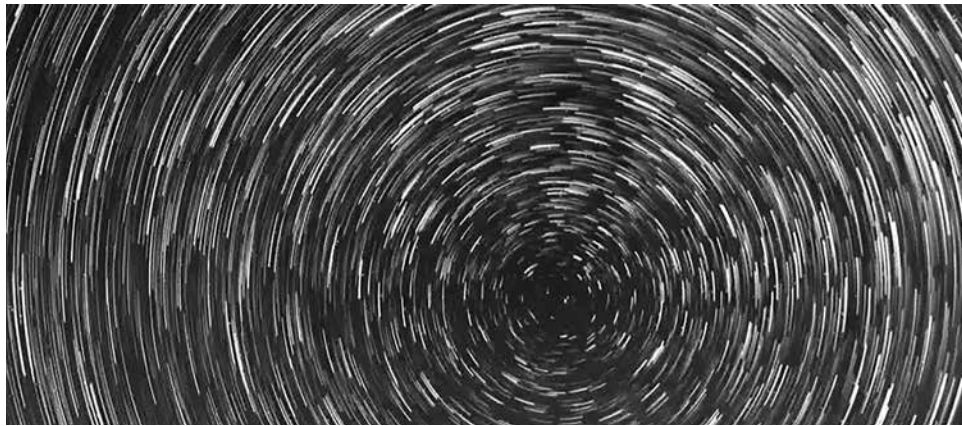
Μια φωτιά ιστορικής έκτασης που κατέστρεψε δεκάδες εκατομμύρια στρέμματα στο ανατολικό Βέλγιο, κατέρριψε το ρεκόρ της χώρας για καμένη έκταση σε μια ολόκληρη χρονιά από το 2006.

Η γέννηση ενός κομήτη

Οι αστρονόμοι κατάφεραν να καταγράψουν ένα μικρό, παγωμένο ουράνιο σώμα που περιφέρεται πέρα από τον πλανήτη Δία, κατά τη διαδικασία μεταμόρφωσής του σε κομήτη. Σύμφωνα με το Space, το αντικείμενο, με την ονομασία 450P/LONEOS, ανακαλύφθηκε το 2004 και ανήκει στους «Κενταύρους». Πρόκειται για μια κατηγορία ανενεργών σωμάτων που βρίσκονται σε τροχιά μεταξύ του Δία και του Ποσειδώνα. Η επιστημονική κοινότητα εκτιμά ότι τα σώματα αυτά προέρχονται από τη Ζώνη του Κάιπερ, η οποία εκτείνεται πέρα από τον Πλούτωνα, και μετακινήθηκαν λόγω βαρυτικών αλληλεπιδράσεων με τους γιγάντιους πλανήτες ή εξαιτίας της έλξης κάποιου διερχόμενου άστρου. Καθώς οι τροχιές των Κενταύρων διασταυρώνονται με εκείνες του Δία, του Κρόνου, του Ουρανού ή του Ποσειδώνα, χαρακτηρίζονται από μακροχρόνια αστάθεια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι γιγάντιοι πλανήτες είτε να τους εκδιώκουν εντελώς από το ηλιακό σύστημα είτε να τους ωθούν πιο κοντά στον Ήλιο. Θεωρείται πως όσοι ωθούνται στο εσωτερικό του ηλιακού συστήματος μετατρέπονται τελικά σε κομήτες της οικογένειας του Δία – δηλαδή σε σώ-

ματα με περίοδο περιφοράς μικρότερη των 20 ετών. Με επικεφαλής τον πλανητικό επιστήμονα Τσαρλς Σαμπό από το Πανεπιστήμιο της Κεντρικής Φλόριντα, οι αστρονόμοι άρχισαν να καταγράφουν την έναρξη κομητικής δραστηριότητας στο σώμα 450P. Χρησιμοποιώντας το τηλεσκόπιο Gemini North στη Χαβάη, παρατήρησαν τον σχηματισμό ενός νέφους αερίων και σκόνης, γνωστού ως κόμη, γύρω από τον στερεό πυρήνα του.

Η μετάβαση του 450P οφείλεται σε ένα καθοριστικό γεωπολιτικό συμβάν: υπολογίζοντας την τροχιά του στο παρελθόν, οι επιστήμονες διαπίστωσαν ότι το 1992 είχε περάσει σε απόσταση μόλις 4,6 εκατομμυρίων χιλιομέτρων από τον Κρόνο. Χρησιμοποιώντας το διαστημικό τηλεσκόπιο James Webb, η ερευνητική ομάδα ανέλυσε τη σύσταση της κόμης, εντοπίζοντας αέριο διοξείδιο του άνθρακα, χωρίς να ανιχνεύσει ίχνη υδρατμών. Σύμφωνα με τον Σαμπό, σε αυτή την απόσταση, ο πυρήνας παραμένει υπερβολικά παγωμένος για να αποτελεί το νερό την κύρια πηγή της δραστηριότητας, συνεπώς το διοξείδιο του άνθρακα είναι αυτό που τροφοδοτεί τη μεταμόρφωση.

Η σκιά των δέντρων μπορεί να νικήσει

Στο Λονδίνο, τα τμήματα επειγόντων περιστατικών γέμισαν με ηλικιωμένους ασθενείς που τραυματίστηκαν μετά από λιποθυμία λόγω της ζέστης. Εν τω μεταξύ, ο ξηρός καιρός προκάλεσε καθίζηση του εδάφους και άφησε σπίτσια με ρωγμές. Στο Παρίσι οι θερμοκρασίες ξεπέρασαν τους 40°C στα τέλη Ιουνίου και οι άνθρωποι δυσκολεύονταν να συνεχίσουν τη ζωή τους, ενώ στη Μαδρίτη, οι καύσωνες κατέκαψαν χιλιάδες στρέμματα στα περίχωρα της πόλης. Ο Thami Croeser, Ερευνητής στο Κέντρο Αστικών Ερευνών του Πανεπιστημίου RMIT, διεξήγαγε προκαταρκτική έρευνα σχετικά με τις επιπτώσεις της ακραίας ζέστης στις ευρωπαϊκές πόλεις αυτό το καλοκαίρι. Στο Λονδίνο, το Παρίσι και τη Μαδρίτη, πάνω από το 90% των κτιρίων δεν διέθεταν επαρκή σκιά γύρω τους για να αποτρέψουν το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας. Οι πόλεις συνήθως στερούνται σκιάς, λόγω των υψηλών ρυθμών απομάκρυνσης δέντρων, της αραιής δενδροφύτευσης και της κακής υγείας των δέντρων, ενώ υπάρχουν τεράστιες εκτάσεις ασφάλτου και σκυροδέματος. Ο ασφάλτος χωρίς σκιά μπορεί να φτάσει τους πάνω από 70°C τις ημέρες καύσωνα. Ακόμη και μετά τη δύση του ηλίου, οι πόλεις παραμένουν ζεστές, επειδή οι δρόμοι, τα κτίρια και τα πεζοδρόμια αρχίζουν να ακτινοβολούν πίσω προς εμάς τη θερμότητα που έχουν απορροφήσει.

Το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας μπορεί να αυξήσει σημαντικά τις θερμοκρασίες του περιβάλλοντος, καθιστώντας μια ημέρα που είναι ήδη πολύ ζεστή (ίσως 35°C) ακόμη πιο επικίνδυνη σε περιοχές με μεγάλη ποσότητα ασφάλτου και λίγη σκιά (πάνω από 40°C).

Έχει αποδειχθεί ότι η σκιά των δέντρων μειώνει τη θερμότητα που απορροφούν οι πεζοί κατά έως και 18°C.

Τα υγιή δέντρα εκκρίνουν επίσης νερό από τα φύλλα τους κατά τη φωτοσύνθεση, το οποίο απορροφά θερμότητα καθώς εξατμίζεται. Αυτό το φαινόμενο εξατμιστικής ψύξης προσφέρει επιπλέον μερικά βαθμούς ψύξης, πέραν της σκιάσης των ανθρώπων και της πρόληψης του φαινομένου της «θερμικής νησίδας», ακόμη και κατά τη διάρκεια καυσώνων εφ' όσον τα δέντρα εξακολουθούν να έχουν πρόσβαση σε νερό.

Ο οργανισμός Create Streets Foundation διαπίστωσε ότι η θερμοκρασία σε μια εκτεθειμένη πλακόστρωτη περιοχή στο Λονδίνο κατά τη διάρκεια ενός καύσωνα ήταν 55°C,

ενώ σε μια σκιασμένη περιοχή λίγα μέτρα μακριά ήταν 25-30°C.

Αν εξετάσουμε μια πόλη όπως το Λονδίνο, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι διαθέτει ήδη πολλά δέντρα: περίπου 8 εκατομμύρια. Ωστόσο, τα δέντρα αποτελούν αποτελεσματικά εργαλεία κατά της αστικής θερμότητας μόνο όταν βρίσκονται κοντά στις κατοικίες. Ένα καταπράσινο, σκιερό πάρκο σε απόσταση 800 μέτρων δεν θα αποτρέψει τα επικίνδυνα τοπικά φαινόμενα «θερμικής νησίδας» για εσάς και τους γείτονές σας.

Η αύξηση της θερμοκρασίας κατά λίγους μόνο βαθμούς σε μια ήδη ζεστή μέρα αυξάνει δραματικά τον κίνδυνο που ενέχει η ζέστη. Σε περιοχές όπου τα «νησιά θερμότητας» αυξάνουν τη θερμοκρασία του αέρα από 33°C σε 37°C, ή από 35°C σε 41°C, παρατηρείται αύξηση του αριθμού των ασθενών που προσέρχονται στα τμήματα εισαγωγής των νοσοκομείων λόγω ασθενειών που σχετίζονται με τη ζέστη.

Όταν η θερμοκρασία του αέρα υπερβαίνει τους 35°C, η ικανότητα του ανθρώπινου σώματος να διαχειριστεί τη ζέστη μειώνεται σημαντικά· αυτό οδηγεί σε καρδιαγγειακή καταπόνηση, αφυδάτωση, ενδεχομένως σε θερμοπληξία και στην ανάγκη για ιατρική παρέμβαση.

Όταν οι νύχτες γίνονται πιο ζεστές, υπάρχουν και άλλες επιπτώσεις. Είναι κατά τη διάρκεια των πιο δροσερών νυχτερινών ωρών που το σώμα αποβάλλει θερμότητα για να επαναφορτιστεί για την επόμενη μέρα. Εάν το σώμα εξακολουθεί να προσπαθεί να αντιμετωπίσει τις υψηλές θερμοκρασίες, 24°C και άνω, αυτό επηρεάζει την ανάρρωση και επηρεάζει αρνητικά την ποιότητα του ύπνου.

Το Μεντεγίν της Κολομβίας αποτελεί παράδειγμα του τι συμβαίνει όταν προστίθενται περισσότερα φυτά στους αστικούς δρόμους. Μέσα σε λίγα μόνο χρόνια, εκατομμύρια φυτά και πάνω από 12.500 δέντρα προστέθηκαν για να σχηματίσουν ένα δίκτυο πλούσιων πρασίνων διαδρομών σε όλη τη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Κολομβίας. Στο Παρίσι το πρόγραμμα «school streets» της πόλης όχι μόνο δημιουργεί ασφαλείς, χωρίς αυτοκίνητα περιοχές κοντά στα τοπικά σχολεία, αλλά έχει επίσης προσθέσει περισσότερα δέντρα. Τα στοιχεία δείχνουν ήδη ότι οι επιφάνειες στους δρόμους κοντά στα σχολεία είναι 5°C πιο δροσερές από τις αντίστοιχες με έντονη κυκλοφορία.

● προσεγγίσεις / κρίση στη Γερμανία

Κάπως εξηγείται και η Σαξονία!

Το υποκριτικό «σοκ» (και η πολιτική) των συστημικών κομμάτων δεν ανακόπτει την άνοδο της ακροδεξιάς

■ ΤΟΥ Ερρίκου Φινάλη

Η Σαξονία-Άνχαλτ είναι ένα από τα μικρά κρατίδια της Γερμανίας (2,1 εκατ. κάτοικοι), και ένα από τα πιο φτωχά – κατηγορία στην οποία ανήκουν εξάλλου όλες οι περιοχές της πρώην Ανατολικής Γερμανίας. Πράγματι, η επανένωση (σύμφωνα με το επίσημο λεξιλόγιο) της Γερμανίας πριν από 36 χρόνια, στην πράξη αποδείχθηκε προσάρτηση της Ανατολικής από τη Δυτική Γερμανία. Και μεταφράστηκε σε εγκατάλειψη των υποδομών και φτωχοποίηση της μεγάλης πλειοψηφίας του πληθυσμού, που νιώθει –και είναι– φτωχός συγγενής των Δυτικογερμανών. Για πολλά χρόνια η δυσαρέσκεια πολλών κατοίκων των πρώην ανατολικογερμανικών κρατιδίων έβρισκε κάπως τρόπο να εκφράζεται και στις κάλπες, όπου τα αριστερά ψηφοδέλτια έπαιρναν ποσοστά πολλαπλάσια του εθνικού μέσου όρου τους. Πριν 20 και πριν 15 χρόνια το κόμμα της Αριστεράς (Die Linke) ήταν στη Σαξονία σταθερά δεύτερη δύναμη μετά τους Χριστιανοδημοκράτες, με ποσοστά κοντά στο 25%. Δέκα χρόνια πριν, όμως, η πρώτη εμφάνιση της ακροδεξιάς AfD στις κάλπες απέσπασε 24,3%, και η Linke βρέθηκε τρίτη με 16,3%. Έκτοτε συνεχίστηκε η καθοδική πορεία μιας ολοένα και πιο «υπευθυνοποιημένης» Linke, και η ενίσχυση της AfD, η οποία αποψίλωνε βέβαια πρώτα-πρώτα τους Χριστιανοδημοκράτες.

Έτσι φτάσαμε στο αποτέλεσμα των εκλογών της περασμένης Κυριακής, στις οποίες μάλιστα η συμμετοχή εκτινάχθηκε: από 60% το 2021 σε 78% τώρα. Η ακροδεξιά AfD έκανε άλμα στο 43,8%, εις βάρος κυρίως των Χριστιανοδημοκρατών, που κατέρρευσαν: 17,2% από 37,1% το 2021. Η AfD πήρε όμως και σημαντικό ποσοστό όσων απείχαν το 2021. Τα αναλυτικά αποτελέσματα καταγράφονται στη σελ. 22, αλλά η ουσία είναι ότι το νέο κρατιδιακό κοινοβούλιο των 83 συνολικά βουλευτών μοιάζει αβίωτο: η AfD έχει 39 βουλευτές, της λείπουν δηλαδή μόλις 3 για να φτάσει την απόλυτη πλειοψηφία των 42 εδρών. Το λεγόμενο «δημοκρατικό τόξο»

έχει κι αυτό 39 βουλευτές: 15 οι Χριστιανοδημοκράτες, κι από 8 οι Σοσιαλδημοκράτες, οι Πράσινοι και η Αριστερά. Και οι υπόλοιποι 5; Ανήκουν στο νέο κόμμα BSW της Ζάρα Βάγκενκνεχτ, πρώην ηγετικού στελέχους της Linke, από την οποία αποχώρησε/εκδιώχθηκε μαζί με τον Όσκαρ Λαφοντέν (που ήταν αρχικά επικεφαλής των Σοσιαλδημοκρατών κι έπειτα συνιδρυτής της Linke). Το BSW ο επίσημος πολιτικός και μιντιακός κόσμος το είχε κηρύξει «τελειωμένο», και γι' αυτό εξεπλάγη δυσάρεστα από την είσοδό του στην κρατιδιακή βουλή – πόσο μάλλον σε ρόλο ρυθμιστή.

ΠΡΙΝ ΠΡΟΧΩΡΗΣΟΥΜΕ στο τι συμβαίνει τώρα, μετεκλογικά, είναι χρήσιμο να ανακεφαλαιώσουμε (εν συντομία, αφού ακολουθούν πιο διαφωτιστικά άρθρα) το πώς ένα ακροδεξιό κόμμα έφτασε να σαρώνει σε ένα γερμανικό κρατίδιο. Καταρχήν να επισημάνουμε ότι τα συστημικά κόμματα, ΜΜΕ κ.λπ. που παριστάνουν ότι έχουν καταληφθεί από σοκ, στην καλύτερη περίπτωση υποκρίνονται. Διότι, πρώτον, η ακροδεξιά δεν εμφανίστηκε ξαφνικά: εδώ και μια δεκαετία τουλάχιστον έχει αναδειχθεί σε σημαντική πολιτική δύναμη σε ομοσπονδιακό επίπεδο, με πολύ ισχυρή παρουσία στην (εγκαταλειμμένη από την κεντρι-

κή ομοσπονδιακή εξουσία) πρώην Ανατολική Γερμανία. Δεύτερον, η ενίσχυσή της, ιδίως στα πρώην ανατολικογερμανικά κρατίδια, είναι συνδυαστικό αποτέλεσμα του θυμού για τις πολιτικές όλων των συστημικών κομμάτων, και της απογοήτευσης από τη σταδιακή ευθυγράμμιση και της «επίσημης» Αριστεράς (Linke) με τις βασικές επιλογές της γερμανικής ελίτ. Διότι, όπως παλιότερα οι κάποτε ριζοσπάστες Πράσινοι, έτσι πιο πρόσφατα και η Linke «υποχρεώθηκε» –προκειμένου να συνεχίσει να μετέχει στο επίσημο πολιτικό παιχνίδι– να λειάνει πολύ τις γωνίες της, ιδίως σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής...

Επιστρέφουμε στο μετεκλογικό τοπίο: το «δημοκρατικό τόξο», που κάθε συνιστώσα του ορκίζεται ότι «δεν θα συνεργαστεί ποτέ» με την AfD (εδώ θα είμαστε όταν συμβεί και σε κεντρικό επίπεδο αυτό που χωρίς φανφάρες ήδη συμβαίνει σε τοπικό), ζητά στήριξη από το κόμμα της Βάγκενκνεχτ! Κι αυτό συμβαίνει αφού οι «δημοκράτες» έχουν λούσει το BSW με κάθε είδους συκοφαντίες (ακροδεξιό, φιλοτρομοκρατικό, φιλορωσικό, αντισημιτικό και πάει λέγοντας), κι αφού διευκρινίζουν και τώρα ότι... απλά θα ανεχτούν τη στήριξή τους από αυτό – με το οποίο κατά τα άλλα επίσης «δεν θα συνεργαστούν ποτέ», διότι είναι

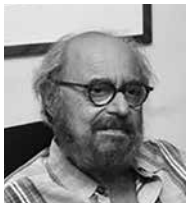
ακραίο. Τι απαντά το κόμμα της Βάγκενκνεχτ; Ότι δεν θα αθροιστεί ούτε στους 39 της AfD ούτε στους 39 του «τόξου». Και προτείνει μια ρεαλιστική εναλλακτική: να ανατεθεί η διακυβέρνηση της Σαξονίας-Άνχαλτ σε «μη κομματικά» πρόσωπα, που θα κυβερνούν με βάση τις κατά περίπτωση μεταβαλλόμενες πλειοψηφίες σε κάθε σοβαρό ζήτημα. Ποιος είδε τον Θεό και δεν τον φοβήθηκε! Το νέο τροπάριο είναι «Η Βάγκενκνεχτ στηρίζει την ακροδεξιά»... Η AfD βέβαια θα προτιμούσε (και εν κρυπτώ το προσπαθεί) μια άλλη, πιο «καθαρή» λύση: να «σαγηνεύσει» 3 βουλευτές, κατά προτίμηση Χριστιανοδημοκράτες, που θα αποστατήσουν και θα της δώσουν απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Δύσκολο εγχείρημα, αν και όχι εντελώς αδύνατο...

ΤΩΡΑ ΠΟΛΛΟΙ έχουν αρχίσει πάντως να εξετάζουν σε ποια ζητήματα θα μπορούσε να συμφωνήσει η AfD με το BSW της Βάγκενκνεχτ. Θα παραθέσουμε μια όχι εξαντλητική λίστα, επειδή έχει από πολλές απόψεις ενδιαφέρον, και ίσως δίνει μια καλύτερη ιδέα της πραγματικότητας από την υποκριτική υστερία των «δημοκρατών» που δεν μπορούν να απαντήσουν πειστικά στην άνοδο της ακροδεξιάς. Καταρχήν μερικά σημεία συμφωνίας:

- Και τα δύο κόμματα τάσσονται υπέρ του τερματισμού των κυρώσεων κατά της Ρωσίας, και υπέρ της επανέναρξης εισαγωγών ρωσικού φυσικού αερίου μέσω του αγωγού Nord Stream.
- Και τα δύο κόμματα τάσσονται υπέρ νόμων που θα διευκολύνουν την πραγματοποίηση δημοψηφισμάτων τα οποία θα προτείνονται από πρωτοβουλίες πολιτών.
- Και τα δύο κόμματα τάσσονται υπέρ της δωρεάν σχολικής εκπαίδευσης, περιλαμβανομένης της δωρεάν παροχής βιβλίων κ.λπ. Επίσης υποστηρίζουν τη διατήρηση της λειτουργίας σχολείων σε κοινότητες της υπαίθρου με λίγους κατοίκους.
- Και τα δύο κόμματα τάσσονται υπέρ της απαγόρευσης των smartphone και των tablet στα σχολεία (το BSW ως την 8η τάξη, η AfD ως τη 10η τάξη).
- Και τα δύο κόμματα τάσσονται υπέρ της κατάρτισης ειδικευμένων εργατών και της στήριξης των τεχνικών επαγγελματιών.
- Και τα δύο κόμματα τάσσονται υπέρ της μείωσης των τιμών του ηλεκτρικού ρεύματος και της βενζίνης.
- Και τα δύο κόμματα τάσσονται υπέρ της μείωσης των εξουσιών της «Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Προστασίας του Συντάγματος». Και μερικά από τα σημεία διαφωνίας:
- Η AfD υποστηρίζει την εισαγωγή «φρένου χρέους» στον προϋπολογισμό. Το BSW, αντίθετα, υποστηρίζει τον δημόσιο δανεισμό για επενδύσεις σε υποδομές, εκπαίδευση και οικονομική ανάπτυξη.
- Η AfD υποστηρίζει την κατάργηση του ασύλου και την μη πρόσληψη ξένων ειδικευμένων εργαζομένων. Το BSW, αντίθετα, υποστηρίζει το θεμελιώδες δικαίωμα στο άσυλο και μια στοχευμένη, κρατικά κατευθυνόμενη πρόσληψη ειδικευμένων εργαζομένων από το εξωτερικό.
- Η AfD περιγράφει τον γάμο μεταξύ άνδρα και γυναίκας ως τον κανόνα. Το BSW, αντίθετα, υποστηρίζει τα δικαιώματα όλων των πολιτών, ανεξάρτητα από το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό κ.λπ.

Ίσως τώρα τα πράγματα γίνονται λίγο πιο ξεκάθαρα;

προσεγγίσεις / κρίση στη Γερμανία

■ ΤΟΥ
Δημήτρη
Α. Τραυλού
Τζανετάτου

Η νίκη του AfD και οι αμετανόητοι «χορηγοί» του

Εν μέσω της άτυπης προεκλογικής περιόδου, όπου, ενώ οι τουρκικές προκλήσεις «χτυπάνε κόκκινο», κυριαρχεί το ζήτημα της «κοστολόγησης» των προσφερόμενων από τα συστημικά κόμματα παροχών, αίφνης φόβος και τρόμος κατέλαβε το κυρίαρχο πολιτικό σύστημα από το αναπάντεχο (sic) αποτέλεσμα-σοκ των εκλογών σε κρατίδιο της πρώην ανατολικής Γερμανίας (Sachsen-Anhalt / Σαξονία-Άνχαλτ). Πρωταγωνιστές, βεβαίως, της έκφρασης του φόβου έναντι του απειλούντος την Γερμανία και γενικότερα την Ευρώπη «νεοναζιστικού εφιάλτη» υπήρξαν τα συστημικά ΜΜΕ. Εκείνο, ωστόσο, που εντυπωσιάζει, αλλά δεν εκπλήττει, είναι η επιδερμικότητα και η κενότητα της όποιας προσπάθειας ερμηνείας και ανάλυσης των γενεσιουργών αιτιών της καταβύθισης των συστημικών, κυβερνώντων κομμάτων, ιδίως της κεντροαριστεράς, δηλαδή της σημαντικής συμβολής τους στο εκλογικό αποτέλεσμα. Ένα αποτέλεσμα που φαίνεται να ρίχνει την βαριά του σκιά στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Βεβαίως, σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη αυτή στη Γερμανία και όχι μόνο διεδραμάτισε η προϊούσα αποσύνδεση από την φθηνή ρωσική ενέργεια, που κορυφώθηκε

μετά την έκρηξη του ρωσοουκρανικού πολέμου.

2

Πέραν όμως της ήδη προ του πολέμου αυτού παρατηρούμενης αποσιώπησης της «γενναιόδωρης χορηγίας» των κομμάτων αυτών στη γερμανική ακροδεξιά, ουδώς φαίνεται να απασχολεί τους συστημικούς σχολιαστές, δημοσιογράφους και δημοσιολογούντες, το γεγονός ότι ένας βασικός παράγοντας διαμόρφωσης του εκλογικού αποτελέσματος υπήρξε η υπόσχεση του AfD για τερματισμό του πολέμου στην Ουκρανία και αποκατάσταση των ομαλών σχέσεων με τη Ρωσία. Ενός πολέμου τον οποίο τα συστημικά κόμματα στη Γερμανία και την Ευρώπη επιμένουν παντί σθένει να τροφοδοτούν με χρήμα και όπλα, ρισκάροντας έναν πυρηνικό όλεθρο. Ενδεικτικό πάντως της επιρροής του αντιρωσικού κλίματος στη δυτική Γερμανία και της υπάρχουσας σύγχυσης για τα

δεν εξερράγη, πράγμα που, ως αναμενόταν, χωρίς αποδεικτικά στοιχεία, αποδόθηκε στην προετοιμάζουσα πόλεμο κατά της Ευρώπης Ρωσία.

3

Κατόπιν αυτών, ευεξήγητη είναι η στάση των υιοθετούντων την κυβερνητική επιλογή της θέσης «στην σωστή πλευρά της Ιστορίας», που οδήγησε στη συμμετοχή της κυβέρνησης ως σημαιοφόρου στον πόλεμο κατά της Ρωσίας, και συνεκδοχικά στην ουσιαστική συμμετοχή στον πόλεμο κατά του Ιράν. Πάντως για τους κατοίκους της πρώην ανατολικής Γερμανίας, που ήδη από την περιβόητη επανανοποίηση και την διάλυση της παραγωγικής της ικανότητας αποτελούσαν πολίτες δεύτερης κατηγορίας, δεδομένων και των ισχυρών κλυδωνισμών της γερμανικής οικονομίας, υπήρξε ένας επιπρόσθετος ισχυρός λόγος εγκατάλειψης των χρεωκοπημένων «κομμάτων του πολέμου» και στροφής είτε στην αποχή είτε στην ψευδεπίγραφη υποσχόμενη ασφάλεια και ειρήνη ακροδεξιά. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο το γε-

γονός ότι και μέρος της γερμανικής Αριστεράς, εκφραζομένης από το κόμμα Σ. Βάγκενκνεχτ (BSW), το οποίο εξελέγη στη Βουλή του επίμαχου κρατιδίου, έχει ως κορυφαία προγραμματική θέση τον τερματισμό του ρωσοουκρανικού πολέμου. Από την άλλη, τέλος, πλευρά, δεν είναι δυνατόν, το 44% που ψήφισε το AfD, να θεωρηθεί ως εμφορούμενο από νεοναζιστικές απόψεις. Μία τέτοια εφιαλτική παραδοχή θα παρέβλεπε πλήρως τους προαναφερθέντες γενεσιουργούς λόγους του εκλογικού αποτελέσματος. Κοντολογίς: όσο δεν αλλάζει ριζικά η στάση της Γερμανίας και της Ευρώπης στα κρίσιμα οικονομικά, ενεργειακά, γεωπολιτικά και γεωστρατηγικά ζητήματα, η ακροδεξιά θα ελκύει ολοένα και περισσότερους απογοητευμένους ψηφοφόρους, με ό,τι αυτό σημαίνει για το μέλλον της ευρωπαϊκής εκδοχής του δημοκρατικού καπιταλισμού και της Ευρώπης γενικότερα. Αυτή την αυταπάδεια ωμή πραγματικότητα μην την υποτιμήσουν, παραβλέψουν ή απωθήσουν τα ελληνικά κόμματα ενόψει των επερχόμενων εκλογών.

Εκείνο, ωστόσο, που εντυπωσιάζει, αλλά δεν εκπλήττει, είναι η επιδερμικότητα και η κενότητα της όποιας προσπάθειας ερμηνείας και ανάλυσης των γενεσιουργών αιτιών της καταβύθισης των συστημικών, κυβερνώντων κομμάτων, ιδίως της κεντροαριστεράς, δηλαδή της σημαντικής συμβολής τους στο εκλογικό αποτέλεσμα

Ποιοι φταίνε;

■ ΤΟΥ Τζόρτζιο Κρεμάσκι*

Η συντριπτική νίκη της ρατσιστικής και αντιδραστικής ακροδεξιάς AfD στις εκλογές της Σαξονίας είναι αποτέλεσμα δεκαετιών νεοφιλελεύθερων πολιτικών λιτότητας και, πλέον, επανεξοπλισμού και πολέμου. Οι πρώτοι υπεύθυνοι για την επιστροφή του φασισμού, ακόμη και του ναζισμού, στην Ευρώπη είναι οι φιλελεύθεροι δημοκράτες των «υπέρτατων δυτικών αξιών» – οι οποίες μετατράπηκαν σε χρηματιστηριακές αξίες για τους πλούσιους και σε περικοπές μισθών και κοινωνικών δικαιωμάτων για όλους τους άλλους. Είναι οι κυβερνήσεις και τα περισσότερα ή λιγότερο ευρεία πολιτικά ρεύματα που, αντί να ενισχύσουν, αποδυνάμωσαν το κράτος πρόνοιας, το οποίο αποτελούσε το πραγματικό δημοκρατικό

προπύργιο στην Ευρώπη.

Είναι οι φιλελεύθεροι και οι σοσιαλδημοκράτες που, μαζί με τη δεξιά, ψήφισαν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι κομμουνισμός ίσον ναζισμός. Και ο ναζισμός αναστήθηκε από τις στάχτες στις οποίες τον είχε θάψει πρώτα απ' όλα ο σοβιετικός Κόκκινος Στρατός.

Αυτοί, οι λεγόμενοι ευρωπαϊστές, οι «πρόθυμοι» ηγέτες των όπλων και του πολέμου, αποσυναρμολόγησαν κομμάτι-κομμάτι την οικονομία της ειρήνης για να κατασκευάσουν όπλα και να επαναφέρουν την Ευρώπη στο μέτωπο εναντίον της Ρωσίας. Και ανάμεσά τους ξεχωρίζει ακριβώς ο Μερτς, ο πιο αντιδημοφιλής πρωθυπουργός της Γερμανίας από το 1945, ο οποίος μόλις ενέκρινε ένα πρόγραμμα

επανεξοπλισμού δισεκατομμυρίων, χρηματοδοτούμενο μεταξύ άλλων και με περικοπές στις συντάξεις. Ας είναι όμως ήσυχοι οι πολεμοκάπηλοι: αν η AfD μπει στην κυβέρνηση, ο πόλεμος θα συνεχιστεί, όπως συνέβη και με την Μελόνι. Ο Τραμπ έδειξε ότι η ακροδεξιά δεν θέλει ειρήνη, αλλά την άγρια κυριαρχία πάνω στην κοινωνία. Άλλωστε πάντα υπάρχει και η υποστήριξη προς το Ισραήλ που ενώνει φιλελεύθερους και φασίστες.

Προσοχή, μην νομιμοποιήσετε ή υποτιμήσετε τους φασίστες: να είστε σίγουροι ότι πάντα θα βρουν έναν τρόπο να δείξουν ποιοι είναι. Αλλά η ευθύνη για την επιστροφή τους βαρύνει τον Ντράγκι, που θέλησε να μας βάλει να επιλέξουμε ανάμεσα σε κλιματιστικά και κανόνια εν μέσω κλιματικής κρίσης.

Η ευθύνη βαρύνει την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, που θέλει 800 δισεκατομμύρια για όπλα και εκφωνεί πολεμικές δηλώσεις. Είναι δική τους ευθύνη. Είναι ευθύνη και όσων στέκονται στο πλευρό τους, και όσων συμμαχούν με όσους στέκονται στο πλευρό τους. Μην μου μιλάτε για αντιφασισμό αν πρώτα δεν είστε διατεθειμένοι να εξαλείψετε όσους αναγέννησαν τον φασισμό.

* Ο Τζόρτζιο Κρεμάσκι έχει διατελέσει πρόεδρος της μαχητικής ιταλικής ομοσπονδίας μεταλλεργατών FIOM. Το σημείωμά του αυτό δημοσιεύθηκε στις 7/9/2026 στην ιταλική ηλεκτρονική εφημερίδα Contropiano (www.contropiano.org).

προσεγγίσεις / κρίση στη Γερμανία

Εκλογές στο κρατίδιο της Σαξονίας-Άνχαλτ: Μήνυμα με πολλούς αποδέκτες

■ ΤΟΥ Μάριου Μαθιού Ιωσηφίδη

Οταν μιλάμε για γερμανικές εκλογές, είτε ομοσπονδιακές είτε κρατιδιακές, καλό είναι να ξεχάσουμε όσα ξέραμε για τις εκλογικές διαδικασίες στην Ελλάδα, αλλά και πολλά πράγματα που θεωρούμε δεδομένα για την ίδια την Γερμανία:

1. Η Γερμανία, σε αντίθεση με την Ελλάδα είναι μια ομοσπονδιακή δημοκρατία. Αποτελείται από 16 αυτόνομα κρατίδια, με δικούς τους πρωθυπουργούς, υπουργούς, κοινοβούλια, αστυνομία, σύμβολα, ακόμα και εθνικούς ύμνους – όπως στην περίπτωση της Βαυαρίας.
2. Η γερμανική επανένωση συντελέστηκε στα τελειώματα του Ψυχρού Πολέμου το 1990. Έχουν περάσει από τότε 36 χρόνια, τα οποία όμως δεν αποδείχθηκαν αρκετά για να γεφυρώσουν τον χάσμα μεταξύ πρώην ΔΔΓ και δυτικής Γερμανίας. Μπορεί το τείχος και η ΔΔΓ να μην υπάρχουν πια, το πολιτισμικό χάσμα όμως παραμένει. Ένα χάσμα που, με αφορμή τη μεγάλη νίκη της AfD (Εναλλακτική για τη Γερμανία) στη Σαξονία-Άνχαλτ, τείνει να γίνει και πολιτικό.

Χαμένοι, κερδισμένοι, και δύο παράδοξα

Στις εκλογές της 6ης Σεπτεμβρίου είχαμε έναν μεγάλο χαμένο, το CDU (χριστιανοδημοκράτες), και δύο μεγάλους νικητές: Ο πρώτος ήταν η AfD. Για τον άλλον, τον μάλλον απρόσμενο, θα μιλήσουμε παρακάτω.

Με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, στα ΜΜΕ τόσο της Ελλάδας όσο και της υπόλοιπης Ε.Ε. ακούμε για τον κίνδυνο της ανόδου της ακροδεξιάς AfD, την απειλή που αυτή αποτελεί για την δημοκρατία, και εν τέλει μια προσπάθεια να παρουσιαστεί η τοπική της νίκη στο κρατίδιο την περασμένη Κυριακή σαν μια επανάληψη της 30ής Ιανουαρίου του 1933, όταν δηλαδή ο Χίτλερ ανήλθε στην εξουσία.

Πρώτο παράδοξο: Η συσχέτιση γίνεται με ένα κόμμα με αντιμետαναστευτική/αντιΔΟΑΤΚΙ πολιτική, του οποίου όμως η αρχηγός, η Alice Weidel, είναι λεσβία, έχει σχέση με... μετανάστρια από τη Σρι Λάνκα, και έχει υιοθετήσει μαζί

της δύο παιδιά!

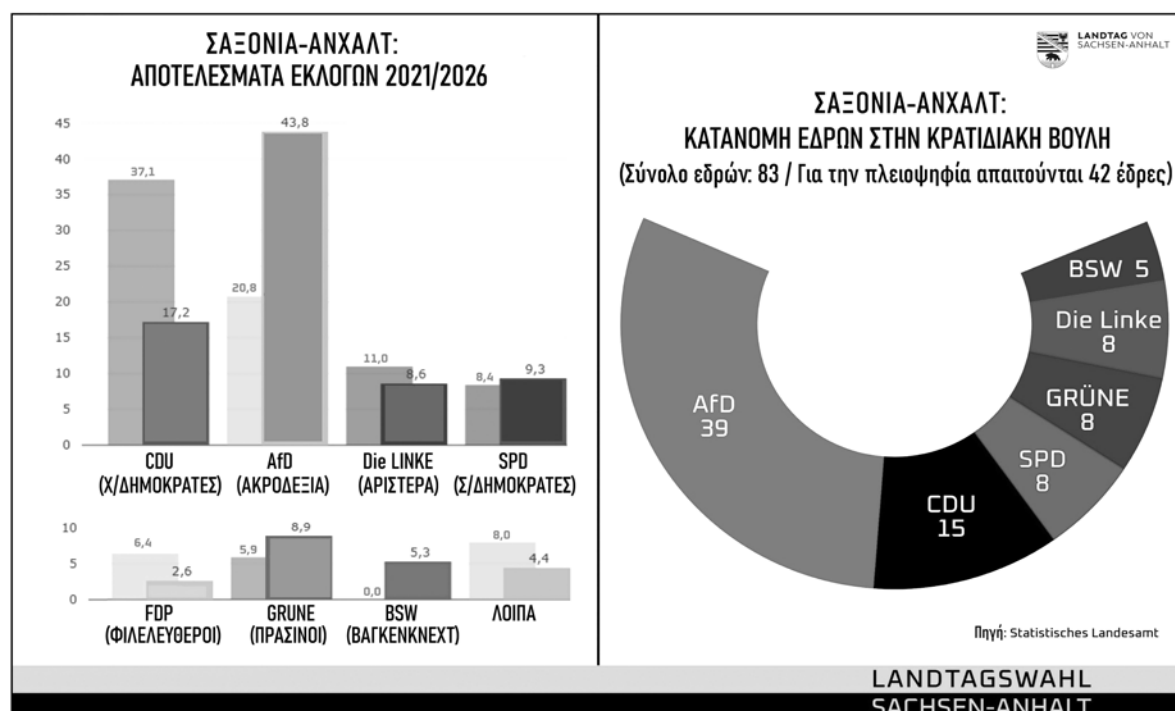
Δεύτερο παράδοξο: Η ακροδεξιά AfD, σε αντίθεση με τα κόμματα του «δημοκρατικού τόξου», είναι ενάντια στην εμπλοκή στον πόλεμο στην Ουκρανία, ενάντια στην τεράστια στρατιωτική και οικονομική βοήθεια που έστειλε η Γερμανία στον Ζελένσκι, καθώς και στην ακραία ρωσοφοβία (στην οποία επιδίδονται τα υπόλοιπα κατεστημένα κόμματα από το 2022 έως σήμερα). Η AfD τηρεί δηλαδή στάση ακριβώς αντίθετη από κόμματα της αριστεράς όπως οι Πράσινοι αλλά και το Linke, που σε κάποια κρατίδια όπου αποτελούσε κυβερνητικό εταίρο (Bremen, Mecklenburg-Vorpommern) στηρίξε τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας, ενώ την καταψήφισε στα υπόλοιπα που είχε πολύ μικρότερη δύναμη... Αισθάνεστε λίγο μπερδεμένοι; Παρακάτω θα προσπαθήσουμε να κάνουμε πιο καθαρά κάποια πράγματα.

Τοπική νίκη στην εγκαταλειμμένη ανατολή

Ας ξεκινήσουμε θυμίζοντας ότι η Σαξονία-Άνχαλτ είναι ένα μόλις από τα 16 κρατίδια της Γερμανίας: το 11ο σε πληθυσμό, 12ο σε ΑΕΠ και 5ο σε επίπεδο ανεργίας, σε μια χώρα 83,6 εκατομμυρίων κατοίκων.

Δηλαδή η AfD πέτυχε μια σπουδαία μεν νίκη, αλλά σε καθαρά τοπικό επίπεδο. Μια νίκη που μπορεί να εξηγηθεί από τη στροφή της Γερμανίας στον επανεξοπλισμό, την πολεμική οικονομία, το αδιέξοδο στο μεταναστευτικό, τη διακοπή των ενεργειακών συμφωνιών με τη Ρωσία, την οικονομική κρίση που όλα τα παραπάνω έφεραν, αλλά όχι μόνο από αυτά. Διότι υπάρχουν και οι δεκαετίες εγκατάλειψης των επαρχιών που αποτελούσαν την πρώην ΔΔΓ, 36 χρόνια μετά από μια επανένωση που σε πολλούς Ανατολικογερμανούς μοιάζει περισσότερο με κατάκτηση από τους δυτικούς ομοεθνείς τους.

Η AfD, ένα ακροδεξιό κόμμα με νεοφιλελεύθερη οικονομική πολιτική, κατάφερε να πάρει με το μέρος της ένα πολύ μεγάλο μέρος των Ανατολικογερμανών, που παλαιότερα σε μεγάλο βαθμό ψήφιζαν

αριστερά! Αυτό είναι ενδεικτικό της αποτυχίας των κυρίαρχων αριστερών κομμάτων, όπως το Linke και οι Πράσινοι, να κερδίσουν τις καρδιές των εργαζομένων της ανατολής. Αντίθετα, σταδιακά αποξενώθηκαν από αυτούς μετά τον ομορτισμό των πρώτων και την πολεμοκαπηλεία των δεύτερων, και τέλος την ακραία υιοθέτηση από μέρους τους της woke ατζέντας. Στην ίδια γραμμή κινούνται και το SPD, αλλά και το CDU (που υπήρξε και ο μεγαλύτερος χαμένος των χθεσινών εκλογών).

Δύο ακόμα σημαντικές εξελίξεις

Η πρώτη ήταν η συντριβή του νεοφιλελεύθερου FDP που από κυβερνητικός εταίρος στο κρατίδιο βρέθηκε εκτός κοινοβουλίου με 2,6%. Ένα ταπεινωτικό ποσοστό, που ακολούθησε την προηγούμενη αποτυχία του FDP, να εισέλθει στο ομοσπονδιακό κοινοβούλιο στις περσινές εθνικές εκλογές.

Η δεύτερη είναι η είσοδος στο τοπικό κοινοβούλιο του BSW, του κόμματος της Ζάρα Βάγκενκνεχτ, της πρώην αντιπροέδρου του αριστερού Linke, από το οποίο αποχώρησε το 2024 μετά από χρόνια εσωκομματικών αντιπαραθέσεων. Ένα κόμμα το οποίο σε κάποια ζητήματα είναι αρκετά αμφιλεγόμενο, όπως και η ιδρύτριά του, αλλά από όλο το πολιτικό σύστημα της Γερμανίας υπήρξε το μόνο που έλαβε ξεκάθαρη

θέση απέναντι στη γερμανική και ευρωπαϊκή εμπλοκή στον πόλεμο στην Ουκρανία, στη διατάραξη των οικονομικών σχέσεων με την Ρωσία (που εξασφάλιζε στην γερμανική αγορά φθηνή ενέργεια) και στην επαναστρατιωτικοποίηση της χώρας, τοποθετούμενο υπέρ περισσότερο κοινωνικού κράτους και κατά της woke ατζέντας.

Το κόμμα αυτό πέρασε μια έντονη εσωτερική κρίση μετά την αποτυχία του, για ελάχιστες ψήφους, να μπει στο ομοσπονδιακό κοινοβούλιο, όπως και με το ποια θέση πρέπει να πάρει απέναντι στην AfD. Ένα τμήμα του (αυτό της Θουριγγίας) θέλει να συμμετέχει στο τείχος απέναντι στην AfD, ενώ ένα άλλο (αυτό της Βάγκενκνεχτ) βλέπει τη συσπείρωση γύρω από το αντιAfD μέτωπο ως παγίδα. Εκτός από την τεράστια αυτή πολιτική κρίση υπέστη και τον πόλεμο της συντριπτικής πλειοψηφίας των γερμανικών ΜΜΕ, που το παρουσίαζαν συνεχώς ως ένα κόμμα-πυροτέχνημα, φιλορωσικό, αντισημιτικό, μέχρι και φασιστικό.

Τα δύσκολα για το BSW

Η είσοδος στο τοπικό κοινοβούλιο όχι μόνο παγώνει την υπάρχουσα κρίση στο κόμμα της Βάγκενκνεχτ, αλλά το μετατρέπει και σε πολιτικό ρυθμιστή, καθώς ούτε η AfD αλλά ούτε και το «δημοκρατικό τόξο» μπορούν να κάνουν κυβέρνηση χω-

ρίς το BSW, ή έστω με την ανοχή του. Και εδώ ακριβώς αρχίζουν πάλι τα δύσκολα για το μικρό αυτό κόμμα: Θα μπει στο αντιAfD στρατόπεδο, ή θα συνεργαστεί με το ίδιο το AfD;

Η Βάγκενκνεχτ έχει ξεκαθαρίσει πως δεν θα πράξει τίποτα από τα δύο! Συγκεκριμένα, μιλά για συνεννόηση με όλους για την ανάδειξη μιας μη πολιτικής φυσιογνωμίας που θα ηγηθεί στο κρατίδιο της Σαξονίας-Άνχαλτ, μια πρόταση που και τα δύο μπλοκ απορρίπτουν κατηγορηματικά. Η κατάσταση επιβάλλει για το κόμμα να μπορέσει να εκμεταλλευτεί την απρόσμενη μάλλον νίκη του, ώστε όχι μόνο να επιβιώσει πολιτικά, αλλά και να δικαιώσει το 5,3% που το ψήφισε ως τη μόνη σοβαρή εναλλακτική απέναντι στο φιλοπόλεμο νεοφιλελεύθερο μπλοκ του «δημοκρατικού τόξου» και τη λαϊκίστικη ακροδεξιά του AfD με τη νεοφιλελεύθερη οικονομική ατζέντα.

Τη στιγμή που γράφεται αυτό το άρθρο γίνονται πολλές διεργασίες, που δεν ξέρουμε πώς θα καταλήξουν. Το μόνο σίγουρο είναι πως, ζώντας πάνω από έξι χρόνια σε περιοχή της πρώην ΔΔΓ, μπορώ να σας διαβεβαιώσω πως, όπως αναγραφόταν και σε αφίσες του BSW, «η ανατολή παραμένει δι-αφορετική»: ένα σύνθημα ή μια πραγματικότητα με πολλές ανα-γνώσεις...

προσεγγίσεις / κρίση στη Γερμανία

Στον αντίποδα

■ του Κώστα Μελά

Οικονομολόγου Πανεπιστημιακού

Το πώς θα εξελιχθούν τα πολιτικά ζητήματα στη Γερμανία αποτελεί την πραγματική ανησυχία που θέτει σε υψηλό συναγερμό τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τις κύριες κυβερνήσεις της Ε.Ε. Επειδή η νίκη του AfD στη Σαξονία επηρεάζει πρωτίστως τη γερμανική καγκελαρία και το κόμμα του καγκελάριου, το CDU. Και κατά συνέπεια, το ΕΛΚ, την κύρια πολιτική ομάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι φόβοι αφορούν τις επιπτώσεις στην κυβέρνηση Μερτς και, πάνω απ' όλα, τι θα αποφασίσουν οι Χριστιανοδημοκράτες σχετικά με τον ηγέτη τους. Υπάρχουν, για την ώρα, τρεις φόβοι.

Το πώς θα εξελιχθούν τα πολιτικά ζητήματα στη Γερμανία αποτελεί την πραγματική ανησυχία που θέτει σε υψηλό συναγερμό τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τις κύριες κυβερνήσεις της Ε.Ε. Επειδή η νίκη του AfD στη Σαξονία επηρεάζει πρωτίστως τη γερμανική καγκελαρία και το κόμμα του καγκελάριου, το CDU. Και κατά συνέπεια, το ΕΛΚ, την κύρια πολιτική ομάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι φόβοι αφορούν τις επιπτώσεις στην κυβέρνηση Μερτς και, πάνω απ' όλα, τι θα αποφασίσουν οι Χριστιανοδημοκράτες σχετικά με τον ηγέτη τους. Υπάρχουν, για την ώρα, τρεις φόβοι.

Ο πρώτος είναι ίσως ο πιο άμεσος. Η Γερμανία θα αυξήσει τις αρνήσεις σε πολλά από τα θέματα που συζητούνται στις Βρυξέλλες, ξεκινώντας από τον επόμενο πολυετή προϋπολογισμό. Και το γεγονός ότι το Βερολίνο είναι εναντίον της οποιασδήποτε αύξησής του είναι πολύ πιθανό να παραλύσει την Ε.Ε.

Ο δεύτερος αφορά την πιθανή «αποτίμηση των δυνατοτήτων» του καγκελάριου από το CDU και το ΕΛΚ. Εάν η επανεκλογή του για τις εκλογές του 2029 αμφι-

Το ζήτημα Μερτς θα μπορούσε να προκύψει τις επόμενες εβδομάδες

σβητηθεί, η νομοθετική σύννοδος ουσιαστικά θα έχει τελειώσει – στη Γερμανία, αλλά και στις Βρυξέλλες. Και η συζήτηση που εκτυλίσσεται στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα δεν αποκλείει καθόλου αυτή την πιθανότητα.

Ο τρίτος είναι επικίνδυνος και εκρηκτικός. Συζητείται μόνο σε ορισμένα γραφεία των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Η κρίση της κυβέρνησης Μερτς. Μια πιθανότητα που θεωρείται μακρινή και εξαιρετικά απίθανη. Αλλά το απλό γεγονός ότι μια «πτώση» δεν αποκλείεται, ισοδυναμεί με μια μικρή επανάσταση στις ευρωπαϊκές «συνήθειες». Όλοι αναμένουν τις εξελίξεις. Αλλά η ένταση είναι αισθητή.

★★★

Οι εκλογές σε ένα μικρό κρατίδιο, το οποίο αντιστοιχεί σε λιγότερο από το 2% του γερμανικού ΑΕΠ, και 3% του γερμανικού πληθυσμού, θα είχαν περιορισμένη σημασία αν δεν υπήρχαν το μέγεθος και οι επιπτώσεις της νίκης του AfD. Στο άμεσο μέλλον, η προσοχή των παρατηρητών επικεντρώνεται στις 20 Σεπτεμβρίου, όταν ένα άλλο κρατίδιο της πρώην Γερμανικής Λαϊκής Δημοκρατίας, το Μεκλεμβούργο-Δυτική Πομερανία (Mecklenburg-Vorpommern) επιστρέφει στις κάλπες εν μέσω ενός σκηνικού όπου το κόμμα της Βάιντελ ευνοείται στις δημοσκοπήσεις. Δύο συνεχόμενες νίκες σε διάστημα δύο εβδομάδων θα εντείνουν την πίεση στο CDU, το οποίο ήδη αντιμετωπίζει μείωση της υποστήριξης και μια όχι ασυνήθιστη εσωτερική συζήτηση σχετικά με τη σκοπιμότητα διατήρησης του «φράγματος Brandmauer», ακόμη και ενόψει ολοένα και πιο άνισα εκλογικά αποτελέσματα. Ο όρος Brandmauer (που μεταφράζεται κυριολεκτικά ως «τείχος προστασίας» ή «αντιτυρική ζώνη») αναφέρεται στην άτυπη αλλά αυστηρή πολιτική συμφωνία των παραδοσιακών δημοκρατικών κομμάτων της Γερμανίας να μην συνεργάζονται, να μην σχηματίζουν κυβερνητικούς συνασπισμούς και να μην προχωρούν σε κοινοβουλευτικές συμφωνίες με την

ακροδεξιά, και συγκεκριμένα με το κόμμα AfD.

Ήδη, στελέχη της τοπικής Χριστιανοδημοκρατικής Ένωσης (CDU) στο Μεκλεμβούργο-Δυτική Πομερανία έχουν αρχίσει να εκφράζουν δημόσια αμφιβολίες για τη σκοπιμότητα του απόλυτου αποκλεισμού (Nach Sachsen-Anhalt-Debakel: CDU in MV rüttelt an Brandmauer, www.ostsee-zeitung.de/politik/regional/nach-sachsen-anhalt-debakel-cdu-in-mv-ruettelt-an-brandmauerZ5MNQLC3VRB4FERYGOSO4OzZ4A.html)

Αυτό δεν είναι μικρό ερώτημα: Για πόσο καιρό μπορεί να κρατήσει ένα cordon sanitaire εναντίον ενός κόμματος που, εκλογή με την εκλογή, παύει να αποτελεί εξαίρεση για να περιοριστεί και γίνεται η πιο δημοφιλής επιλογή; Είναι ένα δίλημμα που η Γερμανία μοιράζεται τώρα με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπου η ριζοσπαστική δεξιά αναπτύσσεται εκμεταλλευόμενη την δυσπιστία προς τις άρχουσες τάξεις και τα παραδοσιακά κόμματα, τη δυσαρέσκεια με το ζήτημα της μετανάστευσης και τη στάσιμη οικονομία.

Βεβαίως αυτό το δίλημμα μάλλον με ψευτοδίλημμα ομοιάζει δεδομένου ότι σε σειρά ευρωπαϊκών χωρών η λεγόμενη άκρα δεξιά κυβερνά

ή έχει κυβερνήσει σε συνασπισμό με κόμματα που ανήκουν στον πολιτικό χώρο του ΕΛΚ (Ιταλία, Αυστρία, Ολλανδία, Φινλανδία, Εσθονία, Κροατία...).

★★★

Δεν είναι τυχαίο ότι το μήνυμα του AfD, το οποίο είχε ήδη συγκεντρώσει σχεδόν το 21% των ψήφων σε εθνικό επίπεδο στις γενικές εκλογές του 2025, κερδίζοντας μια σημαντική κοινοβουλευτική ομάδα στην Bundestag, απηχεί αυτό των ακροδεξιών ηγετών από το Λονδίνο μέχρι το Παρίσι, οι οποίοι αντιμετωπίζουν παράπονα παρόμοια με αυτά της Γερμανίας. Έτσι, με τις εκλογές να έχουν προγραμματιστεί σε αρκετές χώρες τον επόμενο χρόνο, η νίκη στο Μαγδεμβούργο κινδυνεύει να γίνει τόσο προάγγελος όσο και εγχειρίδιο οδηγιών.

Τα παραδοσιακά κόμματα της Γερμανίας αναζητούν –έστω και με κάποια καθυστέρηση– τον τρόπο αντίδρασης. Πάντα υπάρχουν τα περιθώρια κάποιας αντίδρασης... Όμως δύσκολα μπορεί να ανατραπεί μια πολύ συγκεκριμένη τάση που διαμορφώνεται στο εκλογικό σώμα... Zeitgeist γαρ...

Ωστόσο, τους επόμενους μήνες

επικεινται σημαντικές εκλογικές αναμετρήσεις σε κρίσιμες χώρες της Ε.Ε.: την Ιταλία, τη Γαλλία, την Ισπανία και την Πολωνία. Οι καιροί ου μενετοί για την Ε.Ε. Ο αδύναμος κρίκος του πλανητικού συστήματος των θεωρούμενων μεγάλων δυνάμεων φαίνεται ότι θα υποστεί τις συνέπειες της αδυναμίας του.

Ούτε η πρόσφατη ανακάλυψη του «ιδανικού εχθρού» εκτός των συνόρων, προφανώς δεν μπορεί να την κρατήσει στο μονοπάτι που έχουν χαράξει οι καθεστωτικές ευρωπαϊκές αρχηγείες δεδομένου ότι αυτή η επιλογή φαίνεται ότι δεν λειτουργεί στο εσωτερικό μέτωπο.

Όμως οι συνέπειες για την Ε.Ε. των μελλοντικών εξελίξεων στη Γερμανία, δεδομένου του ρόλου της, προφανώς θα πρέπει να οδηγήσει σε βαθύ αναστοχασμό και έντονο προβληματισμό.

Υ.Γ.: Το να ηττηθεί ένα κακό με την επικράτηση ενός μεγαλύτερου κακού ουσιαστικά δεν λύνει κανένα πρόβλημα. Η περίπτωση Τραμπ είναι παραδειγματική... Προφανώς όμως το σημερινό «πνεύμα των καιρών» επικρατεί και «η Κουκουβάγια της Αθηνάς πετάει πάντα το σούρουπο».

03 **ΚΟΙΝΩΝΙΑ**

Μακάριοι οι Πτωχόπουλοι τω πνεύματι

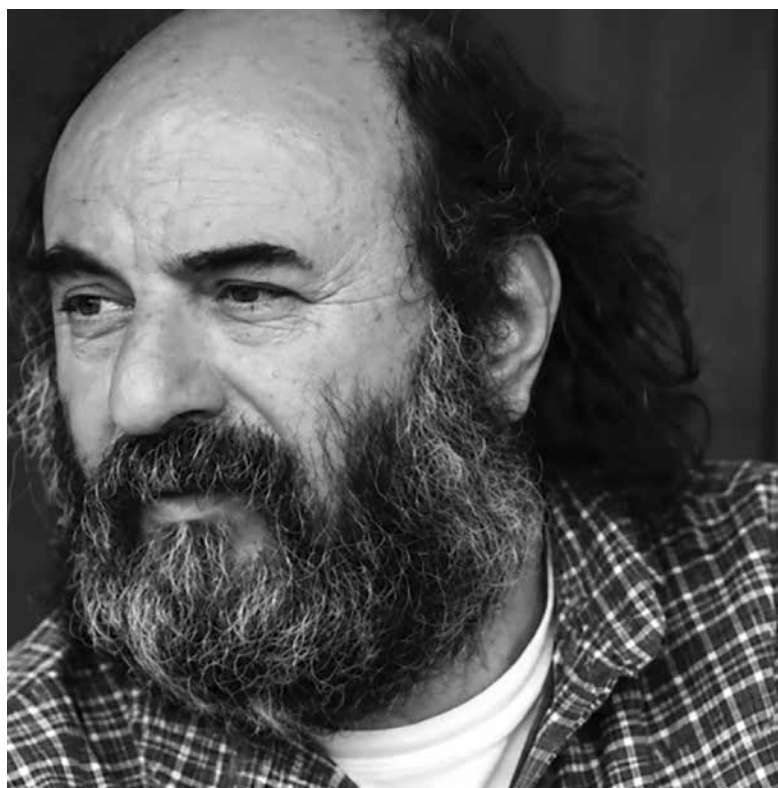
■ ΤΟΥ Γιάννη Σχίζα

Ήταν η φωνή της Κύπρου, ήταν αγωνιστής εφ' όλης της ύλης, απενοχοποίησε την έννοια της Ένωσης –σύμφωνα με τη γνώμη της ευρωβουλευτίνας Ελένης Θεοχάρους– έγινε θεατρικός συγγραφέας με την υπεράσπιση της ντοπιολαλιάς ως πρώτης προτεραιότητας. Χωρίς να είναι ποιητής, έστεκε σαν φυσικός διάδοχος του αγώνα για την απειλούμενη ελληνικότητα –θεωρητικά και πρακτικά– του κυπριακού λόγου. Ήταν ο συνεχιστής του έργου του μεγάλου ποιητάρη του νησιού, που τον κατσαδιάζε σε μια περίπτωση αλλά τελικά τον παραδεχόταν – του Κώστα Μόντη: «Ελάχιστοι μας διαβάζουν –ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας – μένουμε αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι – όμως αντισταθμίζει που γράφουμε ελληνικά». Και συμπλήρωνε ο Μόντης: «Είναι δύσκολο να πιστέψω – πως μας τους έφερε η θάλασσα της Κερύνειας –είναι δύσκολο να πιστέψω – πως μας τους έφερε η αγαπημένη θάλασσα της Κερύνειας – Πικρή θάλασσα της Κερύνειας – που πρέπει να αποσύρουμε πια – τους στίχους που σου γράψαμε!». Στα θεατρικά του έργα συνήθιζε να «κοροϊδεύει όλους, να μην αφήνει κανένα να ξεφεύγει από τη γραφίδα και τις εικόνες του». Έζησε μια μεγάλη ζωή, ένα μεγάλο γινόμενο όγκου γεγονότων επί τον χρόνο. Δεν έχει κανείς τι να πρωτοθυμηθεί: Μέχρι το πώς σχολίαζε το θάνατο του γιου του τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντεκτάς το '85 –του Ραΐφ Ντεκτάς – που υπήρξε μουσικός, συνθέτης και αρθρογράφος, και σκοτώθηκε σε τροχαίο ατύχημα. Ο Βάσος Φτωχόπουλος έβρισκε την ευκαιρία για να θυμίσει τα εκατέρωθεν θύματα, αυτής της πικρής εισβολής του 1974.

Μετανάστευση

Το 1967 μεταναστεύει οικογενειακώς σε μια βρετανική πόλη, το Margate, όπου βρίσκει κάτι «ψευτοδουλιές στο Λονδίνο». Εκεί

σημειώνει την κοινή δράση με τον φίλο του Πίττα : «εγώ με κάτι Εβραίους που πουλούσαν υφάσματα κι ο Πίττα πάλι με κάτι Εβραίους που πουλούσαν ηλεκτρικές λάμπες... Μέσα σε δυο εβδομάδες τα παρατήσαμε κι οι δυο για τους ίδιους λόγους, χωρίς καμιά συνεννόηση. Το 67 ήταν ο πόλεμος Ισραήλ-Αιγύπτου. Οι Εβραίοι είχαν λυσσάξει και έκαναν εράνους παντού. Εμείς, πέραν του ότι δεν είχαμε δεκάρα –πρώτη μας δουλειά ήταν– ήμασταν και κατά του Ισραήλ. Μας είπαν στη δουλειά ότι είτε δίνουμε στον έρανο είτε φεύγουμε. Φύγαμε». Και σε κάποια υποσημείωση επεξηγεί τα διπλά σύμφωνα, που εκφράζουν μian ιδιάζουσα προφορά στην κυπριακή διάλεκτο : «Γράφω σκύλλος με δυο λάμδα όπως έμαθα στο Κακούλλειον Δημοτικό Σχολείο Αιγιαλούσης. Αυτά τα γράμματα του δημοτικού έμαθα. Και μ' αυτά τα «γγραασιμάτα» διατύπωνε τη θέση υπέρ της αυτοδιάθεσης και απο-αποικιοποίησης των λαών... Το '82 αποφασίζει να δημιουργήσει την ταβέρνα «Το Αιγαίον», πρώτα στη Λεωφόρο Στασίνου και από το 1982, στην οδό Έκτορος 4ο, στην εντός των τειχών Λευκωσία και

στη θέση όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα. «Το Αιγαίον» που δεν ήταν απλώς μια ταβέρνα, αλλά ένας πυρήνας πολιτισμού και ιδεών, που λειτούργησε τα πρώτα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή. Στον χώρο λειτουργεί παράλληλα και το βιβλιοπωλείο «Γιαλούσα» και το μπαράκι «Daisy Blue». Εκεί θα προκύψει η «ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ», με υπότιτλο «για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα», εκεί και η «Ενωσις», με τον δραματικό υπότιτλο «τζ' ας γινεί το γαίμαν μας αυλάτзин».

Με την Οικολογία

Με τους οικολόγους δεν τα πήγαινε καλά –όπως δείχνει τουλάχιστον ένα απόσπασμα του αφιερώματος «Κυπριακή οικολογία» στο έντυπο «Ενωσις»– όπου παραθέτει μian

«άποψη» ιοετούς μαθήτριάς προς τις κυβερνήσεις για τα δένδρα, εν όψει της συνδιάσκεψης για τη γη τον Ιούνιο του 1992: «(οι κυβερνήσεις) θα πρέπει να φυτέψουν δένδρα για να κρεμαστούν οι τούρκοι πάνω... Το ζήτημα όμως μετριάζεται, από δηλώσεις του Ψυρούκη («Τη πατρίδα μας τη θέλουμε και τη χρειαζόμαστε δικιά μας») ή από την «Εννεάδα 3», του Γιωργου Μανιάτη: «Η Ελλάδα, ή η Ελλάδα στους Έλληνες. Η Ελλάδα, ή ελλείματα, η Ελλάδα ή ναρκωτικά. Η Ελλάδα, ή όλα εδώ πληρώνονται. Ή Ταν ή ΝΤΕ-ΚΤΑΣ». Το τελευταίο γράφονταν, όταν η Κύπρος αποκτούσε την πρόσθετη αλυσίδα της «ΤΔΒΚ». Μια από τις πιο χαριτωμένες, φαρσοειδείς αλλά ιδεολογικές πλάκες που είχε στήσει ο Φτωχόπουλος

αναφέρονταν στο ΠΡΟ-ΠΟ. Με το ΠΡΟ-ΠΟ γίνονταν αναφορά στην ελληνική παρακμή, καθώς τα όρια του ελληνισμού «κατέβαιναν» στην παλιά Στερεά Ελλάδα, όπου διαδραματίζονταν οι αγώνες των ομάδων. Ας πούμε πως ήταν κάπως έτσι:

Ακρίτας Λαμίας – Ολυμπιακός ΠΑΟ Θήβας – Θρίαμβος Καλαμάτας

Το αποτέλεσμα πάντως απέβαινε τρομακτικά κωμικό, όντας ένας κανονικός κλαυσίγελος, σε όσους είχαν απλή νοημοσύνη και αίσθηση του χιούμορ.

Σάββας Παύλου

Πολύ αργότερα ο Σάββας Παύλου, Κύπριος πατριώτης και συναγωνιστής, «φρεσκοπεθαμένος», (1951-2016), δήλωνε τη δική του προτίμηση κηδείας, επικρίνοντας τις συμβατικές τελετές:

«Άρχισε να χαλά και η ακολουθία για την κηδεία, η υπέρτατη τελετή, όταν ο άνθρωπος αποχαιρετά τον κόσμο αυτό. Και εκεί τα πράγματα έχουν φτάσει σε σημείο εξευτελισμού και εξανδραποδισμού. Εκτός από τους φωτογράφους και τους βιντεοφόρους, έχουμε την κατάθεση στεφάνων, τους αλλεπάλληλους επικηδείους, σε μερικές περιπτώσεις έχουμε φτάσει σε διψήφιο αριθμό. Η κηδεία γίνεται πια ένα κοσμικό γεγονός, στο οποίο ο νεκρός εξαφανίζεται». Η κηδεία του Βάσου Φτωχόπουλου –ελπίζουμε να μην εξαφανιστεί μέσα στο πλήθος των κοσμικών γεγονότων– τελέστηκε την Παρασκευή στις 11/9 στις 10 το πρωί στον Ιερό Ναό Αγίας Βαρβάρας στο Καϊμακλί. Η οικογένεια θα δεχόταν συλλυπητήρια από τις 9:30 έως τις 10:00.

σελίδες
ημερολογίου

■ ΤΟΥ Αριστοτέλη Γ. Καλλή*

«Μεγάλες Μέρες της Νεμέας»: Παρούσα η κυβερνητική βαρνηκοΐα μέσω του αδαούς κυρίου Γ. Αυτιά

Και ιδού μετά φανών και λαμπάδων στις «Μεγάλες Μέρες της Νεμέας» (Γιορτή Κρασιού 2026), η αβάσταχτη ελαφρότητα της πολιτικής προχειρότητας, που φανέρωσε σε όλο της το μεγαλείο τους κυβερνητικούς στόχους, στο πρόσωπο του κυρίου Γιώργου Αυτιά, ενός καθ' υπόδειξιν και κατά παραγγελίαν δημοσιογράφου (σύνηθες φαινόμενο στην εποχή της στρατευμένης κομματικής δημοσιογραφίας), ευρωβουλευτή στο επάγγελμα, κυβερνητικού εκπροσώπου (στην περίπτωση της Νεμέας) και «φύλακα» μαζί με την ευρωομάδα του, των συμφερόντων της Λατινικής Αμερικής, Ουκρανίας, Ινδιών και λοιπών χωρών πλην Ελλάδος (βλέπε Συμφωνίες Μερκοσούρ και αντίστοιχων χωρών).

Οι καταστροφείς του αγροτικού και κτηνοτροφικού τομέα, που θεωρούν ότι τα πάντα είναι επικοινωνία και λόγια του αέρα, ανάμεσα σε διαφημίσεις για κολόνιες, αυτοκίνητα πολυτελείας, οδοντόκρεμες και απορρυπαντικά, επιστρέφουν στον τόπο του εγκλήματος για να αφηγηθούν το παραμύθι δίπλα στο τζάκι με τον κακό λύκο και το αφελέξ κοριτσάκι με το κόκκινο ένδυμα, μαζί με τη γιαγιά και τα υπόλοιπα εγγόνια (χαρκτηριστική εικόνα από Αναγνωστικό Α' Δημοτικού δεκαετίας 1960-1970).

Αλλά ευτυχώς ή δυστυχώς... ξέχασαν πως τα άλλοτε παιδιά, μεγάλωσαν, έπαθαν, έμαθαν και τα αφηγήματα του είδους για δράκους, νεράιδες και κακούς λύκους δεν συνεπαίρνουν πλέον τα πλήθη εκατέρωθεν...

Οι ίδιοι που έμειναν στο ίδιο αφήγημα... ως κακέκτυπα του παρελθόντος, θλιβεροί, αδαείς, απρεπείς, επιρρεπείς στην πολυτέλεια, στο ψεύδος, στα πρόνομια και στις επενδύσεις αδιευκρίνιστων ποσών, υποτελείς και μοιραίοι σε μια Ελλάδα που δίνει τη μάχη επιβίωσης πάνω στα βαμμένα από αίμα χρώματά της, από αγώνες και θυσίες Αν-

θρώπων που ονειρεύτηκαν την Ανεξαρτησία, την Ελευθερία, τη Δημοκρατία για τους ίδιους, τα παιδιά και την πατρίδα τους, επανέρχονται εκ του πονηρού με δώρα ά-δωρα για να εξαγοράσουν έναντι πινακίου φακής συνειδήσεις και ψήφους... κρίνοντας εξ ιδίων τα αλλότρια.

Η Νεμέα πραγματικά δεν αξίζει να υποδέχεται και να τιμά τους καταστροφείς της, γιατί δίνει λόγο όχι σ' αυτούς, αλλά στην επόμενη γενιά, στους νέους αγρότες που αδυνατούν πλέον να ανταπεξέλθουν εγκαταλείποντας τα κτήματά τους, στους νέους επιστήμονες που φεύγουν απογοητευμένοι για άλλες χώρες και που δεν συνέφεραν με απατεώνες (ύπου Φραπέ) για να έχουν μέλλον σε ένα τίποτα με ολίγον κάτι.

Αυτοί οι πολιτικοί νάνοι, δεν αντιστοιχούν στην πολιτική ιστορία μιας χώρας, μιας πόλης, μιας περιφέρειας με ιστορία αιώνων.

Αυτοί οι πολιτικοί νάνοι προτάσσουν το Εγώ έναντι του Εμείς, συσσωρεύοντας χρήματα, ακίνητα, προνόμια ως καταχραστές του δημοσίου συμφέροντος και παραβάτες του Συντάγματος που επιδιώκουν να αλλάξουν προσαρμόζοντας αυτό σε ιδιωτικά συμφέροντα.

Όχι αυτή δεν είναι η δική μας Ελλάδα...

Όχι αυτή η Ελλάδα δεν αξίζει στην Ιστορία και τον Πολιτισμό μας...

«Θέλει Αρετήν και Τόλμη η Ελευθερία»... αλλά και η πολιτική... και 'σεις δεν τα έχετε!

Υ.Γ. 1: Κύριε Αυτιά, άλλη φορά όταν έρθετε στη φιλόξενη πόλη μας ενημερωθείτε παρακαλώ από πριν, από τους υψηλά αμειβόμενους συνεργάτες σας, για τα όσα συμβαίνουν στον τόπο μας, κυρίως για δικό σας καλό, μιας και έχετε επιλέξει την πολιτική ως επάγγελμα όπως θα έλεγε και ο Μαξ Βέμπερ.

Γιατί αφελώς στον χαιρετισμό σας (στην τελετή έναρξης των

Μεγάλων Ημερών της Νεμέας) προς τους διοργανωτές και τους παρευρισκόμενους λόγω εορτής, στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του Δήμου Νεμέας, προτείνετε και όλοι θα γελούν για τούτο, μέχρι Δευτέρας Παρουσίας, να δημιουργηθεί στη Νεμέα, Ζώνη ΠΟΠ (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης) για να αναδειχθεί ο μοναδικός Αγιωργίτικος Οίνος, πράγμα που έχει γίνει από το 1971 από τη μεγάλη Κυρά των Αμπελιών όπως την προσφωνούσαν όλοι, Σταυρούλα Κουράκου -(1928-2024), Δρ. Χημικό-Οινολόγο-εδώ και 55 χρόνια. Ήταν εκείνη κύριε, για την ιστορία που αγνοείται, που το 1971 ως διευθύντρια του Ινστιτούτου Οίνου (ιδρύματος έρευνας του τότε υπουργείου Γεωργίας), είχε την πρωτοβουλία να εισηγηθεί στην Κεντρική Επιτροπή Προστασίας της Οινοπαραγωγής (ΚΕΠΟ) την αναγνώριση και την προστασία του τοπωνυμίου Νεμέα ως «Ονομασίας Προέλευσης».

Επιπλέον δεν σας έφτανε η πρώτη άστοχη παρατήρηση και ζητήσατε από τον πρόεδρο του Συνδέσμου Οινοποιών να καταγράψει και να σας αποστείλει τα προβλήματα του κλάδου ώστε να τα προωθήσετε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σαν να πρόκει-

ται για νεοσυσταθέντα Σύλλογο Φίλων της Πανσελήνου του Αυγούστου, που δεν έχει δει ξανά το φως της δημοσιότητας, ευρισκόμενος αποκλεισμένος κάπου στα σύνορα σε ορεινό χωριό... Πού ακριβώς ζείτε κύριε; Ποιον ακριβώς εκπροσωπείτε κύριε στο Ευρωκοινοβούλιο; Ποιο είναι το πλάνο και το όραμά σας για την Αγροτική Οικονομία εκτός από το να ψηφίζετε ό,τι σας λένε οι πολιτικοί σας προϊστάμενοι, όταν αγνοείτε τα δεδομένα και τα αυτονόητα μιας περιοχής που δίνει μάχη με τον χρόνο και τον κάθε αδαή που προσποιείται ότι γνωρίζει. υπηρετώντας κατά άφογο τρόπο την αμάθεια και πολύ περισσότερο την ημιμάθεια που είναι η χειρότερη εχθρός της γνώσης και της προόδου!

Υ.Γ. 2: Για ακόμη μια φορά θα επιβεβαιωθεί δυστυχώς ο εθνικός μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός, όταν έγραφε εύστοχα το: «Δυστυχισμένε μου λαέ καλέ και ηγαπημένε πάντοτ' ευκολόπιστε και πάντα προδομένε».

Υ.Γ. 3: Και μη χειρότερα...

* Επ. Πρ. Εμπορικού Συλλόγου Νεμέας, πτ. Πολιτικού Τμήματος Νομικής Σχολής Αθηνών, nemeahistory.blogspot.com

Η Τραπεζίτσα καίγεται, το κράτος νίπτει τις χείρας του

Εννέα μερόνυχτα. Τόσο χρειάστηκε η φωτιά στην Τραπεζίτσα της Κόνιτσας για να κάνει στάχτη περίπου 8.000 στρέμματα παρθένου δάσους – μέσα σε περιοχή Natura 2000, στην καρδιά του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου. Δάσος που, όπως λένε οι ειδικοί, θα χρειαστεί πάνω από έναν αιώνα για να αναγεννηθεί. Αν αναγεννηθεί.

Και τι έκανε η κυβέρνηση και ο κρατικός μηχανισμός όσο έκαιγε; Περιμένανε. Περιμένανε τα εναέρια μέσα να προλάβουν εκεί που δεν φτάνει δρόμος, περιμένανε το ανάγλυφο να «βοηθήσει», περιμένανε τον άνεμο να κοπάσει. Οι πυροσβέστες έδωσαν τιπάνια μάχη – αυτό δεν το αμφισβητεί κανείς. Το ζήτημα δεν είναι η δική τους μάχη. Είναι ότι τους στείλανε να τη δώσουν μόνοι, την ένατη μέρα, σε μια φωτιά που την πρώτη μέρα ακόμη έσβηνε.

Εδώ βρίσκεται το πραγματικό σκάνδαλο: όχι στη δυσκολία του βουνού, αλλά στη λογική που το θεωρεί «απόμακρο», άρα αναλώσιμο. Ένα δάσος χωρίς ψηφοφόρους, χωρίς τουριστικές μονάδες αφήνεται ήσυχα στην τύχη του. Το επιτελικό κράτος, που στη ΔΕΘ μιλούσε για «ψηφιακή κυριαρχία» και εξήγγειλε δισεκατομμύρια, ανακάλυψε ξαφνικά ότι δεν διαθέτει τα μέσα για ένα βουνό της Πίνδου.

Οι ειδικοί το έχουν πει καθαρά: Αλλάξτε τον σχεδιασμό, ενεργήστε νωρίς, ρίξτε δυνάμεις από την πρώτη ώρα. Όμως δεν γίνεται τίποτα, όχι μόνο γιατί η κυβέρνηση δεν ενδιαφέρεται αλλά γιατί κάθε καταστροφή είναι και εν δυνάμει ευκαιρία για μπίζνες. Κι έτσι, κάθε φορά ξαναγράφουμε το ίδιο άρθρο. Και το μόνο που αλλάζει είναι το όνομα του βουνού.

Μ. Α.

■ της **Ιφιγένειας Καλαντζή***

04 πολιτισμός

Δοκιμασμένες συνταγές, δίχως ανατρεπτικές αναταράξεις

Ανταπόκριση από το 49ο φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Δράμας

☛ Γιορτινή ατμόσφαιρα στη Δράμα, με τους νεαρούς κινηματογραφιστές, Έλληνες και ξένους, να πλαισιώνουν το 49ο φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, παρά τη φετινή περικοπή κονδυλίων, με αναντίστοιχη, ωστόσο ποιότητα στο Εθνικό Διαγωνιστικό Τμήμα των 30 ταινιών, όπου εκτός εξαιρέσεων παρακολουθούμε δοκιμασμένες συνταγές, δίχως ανατρεπτικές αναταράξεις. Το σταθερά άρτιο πλέον τεχνικό επίπεδο της πλειοψηφίας των ελληνικών παραγωγών, σε σκηνοθετικές λύσεις και ερμηνείες, παραμένει σταθερά «κολλημένο» σε θεματικές και σενάρια «καλλωπισμένα», που αναδεικνύουν αμηχανία, ενδεχομένως και άρνηση της πλειοψηφίας των νέων δημιουργών να αφουγκραστούν την πραγματικότητα. Για άλλη μια χρονιά, η πλειοψηφία επικεντρώνεται στις οικογενειακές και διαπροσωπικές σχέσεις, με ανώδυνες νεανικές ταινίες για τη φιλία, τη μοναξιά, την απώλεια και τον ερωτισμό, δίνοντας περισσότερο έμφαση στις συμβάσεις κινηματογραφικών ειδών.

☛ Ο ρομαντισμός του βαμπίρισμού συνταιριάζεται με λεσβιακό ερωτισμό στο «Starflyer» (Μαρίας Χατζάκου), μια παραγωγή αποκλειστικά με γυναίκες σε όλα τα πόστα, επιδράσεις από Τζάρμους και γερή ηλεκτροπόη της Μαριλένας Ορφανού, και το εντυπωσιακό σκηνοθετικά «Κερί» (Χρυσιάννας Παπαδάκη), με νουάρ ατμόσφαιρα και σουρεαλιστικές μεταβάσεις με εμβόλιμα πλάνα, από την πεζή πραγματικότητα προς το όνειρο, στην ανάμνηση-ανάκληση της πρωταγωνίστριας για μια γυναίκα που ερωτεύτηκε. Το 24λεπτο «Μη με φας» (Κωνσταντίνου Καλογρίδη) διαδραματίζεται κατά τη διάρκεια μιας νυχτερινής σκοπιάς σ' ένα στρατόπεδο της Λέσβου το 2008. Η διακοπή ρεύματος στη σκοπιά και η ιδέα του φαντάσματος κάποιου αυτόχειρα φαντάρου, στοιχειώνει την ομάδα. Με έντονες επιδράσεις από την ορολογία των φαντάρων, με γλωσσικά ιδιώματα και χαρακτηριστική επαρχιώτικη προφορά, όπως στο «Δούφα και Παραλλαγή» (1984/Περάκη), ο σκηνοθέτης δανείζεται τις συμβάσεις σκοτεινού ψυχολογικού θρίλερ, για να αναδείξει το θέμα

των αυτοκτονιών στο στρατό, με το σαρκαστικό «Θανάτω Θάνατο Πατήσια» των «Νεκροτσουλήθρα», στους τίτλους τέλους. Αντίστοιχα, απρόσμενα αντιμιλιταριστικό είναι και το 20λεπτο «Αδέσποτοι» (Αναστασίας Γκίβαλου), για έναν ζοάρη αρνητή στρατεύσης, που σκέφτεται τη συμβιβαστική λύση του τρελόχαρτου, αμφιταλαντευόμενος απέναντι στη σκληρή πραγματικότητα, καθώς κινδυνεύει να χάσει το πατρικό του, εξαιτίας των υπέρογκων προστίμων λόγω άρνησης. Δυνατές ερμηνείες, χρονικά πισωγυρίσματα και εμβόλιμα πλάνα αναδεικνύουν την απόγνωση του πρωταγωνιστή, υπό τους αντεγκράουντ συνθ-πανκ ήχους συγκροτημάτων όπως «Ξόρκι», «Διάβρωση» και «Μωρά στη Φωτιά». Φόρος τιμής στο γουέστερν αποτελεί η πρώτη 23λεπτη «Τρύπες», του 32χρονου Πέτρου Καλφαμανώλη, για δυο αδέρφια, που σκάβουν τρύπες στη μέση του πουθενά, πεπεισμένα ότι θα βρουν το θαμμένο θησαυρό του μισητού μακαρίτη πατέρα τους. Τα χαρακτηριστικά στοιχεία του είδους συμπληρώνουν η αντρική αλληλεγγύη, ξενικά ονόματα, χωμάτινοι τόνοι και σκοτεινές κόντρα φως φιγούρες. Απολαυστικοί χιουμοριστικοί διάλογοι και επιλογή αντιθετικού-συμπληρωματικού κωμικού ντουέτου τύπου Χοντρός-Λιγνός, συνδυάζονται με τη σκωπτική χρήση του «Sixteen tons», του κάντρι τραγουδιστή του '50 Τένεσι Έρνι Φορντ. Ήρωες βγαλμένοι λες από κόμικς, με σκονισμένα ρούχα εποχής και βρώμικα πρόσωπα, κοσκινίζουν το χρώμα όπως οι χρυσοθήρες, ενώ κατασκηνώνουν στο ύπαιθρο και τρέφονται με κόκκινα φασόλια, ωστόσο το κωμικό στοιχείο με μια οριακά μπεκετική νότα υποθάλλουσας ματαιότητας, αναδύει ανατρεπτική σουρεαλιστική διάθεση.

☛ Ξεχώρισε το 12λεπτο «Μια μικρή ιστορία Αντίστασης. Ιουλία Μπίμπα», τρίτη μικρού μήκους του Διαμαντή Αναστασιάδη, συγκινητικός φόρος τιμής στην άγνωστη αγωνίστρια Ιουλία Μπίμπα, που οργανώθηκε στον αντιφασιστικό αγώνα εμπνευσμένη από «τα δυο παιδιά που κατέβασαν τη ναζιστική σημαία στην Ακρόπολη» και συμμετείχε στην ανατίναξη της ναζιστικής-δωσιλογικής ΕΣΠΟ

(Εθνικής Σοσιαλιστικής Πατριωτικής Οργάνωσης), για να γίνει τελικά η πρώτη γυναίκα που καταδικάστηκε επίσημα σε θάνατο από τις κατοχικές δυνάμεις, καταλήγοντας στην Αυστρία, όπου αποκεφαλίστηκε μαζί με άλλες αντιφασίστριες. Δραματοποιημένες σκηνές εποχής ασπρόμαυρης αισθητικής συνενώνονται με αρχαικό υλικό της κατοχής, εκτός κάδρου διαλόγους και αναγνώσεις επιστολών, όπου παρακολουθούμε την σιωπηλή ηρωίδα, μεταξύ ανακρίσεων και αναδρομών στις μυστικές συναντήσεις της σ οργάνωσης σε καφενεία ή γιάφκες. Ο κατακερματισμένος αφηγηματικός χωροχρόνος σπάει την τετριμμένη βιογραφική γραφή σε 16άρι φιλμ, αποκτώντας ποιητική δυναμική, σε μια ταινία που ανακαλεί στη συλλογική μνήμη το λησμονημένο όνομα και την ανιδιοτελή αυτοθυσία μιας παραγνωρισμένης αντιστασιακής αντιφασίστριας. Ο σκηνοθέτης ανέφερε πως η αρχική ιδέα ανήκει στην ηθοποιό Κάτια Γκουλιώνη, που ενσαρκώνει η ίδια την Ιουλία Μπίμπα. Στόχος του δεν ήταν η περιγραφή των γεγονότων, αλλά η ανάδειξη του κοινωνικοπολιτικού διακυβεύματος των αναλογιών με το παρόν, ενώ ανέφερε πως ο μόνος άνθρωπος που μπορεί να ταυτίσει σήμερα με την αυτοθυσία της Μπίμπα, είναι ο απεργός πείνας για τα Προσφυγικά της Λ. Αλεξάνδρας, Αριστοτέλης Χατζής. Ο παραγωγός Γιάννης Καρπούζης αναφέρθηκε στη συγκλονιστική σύμπτωση να βρίσκονται τα γραφεία της ΕΣΠΟ στο ίδιο σημείο, όπου δολοφονήθηκε ο Ζακ, 76 χρόνια μετά. Σε αντίστοιχο μήκος κύματος κινείται και το 18λεπτο κινούμενο

σχέδιο «Μεγάλη Παρασκευή» της Λουκίας Τζωρτζοπούλου, σχεδιάστριας κόμικς, που μέσα από την αισθητική του γιαπωνέζικου μάνγκα, κάνει αναφορά στη μαζική εκτέλεση Αντιστασιακών από τους Ναζί, Μεγάλη Παρασκευή του 1944 στο Αγρίνιο, όπου δύο από τους εκτελεσθέντες ήταν Ιταλοί στρατιώτες που είχαν προσχωρήσει στις τάξεις των ανταρτών, μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας.

☛ Το χρέος της ανάδειξης της ιστορικής μνήμης επικρατεί και στη 14λεπτη ελληνοκυπριακή παραγωγή «Γιασεμί και ρόδον», τρίτη ταινία του Σπύρου Χαραλάμπους. Η Τουρκοκύπρια Ζεχρά αποφασίζει να περάσει στην άλλη πλευρά της διχοτομημένης Κύπρου, για να επισκεφτεί την Ελληνοκύπρια φίλη και παλιά γειτόνισσά της Μαρούλα, πέντε δεκαετίες μετά την τούρκικη εισβολή, για να την ευχαριστήσει που ο γιος της την γλύτωσε από την εκτέλεση, ευελπιστώντας παράλληλα να μάθει πού βρίσκεται θαμμένος ο δικός της γιος. Αυτή η συγκινητική συνάντηση αποκαλύπτει την πίκρα μιας κοινής μοίρας και ενός μοιρασμένου ανεπούλωτου τραύματος. Γυρισμένη σε φιλμ, με έντονη παλαιωμένη αισθητική, που συνενώνει αρχαικό υλικό, αναβιώνοντας την ανάμνηση της Ζεχρά, η ταινία αυτή, βασισμένη σε πραγματικά γεγονότα, από μαρτυρίες και αποκόμματα εφημερίδων, αναδεικνύει δυο γλώσσες, δυο εθνικότητες και δυο διαφορετικές θρησκείες, ανθρώπων που άλλοτε συμβίωσαν ειρηνικά και αγαπημένα, κάνοντας αναφορά και σε άλλες διχοτομημένες περιοχές σε εμπόλεμη κατάσταση, όπως η Πα-

λαιστίνη. Το αντιπολεμικό αυτό πρόταγμα του Χαραλάμπους αναφέρεται στο παρόν το λησμονημένο ανοιχτό ζήτημα των Αγνοουμένων στην Κύπρο.

☛ Στο 23λεπτο «Shift», πρώτη ταινία της Ιωάννας Σκυλογιάννη, αναδύεται ρεαλισμός στα χνάρια των Νταρντέν, σε μια σπάνια πλέον θεματική για την εργασιακή επισφάλεια στη μετα-μνημονιακή Ελλάδα. Η παραίτηση ενός από τους σερβιτόρους σ' ένα μπαρ στο κέντρο της Αθήνας, αναγκάζει την Νίνα, φοιτήτρια που βιοπορίζεται ως σερβιτόρα εκεί, να καλύψει εκτάκτως εν μέσω εξεταστικής, τη νυχτερινή βάρδια, προβληματισμένη με το κόστος επιστροφής με ταξί. Η απαράμιλλη ένταση που δημιουργείται με την αεικίνητη κάμερα να ακολουθεί διαρκώς, σε μεγάλης διάρκειας μονοπλάνα, την εξουθενωμένη ψυχικά και σωματικά πρωταγωνίστρια, στιγματίζει εργασιακό εκβιασμό και καταπίεση. Οι διαδοχικές συμβιβαστικές υποχωρήσεις καταλήγουν σε επιπλέον καθήκοντα, υπογραμμίζοντας εκμετάλλευση και έλλειψη συναδελφικής αλληλεγγύης, ενώ αναδύεται και η άτυπη ιεραρχική δομή των εργαζομένων, με έμφυλα και φυλετικά κριτήρια. Η οικονομική δυσχέρεια της ηρωίδας σε πρώτο πλάνο, στιγματίζεται από τα χρήματα, που αλλάζουν χέρια και μετριούνται επιμελώς, κάνοντας εύλογη αναφορά στο καθεστώς των πουρμπουάρ, μέχρι ένα λάθος να αναδείξει την ανισότητα που επικρατεί, αποκαλύπτοντας την έλλειψη αλληλεγγύης και την ανθρωποφαγία στον καπιταλισμό. Απόφοιτος του Τμήματος Κινηματογράφου του Α.Π.Θ. με εμπειρία ως βοηθός σκηνοθέτη, η Σκυλογιάννη μετά την προβολή, αποκάλυψε ότι στην πρώτη αυτή ταινία της βασίστηκε στη δική της εργασιακή εμπειρία, ως σερβιτόρα απ' όταν ήταν φοιτήτρι., ενώ η επιλογή της να κινηματογραφήσει την ιστορία μέσα σε 12 μονοπλάνα, εκφράζει ότι η πρωταγωνίστρια ζει στη στιγμή, επιτυγχάνοντας ζηλευτή αφηγηματική ροή.

* Η Ιφιγένεια Καλαντζή είναι θεωρητικός-κριτικός κινηματογράφου, ifigenia.kalantzi@gmail.com

πρόσωπα/πολιτισμός 04

► Γιώργος Χατζόπουλος, συγγραφέας

Λυσιάννα – Με όστρακα και θαύματα πιασμένα τα μαλλιά της

■ Συνέντευξη στον Κώστα Στοφόρο

Ο Γιώργος Χατζόπουλος με τη «Λυσιάννα», το νέο του μυθιστόρημα που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη, αποδεικνύει –ακόμη μια φορά– πως η καλή λογοτεχνία δεν έχει ηλικιακές διαβαθμίσεις.

Λόγω της έφηβης ηρωίδας, θα μπορούσε κανείς να το εντάξει στη κατηγορία «εφηβικό-νεανικό» μυθιστόρημα. Και πράγματι είναι ένα εξαιρετικό ανάγνωσμα γι' αυτές τις ηλικίες.

Όμως κι εγώ που δεν ανήκω πια εδώ και πολλά-πολλά χρόνια σε αυτή τη «κατηγορία», πραγματικά μαγεύτηκα.

Η αρχή θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια άλλη ιστορία: Μια μητέρα γιατρός με τη μοναχοκόρη της, τη Λυσιάννα έρχεται να εργαστεί σε ένα νησί που δεν κατονομάζεται αλλά θα έλεγα πως έχει στοιχεία από τις Οινούσσες και τα Ψαρά.

Το κορίτσι είναι σε αμαξίδιο μετά από ένα τροχαίο δυστύχημα στο οποίο έχασε και τον πατέρα της που οδηγούσε τη μηχανή στην οποία επέβαιναν.

Όμως με το που φτάνουν στο νησί, παράξενα πράγ-

ματα αρχίζουν να συμβαίνουν.

Ο θάνατος ενός άντρα που ψάρευε με ψαροντούφεκο, η εξαφάνιση μιας αρχαιολόγου, τυλίγονται στο μυστήριο. Ποιος κινεί τα νήματα;

Παράλληλα στο νησί ζει μια ομάδα ανθρώπων, σχεδόν όλες γυναίκες κάθε ηλικίας, κάτοικοι του «γιαλού», που μοιάζουν απόκοσμες, ζουν σε έναν δικό τους κόσμο, που τρομάζει και γοητεύει. Ποια μυστικά να κρύβουν;

Η Λυσιάννα θα ανακαλύψει παράξενες συνδέσεις μαζί τους... Θα γνωρίσει κι ένα αγόρι που τη γοητεύει από την πρώτη στιγμή και την κάνει παράτολμη.

Το μυθιστόρημα κινείται σε ατμόσφαιρα νουάρ, αλλά με πολλά στοιχεία του φανταστικού. Θα μπορούσαμε πράγματι να μιλήσουμε για ένα είδος μαγικού ρεαλισμού, που λίγοι συγγραφείς έχουν καλλιεργήσει στη χώρα μας.

Το βιβλίο έχει αναπάντεχες στροφές και εξελίξεις, αλλά αυτό που κυριαρχεί είναι κυρίως η αγάπη για τη φύση και πάνω απ' όλα για τη θάλασσα, που εκφράζονται με τον πιο όμορφο τρόπο...

► **Γράφετε ένα σύγχρονο μυθιστόρημα στο οποίο όμως ζωντανεύουν θρύλοι και μύθοι ως κομμάτι της πραγματικότητας. Γιατί αυτή η επιλογή;**

Είναι κάτι το οποίο συμβαίνει σχεδόν σε όλα τα έργα μου (σε κάποια από αυτά δίχως να το έχω προσχεδιάσει), είτε πρόκειται για νεανικά μυθιστορήματα είτε για θεατρικά ενηλίκων. Μάλλον πηγάζει από μια υπαρξιακή ανάγκη που έχω να μυθοποιώ την

πραγματικότητα είτε αυτή είναι λογοτεχνική είτε πραγματική και σχετίζεται την ανιμιστική σχέση που έχω αναπτύξει με τη φύση από μικρό παιδί και την αγάπη που τρέφω για την παράδοση.

► **Διακρίνω μια ιδιαίτερη σχέση / αγάπη για τη θάλασσα. Ήταν το βιβλίο ένας τρόπος να τη μοιραστείτε με τους αναγνώστες;**

Ακριβώς! Είμαι ένας άνθρωπος που έχω μία πολύ ιδιαίτερη σχέση με τη θάλασσα. Δεν είναι μόνο ότι μου αρέσει η θέα της, αλλά επιζητώ μία συνεχή επαφή μαζί της και με τους ανθρώπους που ζουν κοντά της. Για τέσσερις σχεδόν μήνες το χρόνο μ' ένα ψαροντούφεκο στο χέρι κολυμπώ αρκετές ώρες τη μέρα, άλλοτε επιπλέοντας στην επιφάνειά της και άλλοτε βουτώντας στο βυθό της. Η διαφορετική αίσθηση της βαρύτητας, τα χρώματα, οι ήχοι, τα ψάρια, η ακατάληπτη δύναμη των κυμάτων γεννούν μέσα μου μία παράξενη ευφορία. Δεν ξέρω, ίσως να ξυπνούν αρχέγονα συναισθήματα και ένστικτα, που σε υποβάλλουν

σε μία άλλη μαγική πραγματικότητα.

Από την άλλη γοητεύομαι πάρα πολύ από τους ανθρώπους που ζουν κοντά στη θάλασσα και τη ναυτική τους κουλτούρα. Αν τους συναναστραφέτε θα δείτε ότι –είτε είναι ψαράδες, είτε ιστιοπλόοι– έχουν μία κουλτούρα που σέβεται τη φύση, τον συνάνθρωπο, αποθεώνει την αξία της ελευθερίας και των ανοιχτών οριζόντων.

► **Το κείμενο είναι διάσπαρτο με στίχους του Σεφέρη. Γιατί θελήσατε να τους περιλάβετε;**

Πιστεύω πως το βλέμμα μας απέναντι στη φύση, στη θάλασσα, στους ανθρώπους, στην τέχνη διαμορφώνεται σιγά-σιγά ανάλογα σε ποιους ανθρώπους δίπλα έχουμε «μαθητεύσει». Από τα νεανικά μου χρόνια ακόμη θαύμασα, ερωτεύτηκα, αγάπησα το ελληνικό τοπίο, την αρχαία μας κληρονομιά και την Ελλάδα μέσα από τη ματιά του Ελύτη και του Σεφέρη. Οι «δανεικοί» στίχοι του Σεφέρη στο βιβλίο είναι ένας φόρος τιμής προς τον

ποιητή και ταυτόχρονα μία πηγή έμπνευσης – η «θάλασσα» του Σεφέρη είναι ένα πολύ ισχυρό σύμβολο που με επηρέασε και με επηρεάζει.

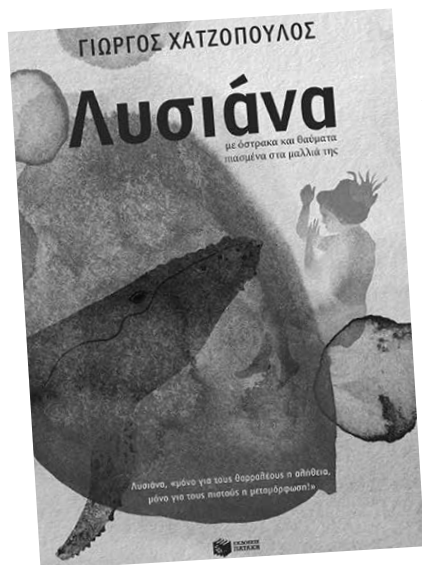
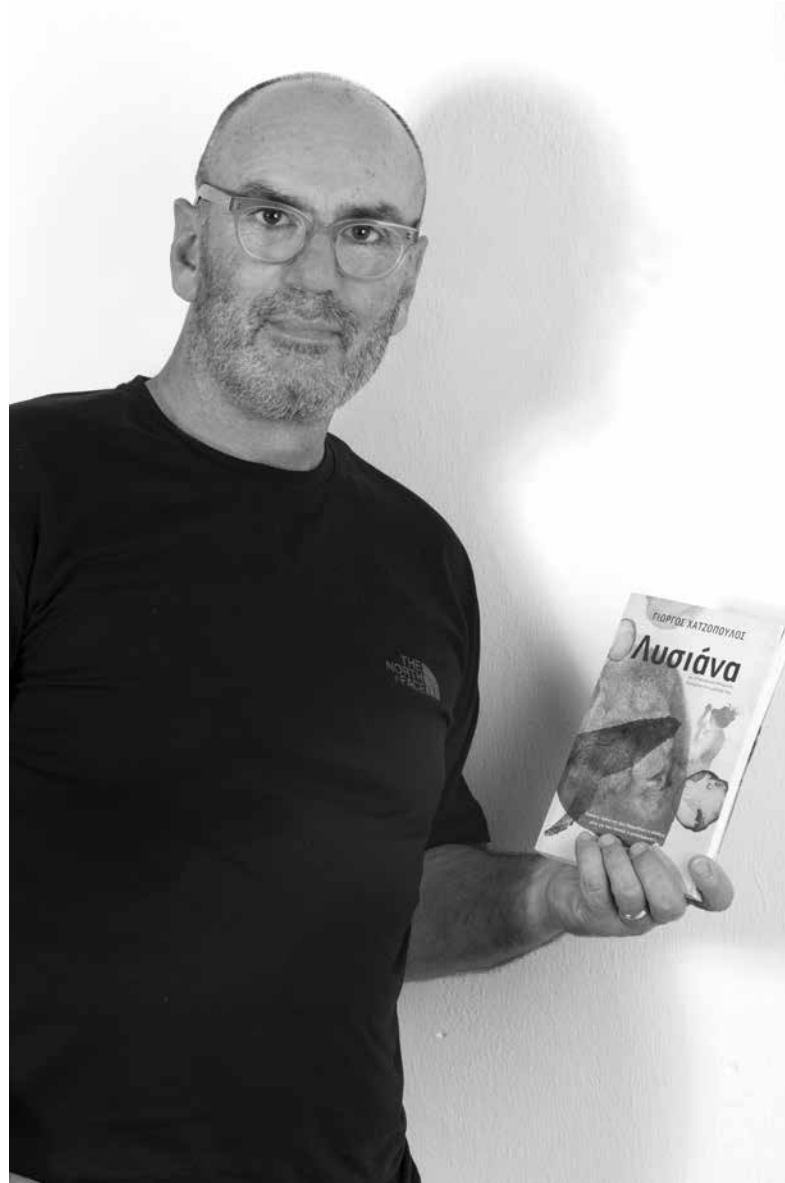
► **Το τέλος αφήνει πολλά σημεία στην ασάφεια. Σαν να μην τελειώνει εδώ η ιστορία. Ισχύει αυτό;**

Ναι, είναι αλήθεια αυτό. Αυτό συνέβη για δύο λόγους: Ο πρώτος ήταν πως δεν ήθελα το βιβλίο να εξηγεί τα πάντα με τη στεγνή λογική έτσι ώστε το «μυστικιστικό» ταξίδι της Λυσιάννας να παραμείνει ανοιχτό και ο αναγνώστης να αναγκαστεί να ενσωματώσει τον εαυτό του στον μαγικό κόσμο της Λυσιάννας και να ενεργοποιήσει τη δική του πανάρχαια ανάγκη για μυθοποίηση. Ο δεύτερος λόγος ήταν πως δεν ήθελα να σταματήσω να γράφω την ιστορία αυτού του παράξενου κοριτσιού της Λυσιάννας – θα έλεγα πως έβαλα τέλος αναγκαστικά όταν πλέον το βιβλίο έφτασε τις 300 σελίδες.

► **Πού θεωρείτε πως διαφοροποιείται σε σχέση με προηγούμενα μυθιστορήματά σας;**

Έχει πολλά κοινά στοιχεία με τα άλλα μου βιβλία: Μαγικό ρεαλισμό, έφηβη πρωταγωνίστρια (όπως και στην «Ανδών»), ατομικά ψυχολογικά τραύματα που καθορίζουν τις ενέργειες των πρωταγωνιστών, πολιτικά διλήμματα και μηνύματα...

Η «Λυσιάννα» είναι ωστόσο το πρώτο μου βιβλίο που δεν διαδραματίζεται στο ιστορικό παρελθόν, αλλά στο σήμερα, επίσης έχει μία γλώσσα πολύ πιο ποιητική και εικονοκλαστική και ταυτόχρονα πιο σύγχρονη και «άμεση». Το πιο σημαντικό ίσως είναι πως είναι το πρώτο μου βιβλίο που έχει τα στοιχεία της νουάρ αφήγησης: Η ηρωίδα είναι κυνική και μοναχική που παλεύει με τους δαίμονές της (ψυχολογικά και σωματικά τραύματα που την κρατούν ανάπηρη), η δράση συνδέεται με κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, τα όρια ανάμεσα στο καλό και στο κακό είναι θολά για όλους σχεδόν τους ήρωες, η Λυσιάννα «ντετέκτιβ» ξεκινά να λύσει μια απλή υπόθεση, αλλά καθώς ψάχνει, ανακαλύπτει πως υπάρχουν πολλά περισσότερα μυστήρια.

04 πολιτισμός & βαρβαρότητα

■ ΤΟΥ Ηρόστρατου

Μια μέρα με τον Αναξίμανδρο και τον Αναξιμένη:
Φιλοσοφία προσιτή για τα παιδιά

Με αφορμή τη κυκλοφορία του βιβλίου «Μια μέρα με τον Θαλή» της Ιώς Τσοκώνα, από τις εκδόσεις Ρώσση, είχα σημειώσει πως «η συγγραφέας αποδεικνύει πως τα καλά βιβλία για παιδιά και νέους, αφορούν κι εμάς τους ενηλίκους. Ακόμη δείχνει πως η γνώση μπορεί να γίνει διασκεδαστική, ενώ φανερώνει πόσο αξία θα είχε να μπουν στην εκπαιδευτική διαδικασία βιβλία σύγχρονων Ελλήνων συγγραφέων κι όχι ο... Σέρλοκ Χολμς που αποφάσισε το υπουργείο Παιδείας...»

Η συγγραφέας έρχεται αν συνεχίσει τον δρόμο που χάραξε με ένα νέο βιβλίο που έχει όλες τις αρετές του προηγούμενου, του οποίου αποτελεί αυτοτελή συνέχεια. «Μια μέρα με τον Αναξίμανδρο και τον Αναξιμένη» ο τίτλος και η εικονογράφηση είναι πάλι του Ιάσονα Ανδριανού, που καταφέρνει να εκφράσει μέσα από τις εικόνες του το πνεύμα και την ουσία του βιβλίου. Πίσω από τη γνώση που μεταφέρει με τόσο εύληπτο τρόπο στα παιδιά κρύβεται πολυετής έρευνα και πολύ σημαντική μεταφραστική εργασία.

Ωστόσο όπως λέει η ίδια «όλα ξεκίνησαν από μια ερώτηση που μου έκανε ο μεγαλύτερος γιος μου όταν ήταν έξι χρονών. Ήθελε να μάθει τι πίστευαν οι Αρχαίοι Έλληνες για τον κόσμο. Έψαξα να βρω κάποιο παιδικό βιβλίο και με έκπληξή μου είδα ότι δεν υπήρχε. Στράφηκα στη βιβλιογραφία των ενηλίκων συγκεντρώνοντας πληροφορίες, με σκοπό να τις κάνω προσιτές και ευχάριστες σε ένα παιδί του 21ου αιώνα. Μια μελέτη που μου πήρε πολλά χρόνια και είχε ως αποτέλεσμα την εργασία μου «Ταξιδεύοντας με τους Προσωκρατικούς» που δημοσιεύτηκε τμηματικά στο περιοδικό λόγου και τέχνης *Κινιστέρνα*. Για χρόνια έγραφα και ξαναέγραφα τα κείμενα όσο το δυνατόν πιο απλοποιημένα, αλλά συνειδητοποίησα ότι για να τραβήξει την προσοχή των παιδιών κάτι τέτοιο, θα έπρεπε να υποστηρίζεται από δυνατό σχέδιο και το περιορισμένο ταλέντο μου δεν βοηθούσε καθόλου. Αργότερα ανέλαβα να μεταφράσω στα τουρκικά το έργο του Διογένη Λαέρτιου «Βίοι Φιλοσόφων», που με συντρόφεψε πάνω από οκτώ χρόνια. Έτσι ξανασυναντήθηκα με τους παλιούς γνώριμους μου. Τους διάβασα ξανά, λέξη προς λέξη, και ένιωσα ξανά τον ενθουσιασμό που είχα νιώσει όταν τους μελετούσα. Αποφάσισα λοιπόν να μοιραστώ τον ενθουσιασμό μου αυτό με όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο, μιας και τα παιδιά μου στο μεταξύ είχαν γίνει ολόκληροι άνδρες...»

Στο νέο βιβλίο πρωταγωνιστές είναι πάλι τα δυο αδέρφια ο Ιάσωνας και ο Αϊάντας. Η δασκάλα του Ιάσωνα, η κυρία Γιολάντα παρουσίασε στη τάξη στοιχεία για τη ζωή και

τη φιλοσοφία του Αναξίμανδρου – ομολογώ πως αγνοούσα πλήθος πληροφοριών, όπως την πολύ ενδιαφέρουσα αιτιολόγηση της εξελικτικής θεωρίας από τον Αναξίμανδρο αιώνες πριν τον Δαρβίνο ή την παράξενη άποψή του για το σχήμα της Γης.

Λέγεται, σύμφωνα με το βιβλίο πως είχε προβλέψει σεισμό, «σε μια εποχή που οι άνθρωποι πίστευαν ότι το φαινόμενο αυτό είχε σχέση με τον θυμό του ηγέτη των Γιγάντων, τον Εγκέλαδο»

Όμως αν το βιβλίο έμενε μόνο στην παράθεση πληροφοριών θα ήταν κουραστικό για τους νεαρούς αναγνώστες, έτσι η συγγραφέας παρεμβάλλει σκηνές της καθημερινότητας, με τις διαμαρτυρίες για το φαγητό – «Πάλι ψάρι;» – τους καβγάδες και τις συμφιλιώσεις των παιδιών, αλλά και την υπομονετική μητέρα που βρίσκει αφορμή από τα μικρά γεγονότα να ταξιδέψει και αυτή τα παιδιά στην Ιστορία αλλά και αν μιλήσει για τον Αναξιμένη, μαθητή και διάδοχο του Αναξίμανδρου.

Όλες αυτές οι πληροφορίες και οι συγκινήσεις της ημέρας, θα οδηγήσουν τελικά σε ένα ακόμη παράξενο ταξίδι στον χρόνο, όπως είχε συμβεί και στο προηγούμενο βιβλίο. Όνειρο ή πραγματικότητα; Η Ιώ Τσοκώνα αφήνει τους αναγνώστες να σκεφτούν και να αποφασίσουν.

Έτσι ξαφνικά οι δυο ήρωες θα βρεθούν ντυμένοι με χιτώνες στην αρχαία Μίλητο! Θα συναντήσουν τη Κασσιόπη, την οικονόμο του Θαλή που θα τους μιλήσει για τον θάνατό του.

Χάρη σ' αυτή θα γνωρίσουν αρχικά και τον Αναξιμένη. Εκεί θα τους πει κάτι που θεωρώ ως σημαντικό μήνυμα για τους αναγνώστες: «Η γνώση είναι, όπως όλα τα πράγματα στον κόσμο, κάτι που εξελίσσεται. Αυτά που μαθαίνουμε από τους δασκάλους μας, οφείλουμε να τα εμπλουτίσουμε και να τα διαδώσουμε, για να πούμε ότι προσφέραμε κι εμείς κάτι στην ανθρωπότητα»...

Μαζί του θα έχουν μια μεγάλη συζήτηση, όπου μαθαίνουν όλοι στοιχεία της επιστήμης και της φιλοσοφίας του.

Στον κήπο του θα γνωρίσουν και τον δάσκαλό του τον Αναξίμανδρο, που έχει την αγωνία να μάθει να τραγουδά γιατί πιστεύει πως είναι παράφωτος. Οι φιλόσοφοι κατεβαίνουν από τα βάρη και γίνονται άνθρωποι σαν κι εμάς, που όμως έμαθαν να παρατηρούν και να σκέφτονται.

«Όλα αυτά που βλέπουμε, όλα όσα γεννήθηκαν και υπάρχουν, δημιουργήσαν ένα χρέος που θα πρέπει να το εξοφλήσουν», θα πει στα παιδιά και θα προσθέσει:

«Πρέπει να αποσυντεθούν και να ξαναδημιουργηθούν, σύμφωνα με την τάξη του χρόνου. Όλα γεννιούνται και φθείρονται ασταμάτητα με τρόπο ώστε να διατηρείται

54ο
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΒΙΒΛΙΟΥΕΚΔΗΛΩΣΗ-
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΒΙΒΛΙΟΥ

54ο Φεστιβάλ Βιβλίου

Πεδίον του Άρεως

Σκηνή: Μαλάλα Γιουσαφζάι

Δευτέρα 14 Σεπτεμβρίου

Ώρα: 19:30

η ισορροπία...»

Σκέψεις καθόλου αυτονόητες ακόμη και σήμερα στον 21ο αιώνα, πρωτοποριακές για την εποχή τους.

Μετά το μάθημα φωνητικής του Αναξίμανδρου τα παιδιά θα βρεθούν ακολουθώντας ένα σκυλάκι σε μια σκοτεινή σπηλιά και τότε θα... ξυπνήσουν!

Τι να είχε συμβεί;

Θα μείνουμε με την απορία. Πάντως αυτό που μετράει είναι το ταξίδι στον χρόνο και στη γνώση.

Στο τέλος του βιβλίου παρατίθεται μια πολύ ενδιαφέρουσα βιβλιογραφία.

Πάντα έχω την άποψη πως τέτοια βιβλία για παιδιά αξίζει να διαβάζονται από όλη την οικογένεια. Να τα διαβάζουμε μαζί, να ψάχνουμε, να θέτουμε ερωτήματα.

Το «Μια μέρα με τον Αναξίμανδρο και τον Αναξιμένη» είναι έτσι γραμμένο που

προσφέρεται και για τέτοια ομαδική ανάγνωση. Νομίζω πως είναι ένας πιο γόνιμος τρόπος να περνάμε χρόνο μαζί από το να βυθιζόμαστε σε μια οθόνη.

Αλλά και το ίδιο το περιεχόμενο, η φιλοσοφία, σε μια εποχή που πολεμά την πραγματική γνώση κι αφήνεται να καταβροχθιστεί από τις σειρήνες της Τεχνητής Νοημοσύνης που σβήνουν τη σκέψη και τη δημιουργική αναζήτηση, τέτοια βιβλία είναι εργαλεία αντίστασης...

Το καινούριο βιβλίο της Ιώς Τσοκώνα «Μια μέρα με τον Αναξίμανδρο και τον Αναξιμένη» (εκδόσεις Ε. Ρώσση) θα παρουσιαστεί στο 54ο Φεστιβάλ Βιβλίου, στο Πεδίον του Άρεως, τη Δευτέρα 14 Σεπτεμβρίου στις 19:30. Σκηνή: «Μαλάλα Γιουσαφζάι», στον χώρο του παλιού θερινού θεάτρου «Αλίκη».

χίλιες λέξεις, χίλια όνειρα, χίλιες μάχες

■ της Έρικας
Αθανασίου

Ειδική πτέρυγα

Αναπήδησε ακούγοντας τον ήχο της πόρτας που έκλεινε πίσω της. Της πόρτας που δεν θα μπορούσε να ανοίξει μόνη της. Ένωσε χέρια να την ψαχουλεύουν, μάτια να την κοιτάν, να την κρίνουν, να την κατακρίνουν. Τίποτα από αυτά όμως δεν είχε σημασία. Η σκέψη της βρισκόταν σε ένα κρεβάτι νοσοκομείου.

Μέσα από διαδρόμους με καγκελόφραχτες πόρτες οδηγήθηκε με μια σπρωξιά στον κοινόχρηστο χώρο, ενώ πίσω της άλλη μια πόρτα έκλεινε. Χέρια την άρπαξαν και αισθάνθηκε ότι θα έπρεπε να νιώσει φόβο, ήταν όμως σαν να την τύλιξαν σε μια τεράστια αγκαλιά.

Και τότε άρχισε να κλαίει. Τα χέρια την τράβηξαν, την έβαλαν να καθίσει, της έφεραν νερό. Την άφησαν να κλάψει. Στο κάτω-κάτω το είχαν περάσει όλες. Ήξεραν ότι όταν θα τέλειωνε το κλάμα θα τους έλεγε τη δική της ιστορία.

Στο μυαλό της βρίσκονταν ακόμα όλα σε θολές εικόνες. Είχαν πάει βόλτα οικογενειακώς στο πάρκο. Ο δεκάχρονος γιος τους πήγαινε μπροστά και η οχτάχρονη κόρη τους έπιανε μια το χέρι το δικό της, μια του πατέρα της, χοροπηδώντας ασταμάτητα. Τα δυο παιδιά τραγουδούσαν δυνατά επαναλαμβάνοντας με ενθουσιασμό ένα ρεφρέν.

Ξαφνικά είδαν μια χελώνα, η οποία κόντρα σε όσα λένε για τις χελώνες, έτρεχε. Τα δυο παιδιά την ακολούθησαν, συνεχίζοντας το τραγούδι της, καθώς απομακρύνονταν από το κύριο δρομάκι του πάρκου. Με τον άντρα της

είχαν κοιταχτεί πριν καθίσουν σε ένα παγκάκι, αφήνοντας τα παιδιά να ακολουθήσουν τη χελώνα. Πόσο μακριά μπορεί να πήγαιναν; Πωλητές και οι δύο, είχαν χορτάσει ορθοστασία. Άκουγαν το τραγούδι τους, που τώρα είχαν προσθέσει και κάποιον αυτοσχέδιο στίχο για τη χελώνα. Ξαφνικά μια κραυγή τους έκανε να αναπηδήσουν πριν αρχίσουν να τρέχουν προς τη μεριά της φωνής, ενώ το τραγούδι είχε σταματήσει. Η μικρή ήταν στο χώμα ενώ ένα σίδερο, ένα σίδερο που δεν είχε κανέναν λόγο να βρίσκεται σε ένα πάρκο αναψυχής, είχε διαπεράσει το πόδι της. Ο αδελφός της στεκόταν κοιτώντας με φρίκη το αίμα που έσταζε στα φύλλα. Παρά το γεγονός ότι ένιωθε την ανάγκη να ουρλιάξει, βρήκε την ψυχραιμία να δέσει το πόδι, να καθησυχάσει με γλυκιά φωνή τον μικρό, ενώ ο άντρας της τηλεφωνούσε ζητώντας βοήθεια.

Άκουσαν τη σειρήνα κι αντάλλαξαν ένα βλέμμα ανακούφισης, καθώς ο άντρας της κράταγε αγκαλιά τον γιο τους και η ίδια, γονατισμένη, κρατούσε το κεφάλι της κόρης τους.

Και τότε... τότε τους συλλάβανε. Την τράβηξαν από την κόρη της, αφήνοντας το κεφάλι της να πέσει κάτω, τράβηξαν τον γιο τους από την αγκαλιά του πατέρα του και τους συλλάβανε για παραμέληση ανηλίκου. Είχε φτάσει πρώτα το περιπολικό, υπήρχαν εξάλλου άφθονα. Στα ασθενοφόρα υπήρχε έλλειψη, θα ερχόταν αργότερα.

Είπε την ιστορία της, σαν να μην είχε συμβεί στην ίδια. Ήθελε να προσθέσει ότι κανείς δεν φαινόταν να ενδιαφέρεται για το ποιος είχε αφήσει ένα φονικό σίδερο στη μέση ενός πάρκου που έπαιζαν καθημερινά παιδιά. Περίμενε να δει εκφράσεις φρίκης από τις άλλες γυναίκες, είδε όμως απλώς εκφράσεις συμπαραστάσης. Και τότε άκουσε τις δικές τους ιστορίες. Ιστορίες που

έμοιαζαν με τη δική της.

– Είσαι στην πτέρυγα των μητέρων, απάντησε κάποια στο ερωτηματικό της βλέμμα. Όλες για παραμέληση ανηλίκων.

– Και υπάρχουν πατέρες; ρώτησε διστακτικά.

– Στην πτέρυγα των πατέρων, απάντησε κάποια.

– Και τα παιδιά μας; τόλμησε να ρωτήσει.

– Σε νοσοκομεία, είπε η μία.

– Σε ιδρύματα, πρόσθεσε μια άλλη.

– Σε νεκροταφεία, είπε σιγανά μια τρίτη.

Και τότε άρχισαν όλες μαζί να κλαίνε, σαν χορός αρχαίου δράματος, σαν μια παράσταση που είχαν ξαναπαίξει. Η ιστορία άλλαζε μόνο στις λεπτομέρειες. Μια πισίνα, μια κούνια, ένα χέρι που ξέφυγε στη μέση του δρόμου, ένα αυτοκίνητο που βγήκε από την πορεία του.

Το βράδυ ονειρεύτηκε την κόρη της μόνη σε ένα κρεβάτι νοσοκομείου. Μόνη της να φωνάζει τη μαμά της, όπως έκανε κάθε φορά που ανέβαζε πυρετό ή πόναγε η κοιλιά της. Να φωνάζει «μαμά» και να αναρωτιέται γιατί δεν ήταν κοντά της, γιατί την είχε εγκαταλείψει.

Ονειρεύτηκε τον γιο της να μένει ξύπνιος, φοβισμένος, ανάμεσα

σε άγνωστα παιδιά, σε ένα άγνωστο δωμάτιο. Τον γιο της που από μικρούλης ήθελε να κοιμάται μόνος του με ένα φωτεινό αρκουδάκι να δίνει λάμψη στο δωμάτιο.

– Πότε θα μας αφήσουν; ρώτησε το επόμενο πρωί με μαύρους κύκλους κάτω από τα μάτια της. – Όταν θα είναι αργά, είπε κάποια δίπλα της.

– Μην την τρομάζεις, μπορεί τα πράγματα να πάνε καλά για αυτήν, είπε μια ηλικιωμένη, διευκρινίζοντας ότι στην πτέρυγα φιλοξενούνταν και γιαγιάδες. – Καλύτερα να το πάρει απόφαση από την αρχή, είπε μια άλλη, ρουφώντας ηχηρά ένα ρόφημα που έμοιαζε με καφέ.

Όλες κοίταξαν μια άλλη που μάλλον είχε τον ρόλο να εξηγεί πώς είχαν τα πράγματα.

– Κάποια στιγμή θα δικαστείς και ίσως αθωωθείς, ίσως όχι. Μέχρι τότε όμως το πιο πιθανό είναι ότι θα έχεις χάσει τη δουλειά σου. Οι περισσότερες την χάσαμε. Θα την χάσεις γιατί θα αντικατασταθείς όσο είσαι μέσα ή απλώς δεν θα τους κάνεις μετά τη φυλακή.

Η γυναίκα σταμάτησε να πάρει μια ανάσα κι αυτή σκέφτηκε την υποχρέωση που είχε κάθε φορά που έφευγε από το μαγαζί που

δούλευε να ανοίγει την τσάντα της, αποδεικνύοντας ότι δεν είχε κλέψει τίποτα. Αμφέβαλε αν θα μπορούσε να γυρίσει πίσω.

– Αφού δεν θα έχεις δουλειά, κάτι που θα έχει συμβεί και στον άντρα σου, δεν θα μπορείτε να πληρώνετε τους λογαριασμούς, ίσως χάσετε το σπίτι σας. Τότε οι Αρχές θα αποφανθούν ότι δεν μπορείτε να παρέχετε ένα αξιοπρεπές περιβάλλον στα παιδιά σας κι έτσι θα σας τα πάρουν. Θα ταβάλουν σε κάποιο ίδρυμα, όπου θα εξασφαλίσουν ότι θα μορφωθούν με τον σωστό τρόπο. – Θα μάθουν να υπακούουν, πρόσθεσε μία.

– Να ακολουθούν τους κανόνες. – Να θεωρούν τους γονείς τους εγκληματίες.

– Τότε μάλλον θα κάνετε κάποια απεγνωσμένη κίνηση να τα πάρετε πίσω και θα βρεθείτε πάλι εδώ. Η γυναίκα κοίταξε γύρω της τις γυναίκες που ετοιμάζονταν να πάνε σε κάποια από τις εργασίες που τους είχαν ορίσει. Ήταν ιδιωτική η φυλακή και εάν ήθελαν να τους παρέχουν τα απαραίτητα για τη διαβίωση έπρεπε να δουλεύουν.

– Υπάρχει κατάσταση στη φυλακή, της είπε η φύλακας. Με την εμπειρία σου μάλλον θα εργαστείς εκεί.

Σας καλούμε να γίνετε συνοδοιπόροι στο λογοτεχνικό / πολιτικό ταξίδι. Τα κείμενά σας μπορείτε να τα στέλνετε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: stoforos@yahoo.com (Κώστας Στοφόρος)

ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ ΙΔΕΩΝ

Περιπτεράς: **Στέλιος Ελληνιάδης**
defimag@otenet.gr
elliniadis.wordpress.com

Δύση: Πολιτική από άχρηστους και τραμπούκους

Ο Jeffrey Sacks, από τους πιο αξιοσέβαστους παγκοσμίως αναλυτές, ο πανεπιστημιακός με την μεγάλη ευρύτητα γνώσεων, την μακροχρόνια εμπειρία από την άμεση συμμετοχή στη διαχείριση σημαντικών διεθνών κρίσεων, την αξιοζήλευτη αντικειμενικότητα στη θεώρηση των διακρατικών αντιπαραθέσεων και τον συμβουλευτικό προς κάθε πλευρά ρόλο του, το εκσυγχρονιστικό του πνεύμα και την ακούραστη δραστηριότητα για την ειρήνη και την απόλεμη συνεργασία λαών και κρατών, φέτος το καλοκαίρι, έκανε οδικώς με ένα κινέζικο ηλεκτρικό αυτοκίνητο μια διερευνητική διαδρομή 15.000 χιλιομέτρων από τη Ρώμη ως το Χονγκ Κονγκ διασχίζοντας Ιταλία, Σλοβενία, Κροατία, Σερβία, Βουλγαρία, Τουρκία, Γεωργία, Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν και Κίνα. Κι αυτά που είδε στην κεντρική Ασία επιβεβαίωσαν την πρόβλεψη που είχε διατυπώσει στην έκθεση με τίτλο *Emerging Asia* που είχε εκπονήσει το 1995-1997 για λογαριασμό της Asian Development Bank: σε τριάντα χρόνια η Ασία θα έχει προλάβει σε επίπεδο ανάπτυξης τη Δύση! Όπερ και εγένετο. Ο Sacks δεν είναι ο μόνος δυτικός αναλυτής που έχει καταφέρει να ξεφύγει από τη στερεότυπη οπτική με την οποία η Δύση εξακολουθεί να βλέπει τον εαυτό της και τον υπόλοιπο κόσμο, αλλά είναι πολύ περισσότεροι οι αναλυτές που δεν μπορούν ή αρνούνται να κατανοήσουν τη νέα πραγματικότητα παρ' όλο που τα στοιχεία που έχουν σήμερα στη διάθεσή τους είναι πολύ πιο ενημερωμένα και πιο εμφανή από τα στοιχεία που είχε ο Sacks το 1995.

Κι αυτή η μαζική δυστοκία εκ πρώτης όψεως φαίνεται ανεξήγητη. Σίγουρα παίζουν ρόλο πολλοί παράγοντες. Ο δυτικός τρόπος σκέψης δεν είναι απλώς μια επιλογή. Είναι μια κοσμοθεωρία, ένα πυρηνικό συστατικό στοιχείο, γενεσιουργό και δυναμικό, του δυτικού οικοσυστήματος. Δεν υφίσταται Δύση χωρίς τον δυτικό τρόπο σκέψης που σημαίνει ότι για να σκεφτεί κανείς διαφορετικά, να αποδεχτεί άλλες οπτικές και άλλα κριτήρια αξιολόγησης, πρέπει να αποκολληθεί απ' αυτόν, να βγει έξω από την περίφραξή του. Να βγει έξω από το οικοσύστημα στο οποίο έχει ο ίδιος γεννηθεί και διαμορφωθεί, που το έχει υπηρετήσει και μέσα στο οποίο καλλιέργησε και ανέπτυξε τις κοσμοαντιλήψεις του. Δηλαδή, πρέπει να βγει από τα ρούχα του! Άνθρωποι, όμως, που έχουν λειτουργήσει και ευδοκιμήσει μέσα σ' αυτό το οικοσύστημα εκ γενετής, που έχουν άμεσα ή έμμεσα προωθήσει τις ιδέες και τις πρακτικές του και έχουν δεσμευτεί απ' αυτές, ιδεολογικά,

ηθικά, κοινωνικά και επαγγελματικά, δεν είναι εύκολο να τις απαρνηθούν ή έστω να τις ανασκευάσουν ριζικά. Και πολύ πιο δύσκολο να τις αντικαταστήσουν με άλλες που βρίσκονται σε αντίθετη κατεύθυνση και επιφέρουν επώδυνες αναθεωρήσεις και ανατροπές. Ακόμα κι ο παράγοντας συνήθεια επενεργεί αποτρεπτικά σε κάθε άνθρωπο για οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή. Μόνο όταν αρχίσει κανείς να ξανοίγεται από το οικοσύστημα στο οποίο μεγάλωσε και εκπαιδεύτηκε, τιθασεύοντας βήμα-βήμα τον μονοδιάστατο προσανατολισμό του, αρχίζει να αντιλαμβάνεται την ύπαρξη και άλλων τρόπων σκέψης και άλλων οικοσυστημάτων όχι κατώτερων από το δικό του, απλά διαφορετικών.

Μαύρο-άσπρο

Έβλεπα ένα φιλμάκι με τον πυγμαίχο Μοχάμεντ Άλι ή Κάσιους Κλάιν να εξηγεί πώς στο δυτικό τρόπο σκέψης το «μαύρο» συμβολίζει πάντα το κακό. Μαύρη αγορά, μαύρη λίστα, μαύρο πρόβατο, μαύρη μέρα, μαύρη επέτειος, μαύρη μοίρα, μαύρη ψυχή, μαύρες γάτες, μαύρη γραβάτα, μαύρη μαγεία, μαύρος θάνατος, μαύρη μαυρίλα και «είναι» όλα μαύρα» που λέει και το τραγούδι. Κι ο Χριστός απεικονίζεται λευκός, κατάξανθος και γαλανομάτης κι ας είναι από τη Μέση Ανατολή που αυτό το είδος δεν είναι το πιο αντιπροσωπευτικό. Και τα περισσότερα της ειρήνης είναι λευκά, όπως και η Παναγία, ενώ οι νεκροθάφτες φορούν μαύρα και ο Διάβολος είναι υποχρεωτικά μαύρος κι άραχνος!

Μπορεί κανείς, λοιπόν, πιάνοντας μόνο αυτή την εύχρηστη για να κατανοηθεί περίπτωση, μια λεπτομέρεια στο όλο κατασκευάσμα, να συνειδητοποιήσει τι ρόλο παίζουν πάμπολλα τέτοια ορατά και αόρατα άγκιστρα του οικοσυστήματος στη διαμόρφωση των αντιλήψεων και των συμπεριφορών μας έναντι των ανθρώπων

με μαύρο δέρμα χωρίς καν να αντιλαμβανόμαστε ότι αυτά, και τα πιο «αθώα», εκπορεύονται από τον ρατσιστικό πυρήνα του δυτικού οικοσυστήματος.

Κι αυτό συμβαίνει εκτενέστερα με ένα τεράστιο πλέγμα δεδομένων που υποστηρίζεται από τις κυβερνήσεις και το πολιτικό προσωπικό, από την οικογένεια και το κοινωνικό περιβάλλον, από την εκκλησία, την εκπαίδευση, τη λογοτεχνία, τις τέχνες, τη φιλοσοφία, ακόμα και από τις θετικές επιστήμες που εργαλειοποιούνται για να στηρίξουν το οικοσύστημα, για να μην διαταραχτεί η ιεραρχική σχέση εξουσιαστών και εξουσιαζόμενων και να μην αμφισβητηθεί η αποικιοκρατική κυριαρχία των ανώτερων δυτικών ανθρώπων επί των κατώτερων της υπόλοιπης ανθρωπότητας. Υπήρξε εποχή, ιδίως κατά τις πρώτες δεκαετίες μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, που πολλά από τα δεδομένα του δυτικού οικοσυστήματος, πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά, αμφισβητήθηκαν σοβαρά και εκ των έσω. Αλλά έκτοτε, η αμφισβήτηση αυτή υποχώρησε και εντάθηκε μία επιτροπή σε πιο συντηρητικές απόψεις και επιλογές των κοινωνιών. Για την ερμηνεία αυτής της αναστροφής, όμως, δεν επαρκεί η επίκληση των προβλημάτων διαβίωσης που απασχολούν τις δυτικές κοινωνίες. Κατά τη γνώμη όλο και περισσότερων αναλυτών, η βασικότερη αιτία πηγάζει από το γεγονός ότι ο δυτικός κόσμος βρίσκεται ήδη σε φάση παρατεταμένης παρακμής και όχι απλά κρίσης που θα ξεπεραστεί οσονούπω.

Δεν πάει

Αυτή τη διαπίστωση, βέβαια, δεν την συμμερίζονται οι θιασώτες του συστήματος, οι επωφελούμενοι από τον τρόπο που είναι οριοθετημένη η κοινωνία, αλλά και όσοι, ακόμα και μη ανήκοντες στις προνομιούχες κατηγορίες, είναι βαθιά διαποτισμένοι από τις αντιλήψεις που είναι

συστατικές του οικοσυστήματος. Ακόμα και αντιφρονούντες που αντιδρούν στις πολιτικές που εφαρμόζονται και στην καθημερινή πορεία της Δύσης, αλλά έχουν εντωμεταξύ γίνει και οι ίδιοι, κι ας μην το παραδέχονται, μέρος του προβλήματος, θύματα ή εξαρτήματα της παρακμής. Αριστερόφωνοι που κρίνουν τους άλλους με κριτήρια που δεν διαφέρουν πολύ από τα κριτήρια που έχουν οι δεξιόφωνοι, μη θρησκευόμενοι που π.χ. έχουν κάκιση γνώμη για το Ισλάμ και επεικέστερη για τον Χριστιανισμό παρ' όλο που αυτός είναι ασυναγώνιστος σε βία και εξαναγκασμό, δημοκράτες που δικαιολογούν ως το μη χείρον βέλτιστον τα φιλοπόλεμα ολιγαρχικά με επάλειψη δημοκρατικού επιχρίσματος αστικά καθεστώτα, κομμουνιστογενείς που κρίνουν ακόμα τις απελευθερωτικές προσπάθειες των άλλων λαών με βάση τις δικές τους προδιαγραφές οι οποίες έχουν πλήρως εκπέσει παγκοσμίως εδώ και αρκετά χρόνια!

Σήμερα, η προτεραιότητα είναι σαφής, κι ας μην την βλέπουν. Και η προοδευτική αντίληψη και στάση είναι να αγωνίζεσαι ενάντια στην ασθμαίνουσα αλλά εξαιρετικά επιθετική δυτική αποικιοκρατία. Αυτή η πάλη βρίσκεται στο επίκεντρο της ιστορικής φάσης που διανύει η ανθρωπότητα. Δεν είμαστε στη φάση των σοσιαλιστικών/κομμουνιστικών επαναστάσεων. Ούτε, βέβαια, αυτό συνεπάγεται ότι την αρνούμαστε προοπτικά.

Η δυτική αποικιοκρατία προσπαθεί να διατηρήσει ό, τι της έχει απομείνει από την περίοδο της ακμής της. Και το προσπαθεί με τα μέσα που ανέκαθεν χρησιμοποιούσε, ενισχυμένα με τις εξελιγμένες τεχνολογίες που διαθέτει, για να επιβληθεί στους άλλους προκειμένου να συνεχίσει να τους εκμεταλλεύεται στο διηνεκές. Δεν έχει πια την ισχύ που είχε άλλοτε, αλλά δεν παραιτείται κιόλας από την προσπάθεια, γιατί έτσι συσσωρεύσε τα τελευταία πεντακόσια χρόνια αμύθητα πλούτη, ασκώντας άνευ ορίων βία κατά παντός, μέχρι την καθυπόταξη των άλλων και τη λεηλασία των υλικών και άυλων αγαθών τους. Ίσως, εκτός απροόπτου, ο τρέχων αγώνας των λαών να είναι ο τελειωτικός για το κλείσιμο της εποχής της αποικιοκρατίας. Δεν είναι καθόλου εύκολο, αλλά είναι ιστορική αναγκαιότητα. Η ανθρωπότητα ωριμάζει, αναστοχάζεται και η αναγκαιότητα της βγαίνει αυθόρμητα: Δεν πάει άλλο!

Ροκανίδια

Το δυτικό οικοσύστημα είναι σε παρακμή. Εξάντλησε σε μεγάλο βαθμό την προίκα του και ακυρώνει χρόνο με το χρόνο το

«Ας ανθίσουν εκατό λουλούδια»

λόγο ύπαρξής του. Ή θα μετασηματιστεί εκ θεμελίων ή θα αποκαθλώνεται βασιανιστικά και αιματηρά. Δεν μπορεί πια να παίρνει τζάμπα τα αγαθά των άλλων και έχουν λιγοστέψει πάρα πολύ τα αγαθά που η Δύση είχε να τους προσφέρει. Πλέον, η υπόλοιπη ανθρωπότητα, το 88% του πληθυσμού της γης, χτίζει τις συνθήκες που θα μπορεί εφεξής να ζήσει χωρίς τη Δύση. Κι αυτό τρελαίνει τους Δυτικούς! Όχι μόνο γιατί είναι αλαζόνες και άπληστοι, αλλά και γιατί, επί της ουσίας, δεν μπορούν να διατηρήσουν το επίπεδο ζωής τους χωρίς την πλούσια λεία που αποσπούσαν επί αιώνες από τους εξαρτημένους υποτελείς! Τους νάρκωσε η αφθονία τους, η υπεροψία και η μεγαλομανία τους και αγνόησαν τις ζυμώσεις που γίνονταν στην Παγκόσμια Πλειοψηφία, παρ' όλο που δεν σταμάτησαν ποτέ να ασκούν βία σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης. Ακόμα κι όταν ηττούνταν σε μια σύγκρουση με κάποιον από τους υποτελείς λαούς, η κοσμοαντίληψή τους δεν επέτρεπε μια εναργέστερη ανάλυση της κατάστασης. Τους ήταν αδιανόητο ότι η ηγεμονία τους θα κουτσουρευόταν μέχρι που θα τους έμεναν μόνο κάτι ροκανίδια... Έχασαν έτσι την ευκαιρία είτε να προσαρμοστούν ομαλά στη νέα πραγματικότητα διασώζοντας και τον εαυτό τους είτε να προβούν σε ακόμα μεγαλύτερη βία για να παρεμποδίσουν αποτελεσματικά τη δυσμενή γι' αυτούς εξέλιξή της. Ακόμα και σήμερα που η νέα πραγματικότητα έχει βλαστήσει και είναι πασιφανής, η δυστοκία τους να την αποδεχτούν αποδεικνύει την ποιότητα της σήψης τους.

Εθελουφλία

Όταν το 1945 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών είχε 45 κράτη-μέλη. Σήμερα, ο ΟΗΕ έχει 193 κράτη-μέλη. Χρειάζεται καλύτερη απόδειξη για την εθελουφλία της Δύσης; Που δεν είδε πού μπορεί να οδηγήσει αυτό σε βάθος χρόνου; Τα κράτη πολλαπλασιάστηκαν, και χρειάστηκαν αρκετές δεκαετίες για να συμβεί αυτό, επειδή σταδιακά αποκτούσαν την ανεξαρτησία τους, εν όλω ή εν μέρει, όλο και περισσότερες χώρες που ως αποικίες δεν είχαν κανένα δικαίωμα, δεν είχαν καμία νομική οντότητα, δεν αποτελούσαν αυτοκυβερνώμενα κράτη και δεν αναγνωρίζονταν ως τέτοια για να γίνουν δεκτά ως μέλη του ΟΗΕ. Ο δρόμος για να φτάσουν να γίνουν μέλη του ΟΗΕ δεν ήταν στρωμένος με ροδοπέταλα. Χύθηκε πολύ αίμα και έγιναν τεράστιες καταστροφές. Οι αποικιοκρατικές μητροπόλεις έκαναν τα πάντα για να αποτρέψουν ή να καθυστερήσουν αυτή την ομαλοποίηση. Εκατομμύρια νεκρούς, ακρωτηριασμένους και παραμορφωμένους από τα χημικά κόστισε στους λαούς του Βιετνάμ, της Καμπότζης και του Λάος ο αγώνας για την εκδίωξη των Γάλλων, των Αμερικάνων και των συμμάχων τους από την Ινδοκίνα το 1975. 150 χρόνια αιμορραγούσαν οι Αλγερινοί μέχρι να καταφέρουν να εκδιώξουν τους Γάλλους και να γίνει

μέλος του ΟΗΕ η Αλγερία το 1962. Και η λίστα περιλαμβάνει δεκάδες χώρες που δεν αναγνωρίζονταν ή εμποδίζονταν να γίνουν κράτη από τις δυτικές μητροπόλεις. Ενδεικτικά, το 1960, από τις 17 χώρες που έγιναν δεκτές στον ΟΗΕ οι 16 είναι αφρικανικές και η 17η είναι η Κύπρος, που και σ' αυτήν έστησαν κρεμάλες οι Βρετανοί αποικιοκράτες για να εμποδίσουν την αυτοδιάθεσή της! Ακόμα και η πελώρια Κίνα έγινε δεκτή ως μέλος του ΟΗΕ μόλις το 1971 όταν οι ΗΠΑ ήσαν το βέτο τους, μαζί με πέντε -από τα μικρότερα στον κόσμο- ασιατικά κράτη! Και η Ζιμπάμπουε, πρώην αποικιοκρατική Ροδεσία, έγινε δεκτή το 1980 και η Ναμίμπια που υπέστη και τη γενοκτονία των ιθαγενών της από τους Γερμανούς, το 1990! Οι περισσότερες μη έγκαιρες αναγνωρίσεις οφείλονται στο βέτο που ασκούν οι ΗΠΑ, η Βρετανία και η Γαλλία στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, συχνά κόντρα στις θετικές αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης οι οποίες δεν μπορούν, όμως, να υπερκεράσουν το βέτο των μόνιμων μελών του Συμβουλίου. Είναι κι αυτό άλλο ένα από αμέτρητα μέσα, από τα πιο σκληρά και ύπουλα ως τα πιο ήπια και εξωραϊσμένα, που οι μητροπόλεις χρησιμοποιούν για να επωφελούνται οι ίδιες εμποδίζοντας ταυτόχρονα την πρόοδο της ανθρωπότητας στο σύνολό της.

HOW BIG IS AFRICA?

Παραποίηση

Με την ευκαιρία, αισθάνθηκα σαν να με άκουσε κάποιος που μιλάω και γράφω για το θέμα εδώ και χρόνια, όταν το Τόγκο, μια από τις πιο άγνωστες και πιο μικρές χώρες της Αφρικής, με κάτι λιγότερο από τη μισή έκταση της Ελλάδας και πληθυσμό στα οκτώ εκατομμύρια, αποικία των Γερμανών από το 1884 ως το 1914 και των Αγγλογάλλων στη συνέχεια μέχρι το 1960 που έγινε δεκτή στον ΟΗΕ ως ανεξάρτητο κράτος, υπέβαλε για ψήφιση στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το αίτημα για τη διόρθωση των καθιερωμένων παγκόσμιων χαρτών Μερκάτορ στους οποίους παρουσιάζεται μειωμένο το μέγεθος της Αφρικής, της Νότιας Αμερικής, της Κίνας κ.ά. σε σχέση με την Ευρώπη και τις ΗΠΑ! Ανεξάρτητα από τους τεχνικούς λόγους που υφίστανται γι' αυτή την παραμόρφωση, που χρονικά συμπίπτει με την έναρξη των εκστρατειών των μητροπόλεων για την κατάκτηση εδαφών ανά τον κόσμο, η εντύπωση που καλλιεργήθηκε επί πέντε αιώνες βόλευε απολύτως τις αποικιοκρατικές δυνάμεις καθώς τα κράτη τους εμφανίζονταν πολύ μεγαλύτερα από όσο είναι. Για να καταλάβει κανείς καλύτερα τι σημαίνει αυτό, στους χάρτες, η Γροιλανδία φαίνεται περίπου ίση με την Αφρική ενώ είναι 14 φορές μικρότερη και σχεδόν διπλάσια από την Κίνα που είναι 4,5 φορές

μεγαλύτερη! Στις πραγματικές τους διαστάσεις, η Αφρική είναι τόσο μεγάλη που μπορεί να χωρέσει ολόκληρη την Κίνα, τις ΗΠΑ, την Ινδία και το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης μαζί, αλλά αυτό το μέγεθος δεν της αποδίδεται!

Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κογκό εμφανίζεται σαν μία μεσαίου μεγέθους χώρα ενώ έχει το μέγεθος ολόκληρης της Δυτικής Ευρώπης! Το ίδιο συμβαίνει και με την Ινδονησία, ενώ η Ινδία που εμφανίζεται μικρότερη από τη Σκανδιναβία είναι τρεις φορές μεγαλύτερη, η Βραζιλία που εμφανίζεται μικρότερη από την Αλάσκα είναι 5 φορές μεγαλύτερη και η Νότια Αμερική που εμφανίζεται ισομεγέθης με την Ευρώπη ή τη Βόρεια Αμερική είναι στην πραγματικότητα σχεδόν διπλάσια!

Το ψήφισμα με τίτλο «Διορθώστε το χάρτη» πέρασε με 164 ψήφους υπέρ, 6 αποχές και μία κατά που δεν είναι άλλη από την ψήφο των ΗΠΑ! Αλλά μ' αυτό το αμερικάνικο βέτο, της μιας ψήφου, το ψήφισμα δεν μπορεί να έχει υποχρεωτική εφαρμογή. Πάντως, όλοι συμφώνησαν ότι η υπερψήφιση του αποτελεί μια ακόμα σημαντική νίκη στον μετ' εμποδίων δρόμο για το ξήλωμα της αποικιοκρατικής κυριαρχίας που έχει βάλει το βρώμικο χέρι της στο κάθε τι.

Στους τραμπούκους

Μέρα με τη μέρα, παγκοσμίως, αυξάνονται οι φωνές που υποστηρίζουν ότι όλο το πολιτικό σύστημα της Δύσης τελεί υπό κατάρρευση. Οι επικαλούμενοι τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη και την ειρήνη πολιτικοί, δεξιοί, κεντρώοι και αριστεροί, έχουν ξεφτιλίσει τους θεσμούς στο έπακρο, άλλοι από δόλο κι άλλοι από ανεπάρκεια, πολλοί κι απ' τα δύο, εξωθώντας τους πολίτες στον τραμπούκο της γειτονιάς, στον κάθε χρυσαυγίτη, στους καλοντυμένους ακροδεξιούς στη Γερμανία, στον Μιλέι με το ηλεκτρικό πριόνι στην Αργεντινή, στον Νετανιάχου τον σφαγέα στη Μέση Ανατολή και στον Τραμπ με τη μαφία των τεχνοφασιστών στις ΗΠΑ! Απογοητευμένοι, τσαντισμένοι και ανασφαλείς, οι πολίτες, μαγαρισμένοι κι αυτοί από τη μακροχρόνια εξαπάτηση, παραπληροφόρηση και άμεση ή έμμεση, μικρή ή μεγάλη συμμετοχή στη λαφυραγώγηση της ανθρωπότητας, πού αλλού θα έστρεφαν την οργή και την αποδοκιμασία τους, με δεδομένο ότι η επίσημη Αριστερά έγινε τόσο πολύ καθεστωτική και άκαιρη που διαλύθηκε ή αφομοιώθηκε από το παρακμάζον σύστημα άδοξα και ταπεινωτικά; Και με τους πιο πολλούς διανοούμενους να παιδεύονται με αναλυτικά εργαλεία παλιομοδίτικα, τόσο αυτοί που ενσωματώθηκαν ή κράτησαν μικρές αποστάσεις από την καθεστηκυία τάξη όσο κι αυτοί που συνεχίζουν να αντιδρούν αλλά δεν έχουν αντιληφθεί ότι φράκαραν τα πρότυπα τους και βρέθηκαν εκτός φάσης!

Σκίτσο του Δημήτρη Γεωργοπάλη

αραδιαστά

Στον βωμό ενός σόου

Δύο άντρες μπήκαν σε ένα αεροσκάφος μισού αιώνα και δεν γύρισαν. Ο Επισμηναγός Ιωάννης Μπλέσιος, σαράντα χρονών, πατέρας ενός παιδιού. Ο Σμηναγός Δημήτριος Πέτρου, τριάντα επτά. Έμπειροι, και οι δύο. Το Σάββατο 5 Σεπτεμβρίου, στις 14:55, το F-4E Phantom τους κατέπεσε τρία ναυτικά μίλια από την Τανάγρα – μέσα στο Athens Flying Week. Ένα σόου. Εισιτηριοφόρο. Ιδιωτικό. Ένα θέαμα που στήνεται από το 2012, με μνημόνιο δεκαετούς συνεργασίας υπογεγραμμένο το 2017, μέσα σε ενεργή στρατιωτική βάση. Τα αίτια, μας λένε, διερευνώνται. Σωστά. Ας τα περιμένουμε. Όμως υπάρχει ένα ερώτημα που δεν χρειάζεται πόρισμα: Γιατί δύο πιλότοι πετούν ένα μαχητικό που βγήκε στη γραμμή παραγωγής τη δεκαετία του '60, πάνω από ένα πλήθος που πλήρωσε εισιτήριο για ελιγμούς; Οι στρατιωτικές πηγές σπεύδουν να καθουχάσουν. Το Phantom ήταν «απολύτως αξιόπλοο», πέρασε όλους τους ελέγχους, και η συμμετοχή του ήταν «πτήση διέλευσης» κι όχι επίδειξη. Λες και η διάκριση παρηγορεί κανέναν. Λες και το «αξιόπλοο» ακούγεται το ίδιο μετά τη συντριβή. Κράτησαν το τιμόνι ως το τέλος, απομακρύνοντας το φλεγόμενο μηχανήμα από τους θεατές. Πέθαναν προστατεύοντας ακριβώς το κοινό για το οποίο ανέβηκαν. Αυτό είναι ηρωισμός. Δεν είναι όμως άλλοθι.

Γιατί ο ηρωισμός εδώ σκεπάζει μια επιλογή: Να μετατρέψουμε τα γερασμένα μηχανήματα σε ατραξιόν, τους άντρες μας σε ακροβάτες, το πένθος σε τριήμερο πρωτόκολλο. Ο υπουργός εξέφρασε «Βαθύτατη θλίψη». Ναι, αλλά η θλίψη δεν είναι ευθύνη. Σε ποιον ανήκει η πολιτική, και όχι μόνο, ευθύνη που δύο στρατιωτικοί σκοτώθηκαν εν ώρα ιδιωτικών επιδείξεων; Ακούτε κ. υπουργέ ή μόνο ασχολείστε με τα θέματα της διαδοχής στο κόμμα σας;

Μ.Α.

■ εν τέλει

Πρώτο κουδούνι, ξεχασμένες προτεραιότητες

■ **ΤΟΥ Δημήτρη Γκάζη**

Κάθε Σεπτέμβριο ακούμε ότι η παιδεία αποτελεί εθνική προτεραιότητα. Η φετινή σχολική χρονιά προσφέρει έναν απλό τρόπο να ελέγξουμε αυτή τη διαβεβαίωση. Αρκεί να κοιτάξουμε πού μένει ο εκπαιδευτικός, πώς καλύπτονται οι ανάγκες του σχολείου και τι τελικά μαθαίνουν τα παιδιά.

Στον Αποκόρωνα Χανίων, νεοδιορίστη εκπαιδευτικός αναγκάστηκε να μείνει σε σκηνή με την τετράχρονη κόρη της, ώσπου ο δήμος πρόσφερε προσωρινή στέγη. Το στεγαστικό αδιέξοδο αναπληρωτών και νεοδιορίστων στις τουριστικές περιοχές γίνεται κάθε χρόνο όλο και πιο εκρηκτικό, με την κυβέρνηση να έρχεται να δώσει λύσεις-μπαλώματα. Η έρευνα της ΔΟΕ σε 757 σχολεία, που παρουσιάστηκε τον Μάρτιο, δείχνει την άλλη πλευρά του προβλήματος: Περίπου 76% των σχολείων του δείγματος κατέφυγαν σε συλλόγους γονέων για οικονομική στήριξη και 60% σε δωρεές. Εκπαιδευτικοί καλύπτουν έξοδα από την τσέπη τους. Η κρατική χρηματοδότηση αποδεικνύεται ανεπαρκής για τις πραγματικές ανάγκες της σχολικής καθημερινότητας. Μέρος του κόστους μεταφέρεται στις οικογένειες και στους εργαζομένους του δημόσιου σχολείου ενώ ένα άλλο μέρος καλύπτεται από πολυδιαφημισμένες δωρεές από τράπεζες και εταιρείες. Οι πρόσθετες ενισχύσεις των δήμων και οι χορηγίες μπορεί να καλύπτουν επείγουσες ανάγκες, αλλά δεν αποτελούν εγγύηση ισότιμης εκπαίδευσης που δεν μπορεί να βασίζεται στην οικονομική δυνατότητα της γειτονιάς του ή την ικανότητα του διευθυντή να βρίσκει χορηγούς. Μια ακόμη προειδοποίηση ήρθαν να προσθέσουν τα αποτελέσματα PISA 2025, που δημοσιοποιήθηκαν στις 8 Σεπτεμβρίου. Στην Ελλάδα, το 50% των δεκαπεντάχρονων βρίσκεται κάτω από το βασικό επίπεδο επάρκειας στα μαθηματικά και το 44% στην κατανόηση κειμένου. Οι επιδόσεις στην ανάγνωση υποχώρησαν σε σχέση με το 2022, ενώ μαθηματικά και φυσικές επιστήμες παρέμειναν ουσιαστικά στα ίδια χαμηλά επίπεδα. Τα τυποποιημένα κριτήρια του PISA δεν εξαντλούν προφανώς τη μόρφωση ενώ και η προβολή των κατατάξεων μπορεί να υπηρετεί πολιτικές σκοπιμότητες. Αυτό όμως δεν ακυρώνει την ανησυχητική τάση, που άνθρωποι της σχολικής κοινότητας αναγνωρίζουν καθημερινά: Δυσκολίες στην κατανόηση, στην έκφραση, στη σύνδεση της γνώσης με τη ζωή. Την ίδια στιγμή η κυβέρνηση, το υπουργείο αλλά και η κομματική αντιπαράθεση αφήνει σε δεύτερο πλάνο τους όρους μέσα στους οποίους συντελείται η μάθηση. Αλλαγές εξεταστικών πλάνων και αξιολογήσεις που παραβλέπουν αυτές τις συνθήκες κινδυνεύει να μεταφέρει στους εκπαιδευτικούς την ευθύνη για τις ανεπάρκειες της κρατικής και κυβερνητικής πολιτικής. Να σκύψουμε στα βασικά. Χρειαζόμαστε μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό με αξιοπρεπείς συνθήκες ζωής, σχολεία με εξασφαλισμένα λειτουργικά έξοδα, ουσιαστική βοήθεια στα παιδιά που δυσκολεύονται, δημόσια και δωρεάν παιδεία σε όλες τις βαθμίδες. Να ακούσουμε τη σχολική κοινότητα και να ξαναδώσουμε χώρο στην ανάγνωση, στη σκέψη, στη δημιουργία. Η νέα γενιά, η μάθηση και η στήριξη του δημόσιου σχολείου πρέπει να καθορίζουν τις όποιες πολιτικές προτεραιότητες. Με αυτά κατά νου. Καλή σχολική χρονιά!